

Dr. Jan Merell:

Výklad evangelia sv. Marka

Vydal ÚSČsS. pro Spolek posluchačů bohoslovecké fakulty.

Vytiskl „Stutisk“, Praha.

Dr. Jan Merell:

Výklad evangelia sv. Marka

Vydal ÚSČsS. pro Spolek posluchačů bohoslovecké fakulty.

Vytiskl „Stutisk“, Praha.

SYNOPTICKÝ PŘEHLED.

A/ VEŘEJNÝ ŽIVOT PÁNĚ / 1 - 13 / .

ČÁST PRVNÍ: PŘÍPRAVA NA VEŘEJNÝ ŽIVOT PÁNĚ / 1, 1-13 /.

Mt	Mr	Lk
	Nadpis evangelia. 1,1.	
3, 1-12	Vystoupení Jana Křtitele. 1,2-8.	3, 1-20
3,13-17	Křest Páně. 1, 9-11.	3,21-22
4, 1-11	Pokušení Páně. 1, 12-13.	4, 1-13

ČÁST DRUHÁ: PUSOBENÍ PÁNĚ V GALILEJI / 1,14-9,50 /.

1/ Počátky Kristovy činnosti / 1,14-20 /.

4,12-17	Počátek J.kázání v Galileji.	4,14-15
	1,14-15	
4,18-22	První učedníci. 1, 16-20.	5, 1-11

2/ Kristus divotvůrce a učitel /1,21-4,34/.

- -	Uzdravení posedlého. 1,21-28.	4,31-37
8,14-17	Uzdravení tchyně Petrovy a jiných nemocných. 1,29-39.	4,38-41
8, 1- 4	Uzdravení malomocného 1,40-45	5,12-16
9, 1- 8	Uzdravení ochrnuvého. 2,1-12	5,17-26
9, 9-13	Povolání celníka Leviho 2,13-17	5,27-32
9,14-17	Otázka postu 2,18-22	5,33-39.

Mt	Mr	Lk
12, 1- 8	Učedníci trhají v sobotu klasty 2,23-28.	6, 1- 5
12, 9-14	Uzdravení člověka s uschlou rukou 3, 1-6	6, 6-11
12,15-16	Uzdravení jiných nemocných 3,7-12	6,17-19
- - -	Volba apoštolů 3,13-19	6,12-16
12,22-33	Zloba farizeů.Odmítnutí pomluv 3,20-30	11,14-22
12,46-50	Matka a příbuzní Páně 3,31-35	8,19-21
13, 1- 9	Podobenství o rozséváči 4,1-9	8, 4- 8
13,10-23	Smysl podobenství /o rozséváči/ 4,10-20	8, 9-15
- - -	Parabola o svíci a míře 4,21-25	8,16-18
- - -	Parabola o semeni,které roste samo 4,26-29	- -
13,31-32	Podobenství o semeni hořčičném 4,30-34	13,18-19

3/ Další mesiášská činnost Kristova v Galileji /4,35-9,50/.

8,23-27	Utišení bouře na Genesar.jezere 4,35-41	8,22-25
8,28-34	Uzdravení posedlého v kraji Gerasenů 5,1-20	8,26-39
9,18-26	Dcera Jajrova a nemocná žena 5,21-43	8,40-56
13,54-58	Ježíš v Nazaretě 6,1-7	4,14-30
10, 1-42	První rozeslání apoštolů 6,7-13	9, 1- 6
14, 1-12	Stětí Jana Křtitele 6,14-29	9, 7- 9
14,13-21	První zázračné nasycení 6,30-44	9,10-17
14,22-33	Ježíš kráčí po moři 6,45-52	- - -

Mt	Mr	Lk
14,34-36	Uzdravení nemocných v krajině genesar. 6,53-56	- -
15, 1-20	Podání farizejská a pravá služba Boží 7,1-23	- -
15,21-28	Syrofeničanka 7,24-30	- -
- -	Uzdravení hluchoněmého 7,31-37	- -
15,32-39	Druhé zázračné nasycení 8,1-10	- -
16, 1- 4	Ježíš odmítá znamení s nebe 8,11-13	12,54-46
16, 5-12	Výstraha před kvasem farizeů 8,14-21	- -
- -	Uzdravení slepce z Bethsaidy 8,22-26	- -
16,13-23	Petrovo vyznání u Caesareje Filipovy a první předpověď utrpení 8,27-33	9,18-22
16,24-28	O následování J. Krista 8,34-9, 1	9,23-27
17, 1-13	Proměnění Páně na hoře 9,2-13	9,28-36
17,14-20	Uzdravení posedlého chlapce 9,14-29	9,37-44a
17,21-22	Druhá předpověď utrpení a vzkříš. 9, 30-32	9,44b-45
18, 1- 5	O pravé velikosti 9,33-37	9,46-48
- -	O nerozumné horlivosti 9,38-41	9,49-50
18, 6- 9	Výstraha před pohoršením 9,42-50	17, 1- 2

ČÁST TŘETÍ: PUSOBENÍ PÁNĚ V JUDSKU / 10-13 kap./.

1/ Cestou do Jerusalema / 10, 1-52 /.

19, 1-12	O manželství 10,1-12	- - -
----------	----------------------	-------

Mt	Mr	Lk
19,13,15	Ježíš, přítel dítek 10,13-16	18,15-17
19,16-30	Bohatý jinoch; Nebezpečí bo- hatství; Odměna za následo - vání Krista 10,17-31	18,18-30
20,17-19	Třetí předpověď utrpení a vzkříš. 10,32-34	18,31-34
20,20-28	Synové Zebedeovi 10,35-45	- -
20,29-35	Slepec u Jericha 10,46-52	18,35-43

2/ Ježíšovo mesiánské působení v Jerusalemě /11-13/

/Vjezd do Jerusalema a poslední dny před umučením /.

21, 1-11	Slavný vjezd Ježíšův do Jerusa- lema 11,1-11	19,28-44
21,12-22	Kletba nad fíkovníkem a Vyčištění chrámu 11,12-26	19,45-48
21,23-27	Otázka po Kristově pravomoci 11,27-33	20, 1- 8
21,33-46	Podobenství o zlých vinařích 12,1-12	20, 9-19
22,15-22	Peníz daně 12,13-17	20,20-26
22,23-33	Otázka o zmrtvýchvstání 12,18-27	20,27-40
22,34-40	Největší přikázání 12,28-34	- -
22,41-46	Mesiáš-Syn Davidův. Výstraha	20,41-47
23, 1 násl.	před zákoníky 12,35-40	
- -	Vdovina oběť 12,41-44	21, 1- 4
24, 1-25,46	Eschatologická řeč Ježíšova 13, 1-37	21, 5-33

B/ U M U Č E N Í A O S L A V E N Í P Á N Ě /kap.14-16/.

Ú V O D .

Autorem druhého evangelia je Jan Marek, příbuzný sv. Barnabáše. Jeho matkou byla jerusalemská žena, jménem Marie /Sk.ap.12,12/, v jejímž domě se scházivali první křesťané. Z toho možno usuzovati, že rodina Markova byla zámožná a již od prvních počátků věrná křesťanství. Při první apoštolské cestě sv. Pavla byl Marek s Barnabášem jeho průvodcem. Ještě několikrát se v Novém Zákoně setkáváme se jménem sv. Marka. Z listu ke Koloským /4,10/ se dovídáme, že byl se sv. Pavlem ve vazbě v Římě, a rovněž sv. Petr, když psal svůj první list z Říma /5,13/, připojuje adresátům i pozdrav Markův. Poměr knížete apoštolů k sv. Markovi byl vůbec velmi srdečný. Nazývá ho svým synem, snad proto, že ho přivedl ke křesťanství. A evangelium Markovo je ohlasem kázání Petrova, jehož Marek provázel. Podle staré tradice odešel později kázati křesťanství do Egypta, kde byl v Alexandrii umučen. V IX. století bylo jeho tělo přeneseno do Benátek, kde je tento světec zvláště uctíván.

Druhé evangelium bylo napsáno kolem roku 60 v Římě pro věřící z pohanství, hlavně Římany.¹ Celkový charakter evangelia je proto poněkud jiný než charakter evangelia sv. Matouše. Těmto čtenářům židovský pojem Mesiáše a zákona nebyl běžný, zato však více - znali kult pohanských bohů a císařů - dovedli zhodnotiti majestát Syna Božího a jeho zázraky a nadchnouti se tím. Proto cílem jeho evangelia je ukázati Krista v božské velikosti. Svatopisec s jemnou psychologií a láskou ke Kristově osobě tak činí výrazným vylíčením zázraků a dojmů, jaké zanechaly skutky Kristovy u židů, kteří se divili a chválili Boha řkouce: "Nikdy jsme nic takového neviděli" /2,12/, až celé vylíčení Syna Božího a divotvůrce vrcholí ve vyznání římského setníka: "Vpravdě tento člověk

byl Syn Boží" /15,39/. Se zvláštní zálibou se sv. Marek zastavuje u Kristových zázraků a jeho střízlivý, téměř skizzující sloh se stává názorným a nejednou přechází až v drobnomalbu.

Ač evangelium sv. Marka je rozsahem menší než evangelium sv. Matouše, uvádí všechny zázraky prvního evangelia mimo uzdravení služebníka setníkovy / Mt 8, 5-13/ a dvou slepců a posedlého /Mt 9, 27 až 34 / a tři nové, v evangeliu sv. Matouše se nevyskytující /Mr 1,25-28; 7, 31-37; 8,22-26 /. I kdybychom neměli vnějších dokladů nejstarší tradice /Papiáš, sv. Irenej, Klement Alex., Eusebius/, že evangelium bylo sepsáno v Římě pro pohano-křesťany pod vlivem apoštolské autority sv. Petra, důvody vnitřní, čerpané z obsahu evangelia, by nás k tomuto závěru dovedly. Evangelium pečlivě vykládá židovské zvyky, naproti tomu předpokládá znalost římských poměrů. Tak na př. si možno vysvětliti poznámku v 21. verši 15. kap., že Šimon Kyrenský byl otec Alexandra a Rufa, kteří byli známi římským křesťanům /Řím 16,13/, a mohli tedy potvrditi pravdu toho, co o jejich otci evangelista vypravuje. I četné latinismy ve vazbě a latinská slova jsou dokladem římské adresy druhého evangelia / 6,37; 15,39; 15,44; 6,27 / .

Právem bývá jeho evangelium označováno jako evangelium Syna Božího a zázraků.

Celé evangelium přímo dýše duchem knížete apoštolů. Při četbě Markova evangelia se nám zdá, že slyšíme slova sv. Petra v domě setníka Kornelia, když mluví o životě, díle a ukřižování Kristově: "A my jsme svědky všeho toho, co činil v krajině judské i v Jerusalemě, jehožto i usmrtili, pověsivše na dřevo. Toho Bůh vzkřísil třetího dne a dal mu, aby se ukázal viditelně, nikoliv všemu lidu, nýbrž svědkům od Boha předzřízeným, totiž nám, kteří jsme s ním jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání" /Sk. ap. 10,39-42/. Toto ká -

zání Petrovo, toť vlastně v jádře obsah druhého evange-
 lia. Odkud je tato příbuznost ? Nejstarší křesťanská
 tradice svědčí, že skutečně Markovo evangelium je zbudováno na podkladě Petrových kázání. Základy k evangeliu
 byly položeny již v jerusalemském domě Marie, matky Markovy. Tam se konaly schůzky prvních křesťanů, jimž předsedal sv. Petr. Strážkyně dvěří i v noci podle hlasu poznala sv. Petra /Sk.ap.12,13/. Tam první křesťané trvali v učení apoštolském a v obcování, v lámání chleba i na modlitbách /Sk.ap.2,42/. Hlavním mluvčím byl sv. Petr. Denně přicházeli noví věřící /Sk.ap.3,11; 5,22/, znovu a znovu chtěli slyšeti vypravování Petrovo o Pánu. Sv. Petr, prostý galilejský rybář, nebyl literát, který by vyhledával umělé výrazy pro svá vypravování. Jeho řeč byla řečí srdce. Událost častěji vypravovaná mimoděk dostává ustálenou formu. Snad úmyslně, z katech-
 tických důvodů, volil sv. Petr pevnou formu svých líčeních. A dítkem tohoto domu, kde se od prvních počátků Církve kolem sv. Petra shromažďovali věřící, byl svatý Marek. Dojmy z mládí bývají nejhlubší. Tak tomu bylo jistě i u mladého Jana Marka. Později byl dokonce průvodcem Petrovým, takže měl neustále příležitost slyšeti kázání knížete apoštolů a mohl je ve svém evangeliu věrně zaznamenati. Proto v druhém evangeliu mluví k nám vlastně sám sv. Petr. I kdybychom neměli svědectví nejstarší křesťanské tradice, že Markovo evangelium je zbudováno na podkladě kázání sv. Petra, vnitřní struktura evangelia tento vzájemný vztah obou světoů prozradí.² Osobnost Petrovu a jeho živý temperament poznáváme nejlépe právě ze druhého evangelia, které nám jediné zanechalo některé detaily ze života sv. Petra /1,36; 11,21; 13,3; 16,7/. Jak opravdově líčí evangelista sv. Petra! Tak jak byl, bez příkras, s jeho slabostmi a chybami. Trojí pád Petrův nejpodrobněji nám vylíčil sv. Marek. Naopak nejeden krásný rys Petrovy povahy jest nám zachován pouze u ostatních evangelistů, jako překrásná slova po eucharistické řeči Kristově /Jan 6,68/. Již sv. Otcové si všimli této

vlastnosti druhého evangelia a viděli v ní hlubokou Petrovu pokoru.

Tato skutečnost jest nám zárukou spolehlivosti a věrnosti zpráv evangelia sv. Marka .

Blízký vztah k sv.Petrovi vysvětluje i stylistickou stránku tohoto evangelia. Sv.Marek nebyl učedníkem Kristovým, snad pouze svědkem posledních dnů jeho života a přece jeho líčení činí dojem, jako by byl očitým svědkem událostí, o nichž píše. Sv. Marek píše názorně, živě, miluje přímou řeč a drobnomalbu. Uvádí jména osob /2,14/, jejich věk /5,42/, národnostní poměry /7,26 /, podává zprávy o čase, místě děje i o vedlejších a podřadnějších okolnostech událostí / 5,13; 9,3/, což vše líčení evangelia obdivuhodně zpřítomňuje.

"S hlediska literárního jest evangelium sv.Marka obdivuhodné dílo. Sloh prozrazuje vyškolení na zprávách Petrových. Vlastní události jsou plné pohybu,názornosti a poesie". /Soden/. Popis událostí je živý a nelíčený a zabíhá do nečekaných podrobností, které často chybí ostatním synoptikům. Zato jeho řečtina je chudá a neohobbná, souvětí bez půvabu a někdy přímo drsná, slohové obraty začátečnické a jednotvárné. Zdá se, že čtenář list inteligentního venkovana,popisujícího zázračné události, jichž byl očitým svědkem,popis takového vypravěče je tím živější a nelíčenější, čím je hlubší dojem, jaký měly na něho události a čím jednodušší a omezenější jest předmět,který vypravovatel podává /Ricciotti /.

Již hierapolský biskup Papiáš ve svém starém svědectví o evangeliu sv.Marka svědčí, že druhé evangelium neodpovídá chronologickému pořadu a neobsahuje úplné vyličení evangelních událostí, nýbrž pouhý výběr z nich. Evangelista podle Petrova kázání vybírá, co se mu hodí pro jeho thema: Kristus - Syn Boží. Vynechává historii dětství /která netvořila součást apoštolské katechese /

a uvádí své evangelium líčením křtu a pokušení Kristova /1, 1-1, 13/. V první části evangelia popisuje galilejskou činnost až k vyvolení apoštolů, jejich vyslání, paraboly, zázraky v Galileji, Petrovo vyznání, na - pomenutí daná apoštolům /1, 14-9, 50/. V druhé části pak líčí působení Spasitelovo v Judeji, vstup do Jeru - salema, zajetí a smrt Páně /10, 1-16, 20/. 3

Bývá zvykem malířů, že v některém koutku svého díla se zvěční. I v evangeliu sv.Marka jest nepatrná poznámka, působící dojmem osobní vzpomínky svatopisco - vy. Když byl Spasitel v zahradě Getsemanské zajat, tu ho učedníci opustili a utekli všichni. "Jeden jinoch však šel za ním, oděn jsa lněným rouchem na holém tě - le. I popadli ho. Ale on, zanechav roucho lněné, utekl od nich nahý" /14, 51-52/. Poznámka nemá vnitřního vztahu k událostem v Getsemanské zahradě, takže jest velmi pravděpodobné, že oním mladíkem byl sám sv.Ma - rek, který byl očitým svědkem utrpení našeho Spasite - le, a bolestnou osobní vzpomínku nenápadně zapsal ve svém evangeliu.4

- - - - -

1 Je to opět Papiáš, který /podobně jako o evan - geliu sv.Matouše/ nám zachoval nejstarší zprávu o dru - hém evangeliu. Píše, že "Marek byl tlumočníkem Petro - vým a pečlivě zaznamenal, cokoliv si zapamatoval, ne však v tom pořadí, jak věci byly řečeny nebo vykonány Kristem ..., přesto však se snažil, aby neopominul nic z toho co slyšel" / Eusebius, Historia eccl.III, 39 /.

2 Velmi mnozí kritikové vykládají Papiášův termín tlumočník /hermeneutés/ ve vlastním slova smyslu, jako by sv.Marek přímo do řečtiny překládal aramejské kázá - ní svatého Petra. Tak J.Belser, C.Gregory, A.Merk, P.Gächter a j.Srv.studii G.Hartmanna, Der Aufbau des Markusevangeliums, Münster 1936.

3 O poslední perikópu, závěr Markova evangelia /16, 9-20/, je spor. Vnější /schází v nejlepších kodexech B a S/ i vnitřní důvody /sloh/ vzbuzují pochybnost o literární autenticitě této perikopy. I někteří katoličtí autoři /Lagrange, Jacquier, Belser, Sickemberger, Merk, Holzmeister/ pochybují, zda patřila k první redakci Markova evangelia. Podle některých ji připojil sv. Marek později, podle jiných to byla osoba druhá. Podle dekretu biblické komise ze 26. června 1912 jest nutno rozlišovat mezi autenticitou a kanonicitou. Autenticitu možno brát v pochybnost, nikoliv však kanonicitu, t.j. skutečnost inspirace. Svědectví kodexů BS jsou siice závažná, ne však rozhodující. Rovněž však důvody vnitřní nejsou zcela přesvědčivé.

4 Komentáře: Sušil, Sýkora, M.J.Lagrange /EB 1924 4/, P.Dausch /BB 1932 4/, J.Huby /VS 1929/, W.Lauck /HB 1935/, L.Pirot /SB 1935/, J.Dillersberger /1937/, J.Schmidt /RB 1938/, Pölzl-Innitzer /1935/.

KÁZÁNÍ JANA KŘTITELE /1, 1-8/.

V.1. Smysl 1.verše může být dvojí : buď jak překládá Sýkora-Hejčl, col. anebo : 1.verš od druhého je oddělen tečkou. Tak Merk, Nestle, von Soden, Je to nadpis, nikoli však titul knihy. Tituly byly dány evangeliím /secundum Mt/ - jako ostatním knihám -až byly utvořeny sbírky knih /kanon/.

Počátek tedy může mít dvojí smysl: Počátek evangelia hlásaného Ježíšem, anebo počátek e. /Blahé zvěsti/ o J.Kristu. Tento druhý smysl je pravděpodobnější, pro tože sv.Mr. počíná působením Předchůdce. Vystoupením Jana Kř.počíná radostná zvěst o J.Kristu./Sk.ap.10,37/ E v a n g e l i a : Zamilované Mr.slovo je zde použito ve svém prvotním smyslu:Radostná zvěst spásy v Ježíši Kristu.

Termin,tehdejším čtenářům - zvláště římským - nebyl cizí. Viz Homer. V římské říši, kde císař byl bohem,jeho zrození, nastoupení na trůn, bylo evangelium, jež mělo přinést světu spásu, dobro.

Tohoto, v řeckém světě běžného slova, užívají nvz.spisovatelé resp.křest.kazatelé v palest.prostředí, kde je rovněž blízké a srozumitelné posluchačům. Odpovídá hebr.basar-přinésti radostnou zprávu / o vykoupení /. Vyhraněného smyslu se dostalo výrazu od doby Isaiáše /kap.52/. Dostalo se mu nového nábož.smyslu, v němž se užívá slova evangelium i v NZ. Je to radostná zvěst o tom, který skuteční prorokem zaslíbené království Boží. Jrv.Mt.11,2n.

Nejenom jeho slovo, celý jeho život je Evangelium. Teprve od druhého stol. je slova užíváno k označení jmen knih evangelií.Krátce vyjádřený obsah terminu "evangelium" je : Ježíš Kristus.

Mr. nechce vyličit do podrobností život a skutky J. Kr. Kdy, kde, za jakých okolností se co stalo. Chce zachovat živé a horoucí kázání Kristovo o Kristu, aby ten - to žil neustále v srdci čtenářů.

Ježíše Krista Jesus z hebr. Ješuah zkráceno z Jehošuah /Jahve-spása v Mt. 1,21 /.

Christus-řecký překlad hebr. Mašiah - Mesiáš.

Syna Božího. Z velkých unc.kodexů vynechává jen SaO.

Když píše Mr své evangelium /zaznamenává Petrovu katechesi/ církev se nesestává ani z mocných, ani slavných tohoto světa a přece Mr se nebojí v císařském Římě napsat: Filii Dei. Toto velebné oslovení dominuje celé knize. Slyšíme ozvěnu Petrových slov před Korneliem Sk.10, 37-8. Pro Mr toto označení není jen synonymem s Mesiáš, nechce jen dokázat Kristovu mesianitu, nýbrž Ježíšovo božské synovství ve vlastním slova smyslu, jak bylo předmětem apoštolského kázání, listů Pavlových a víry i modlitby prvotního křesťanstva. Toto božství Kristovo dokazuje konkrétně jeho zázraky.

Římští křesťané skrze sv.Petra a ostatní misionáře poznali "E v a n g e l i u m J. Kr. S y n a B o ž í h o " a poznali i jeho sílu. Stalo se tak prostřednictvím jeho apoštolů. Mr chce ve své knize ukázat počátek evangelia J.Kr. Jak toto evangelium přišlo na svět, ohlášeno Janem Kř., uskutečněno učením, skutky a hlavně utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním J.Kr. Nakonec zmrtvýchvstalý pověřil apoštoly, aby je roznesli do celého světa /Mr.16,15,20/. To je smysl nadpisu celé knihy.

V.2. Mezi dvěma zákony -Starým a Novým - nezeje propast. Poslání Janovo, které je přípravou na dobrou zvěst /Ježíše/ bylo předpověděno již ve St.Z.

Evangelista nepodává obšírného vyličení vystoupení a života Janova. Zastavuje se u něho jen potud, pokud zmínka o Předchůdci Páně je nutna pro jeho poslání, připravit totiž cesty Páně.

Evangelium /dobrá zvěst/, vyžaduje hlasatele a tím před Kristem je jeho Předchůdce. Mr. uvádí 2 místa ze St.Z. /z Malach.3,1 a Is.40,3/ pod jménem proroka Is.x. Buď je udáno jen jméno Isaiášovo, jako největšího proroka Mesiáše, anebo /jak se domnívají mnozí mod.exeg./ Mal.citát nebyl v prvotní redakci Mr.a byl sem velmi záhy vložen pod vlivem Mt /11,10/ a Lk /7,27/ ve snaze seskupit všechna místa STZ týkající se Předchůdce Páně. Citát neodpovídá ani hebr., ani LXX čtení. U Mr.se však shoduje zněním s cit.u Mt./právě v tom, kde se odchyluje od hebr.i řec.textu/, takže možno důvodně slova považovat za součást prvotní katechese /v úpravě textů na Krista/. I Mr.sám je mohl v této formě pojmout do evg.

V.3. Citace podle LXX.Prorok vidí návrat zajatých židů z Babyl.V typickém smyslu obrací synoptikové místo na Jana Kř.

Ve STZ to byl Bůh /Jahve/, který /podle Mal./ před svým příchodem posílá posla a který /podle Isaiáše/ předchází lid, vracející se ze zajetí babyl. V evangeliu je to hlas Jana Kř., který se rozléhá pouští. Příprava cesty pro přicházejícího Mesiáše spočívá ve změně smýšlení, zbavení se hříchů. Osvobození z babyl. zajetí bylo figurou jiného zajetí, osvobození z pout hříchů. Je nutno připravit cestu pro Mesiáše, jako kdysi pro Jahve.

Text je krásným dokladem /stejně jako Mt.11,10/ víry prvotní církve v božství Kristovo. Podobně i sv.Pavel aplikuje StZ texty s Jahve na J.Kr.

V.4. Pouze několika slovy líčí Mr.postavu a dílo Předchůdcovo, kterého nazývá Tom.Aq. Terminus legis,

x Text.kr.: In I.propheta čtení původní. Čtení v množném čísle je sřejmě pozdější korekcí
/A E F H K min. /

initium evangelii /S.Th.III.,qu 38 A/.1 ad 2/ /Vyskytuje se již u Origena/ Jeho osoba byla jistě čtenářům dobře známa z Petrovy katechese a proto stačilo jen několik rysů.

Joannes: Johanan - Jahve est misericors.

Na poušti: Bylo to asi na počátku podzimu r.27, když se Jan uchýlil na některé opuštěné místo, o které v Judei nebylo nouze. Svůj úkol Předchůdce započal v poříčí Jordanu /El-Chor/, které bylo jako stvořené k jeho působení. Tudy přecházely karavany z Cisjordanie do Transjordan. Zde bylo spojení mezi Jerichem a Jerus. /takže je snadno vysvětlitelné, že záhy se roznesla pověst o Janu Kř. do Jerus., po celé Judei i do Galileje. Jak je patrné z evg. nezůstával Jan na jednom místě, ale kázal a udílel křest na různých místech. Bethanie za Jordanem /J.I.28/, Enon u Salimu / 3, 23 /.

Křtil: Byl to křest odlišný od levit. omývání. Tato očistovala Izraelitu od přestoupení rituelního zákona. Nevyžadovala ani pokání ani nápravy života, jak tomu bylo u křtu Janova. Křest Janův se konal jenom jednou, kdežto omývání levit. kdykoli byl přestoupen zákon. Podstatu svého křtu a jeho poměr ke křtu Kristově vyjádřil sám Jan slovy: "Já křtím vodou, on vás bude křtít Duchem sv. a ohněm" /Mt 3,8; Mr 1,8/.

Křest Kristův uděluje milost Ducha sv., který jako oheň duši očisťuje, kdežto křest Janův je pouhý úkon symbolický, pouhou přípravou k odpuštění hříchů.

/nepřímé odpuštění hříchů/. Jeho křtem byl zbuzován akt pokory a dokonalé lítosti, vedoucí k odpuštění hříchů. V tomto smyslu je nutno rozumět slovům: na odpuštění hříchů.

Kázal: Slova kázání Mr nezaznamenává /jako ostatní evangelisté/. Římským čtenářům více imponují skutky, než slova. Hlavní thema jeho kázání byla metanoia, pokání a změna smýšlení.

Po všeobecné charakteristice Janova působení následuje líčení jeho činnosti a její následky.

V.5. I vycházel za ním ... Poříčí Jordánu bylo tehdy hustěji obydleno než dnes. Brody Jordánu ležící nedaleko Mrtvého Moře zprostředkovaly styk obyvatelstva Předjordání a Pereje. Podél Jordánu chodili židé z Galileje do Judska, aby se vyhnuli Samařsku. I s Jerusalemem zde byly živé styky. V tomto prostředí zpráva o vystoupení nového proroka a o jeho výzvě k pokání se rychle roznesla. Nebylo proto možno, aby synedrium jeho činnost přešlo mlčením a nevyslalo své posly, jak o tom píše sv.Jan /1,19-28/.

Proč nekázal sv.Jan v synagogách jako J.Kristus ? Jediným důvodem nebyl asi jen jor.křest. Z rabínského podání je zřejmo, že doba putování Israele na poušti před uvedením do zaslíbené země, pro zvláštní přítomnost Boží mezi jeho lidem byla považována za dobu milosti. Tak se vyvinulo během doby přesvědčení, že na poušti počne mesianské údobí a že odtud vyjde Mesiáš /Mt.24,26/. Proto i pozdější revolučně-mesiánská hnutí vyváděla své stoupence na poušť /Egyptan za Nerona Sk.21,38/. Byla to proto také poušť, která přiváděla k Janovi zástupy. Nemusel vyhledávat zástupů, byl jimi na poušti vyhledáván. I jeho zevnějšek je lákal.

V.6. Byl oděn velbloudí srstí ... Pokání nejenom kázal, ale i sám osvědčoval rouchem ze srsti velbloudí /ani stopa zženštilosti/ a zona pellicea - k o ž e n ý m p á s e m , připomínajícím Eliáše. /srv.4 Král 1,8/ Jeho potravou byly kobylky, které dodnes nejchudší Arabové suší, připravující z nich jakýsi druh koláčů a med divokých včel, jež ve skalních rozsedlinách měly své úly. /Monachorum princeps, Sv.Jeronym/.

V.7-8. A kázal takto :
Mr.zpráva o Janově poselství je velmi stručná. Zaznamenává nejpodstatnější. Oznámení Mesiáše, a ne jako Mt./3,7n./ a Lk /7,33/ kázání pokání. Lid se

mohl domnívat, že Jan je Mesiášem. Proto důrazně odmítá tuto domněnku: P o m n ě p ř i c h á z í . . Ze slov nejsem hoden . . je zřejma nesmírná Janova pokora, ale také nekonečná vznešenost Mesiáše, jehož jméno se ani neodvažuje vysloviti.

Rozvázati řemínek . . úkon tak nízký, že podle Mišny byl nedůstojný i hebr. otroka.

v.8. I jeho křest je nižší, než křest Kristův. Nepřímý nástroj odpuštění hříchů, kdežto Kristův Causa immediata gratiae.

KŘEST a POKUŠENÍ PÁNĚ /1, 9-13 /.

V.9. Také Ježíš ač bezhříšný a Mesiáš, jehož příchod křest Janův připravoval, přichází z Nazareta, aby přijal křest Janův.

Perikopa počíná dvěma hebraismy, z nichž není zřejma chronologie /kdy Jan vystoupil a kdy přichází Kristus/. Bylo to asi za několik měsíců po Janově vystoupení. Bylo-li to na podzim 27, pak křest byl asi na počátku r.28, několik měsíců před prvními velikon. Východní liturgie klade Epif. /křest/ na 6.ledna. Toto datum se může blížit histor. skutečnosti.

Nazaret v Galileji . . Ani StZ, ani Josef Nazareta nevzpomíná. " A N.potest aliquid boni esse ? /J.1.46/. Mr evg. je ohlasem živé a kázané Patrovy katechese a proto nepovažuje za nutné čtenáře s osobou Vykupitelovou seznamovati. Znali ho dostatečně. Cítíme tak - řka rychlý dech Petrův z celého líčení. Důvod křtu Mr neudává. Známe jej v Mt 3,15. Naplnění vůle Otcovy. Kristus vidí v Janovi od Otce poslaného proroka a v jeho křtu otevření mesiánské doby /11, 30 /.

V.10. Pouze jedno nejpodstatnější ze křtu Kristova zaznamenává Mr. Otcův zásah, kterým oficiálně bylo posvěceno poslání Mesiášovo.

Hned jak vystupoval /euthys/ charakterist. obrat Mr. /41x Mt 19, Lc 7/. Ihned po křtu.

Viděl otevřená nebesa /schizomenus, termin velmi výrazný, jehož se v Písmě užívá k vyjádření roztrženého šatu jako Jan 19,24, opony chrámové Lk 23,45./ Není zde rozporu mezi Janem 1,32-34. Pozornost Mr. je obrácena jedině k osobě Kristově a není zde řečeno, že také Jan Kř. nebyl svědkem události.

Ducha sestupovat jako holubici .. Viděl jen Kristus a Jan, ostatní buď neviděli a neporozuměli, dokud se jim nedostalo vysvětlení /Jan 1,33-34/.

Mr. text /při srovnání s ostatními/ nemožno vykládat jako nějakou vnitřní, subjektivní vizi Ježíšovu. Konečně i Mr. označuje nebeský hlas jako něco vnějšího a slyšitelného.

11.V. Hlas se ozval z nebe: Ty jsi můj milý syn ... agapetos odpovídá hebr. jachid unigenitus Janova evangelia. Ježíš je předmětem jediné lásky Otcovy jako jeho jednorozený syn. Ne proto, že je anebo bude Ježíš Mesiášem, je jeho milým synem, nýbrž proto v něm Otec našel zalíbení, že je jeho Synem. Tato událost není počátkem mesiánského vědomí Kristova, nýbrž proklamací, slavnostním prohlášením jeho božského synovství a toto synovství se opírající vyvolení za Mesiáše. /Děkr. Lamentabili ve 35 v. odsouzen blud: Christus non semper habuit conscientiam suae dignitatis messianicae/.

Smysl této theofanie :

1/ Působení Ducha sv. v duši spravedlivé nespočívá jen v milosti posvěcující, také v osvětleních. Tak při křtu Páně Duch sv. byl pohnutkou k započatí veřejného působení J. Krista. V J. Kr. se vyplnilo přeroctví o služebníkovi Jáhve: Dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet /Is 42,1/.

2/ Theofanie má vztah i k budoucnosti. Je oznámením

a přípravou na křest křesťanský. Podle společné nauky otců, " by křest nemel možnost smazat hříchy, kdyby nebyl posvěcen dotekem těla Kristova" /Sv.Chromatius In evg.Mt.P.L.20,329 /.

Událost jordanáská s viditelným se zjevením N.Trojice symbolisuje neviditelné, ale skutečné působení ve svátosti N.Zákona podle slov Kristových :
Euntes . . Mt. 28, 19.

V souvislosti se křtem křesťanským je vysvětlitelna i podoba Ducha sv. jako holubice. Holubice mezi zvířectvem má mnoho symbolů: nevinost, prostota, láska, mír. Zde nejprůhodnější symbol lásky. "Fons vivus, ignis, caritas. Vzájemná láska Otce a Syna z nichž Patre Filioque procedit SS. Se sv.J.Chrys. a Ambrožem možno též vidět v holubici obraz díla usmíření Ducha sv. ve světě smířeném s Bohem.

Sv.Jan Chr. vidí spojitost mezi zprávou o stvoření a událostí u Jordanu. /In Ioan. hom. 26, 1/.

V prvních dnech světa se vznášel duch Boží nad vodami a vznikl život. Stejně tomu bylo u Jordanu, kde skrze člověčenství Kristovo se dostalo lidstvu života nadpřirozeného.

V.12-13. Na rozdíl od Mt a Lk je opět tato perikopa velmi stručná, ale jak strhující a monumentální. Pouze skutečnost a trvání pokušení a ne obsah a charakter je vylíčen. Je to jenom náčrtek prvotní katechese.

Statim . . . ihned po křtu.

Duch ho vyvádí na poušť . . . Duch sv.

Poušť mezi Mrtvým mořem a Jerusalemem, nedaleko od Jericha. Zde tedy asi v lednu - únoru 28 žil Ježíš, vzdálen od lidí, jen se zvířectvem pouště / gazela, šakal, hyena /.

Čtyřicet dní trvala samota. 40 roků žil Israel na poušti a tak perioda 40ti /dnů, roků/ byla v židovských představách dobou zvláštního omilostnění a Boží přítomností. Mr. sice nemluví o postu, ale možno tak předpokládati ze závěru perikopy.

40 n o c í je dodatek Vg., nevyskytující se v nejlepších mss a pochází pravděpod. z Mt. 4, 2.

Důvod odvedení Ježíše do pouště bylo pokušení satanovo. Tentabatur a Satana. Jméno Satan se vyskytuje poprvé jako vlastní jméno v Eccli 21, 27 a je transkripcí hebr. šatan a znamená protivník /LXX diabolos/. Mesiáš, nositel moci Boží, musí přemoci moc Satana, "knížete tohoto světa" /Jan 12, 31/. Ze zprávy Mt a Lk je zřejmo, že Satan je útočníkem, který chce Krista odvésti od jeho mesiášského poslání, které je vůlí Boží, dříve, než toto poslání vůbec započne. Ale již ve skutečnosti, že Ježíš veden Duchem se dává v boj, je záruka vítězství. x

Dlel mezi zvěří ... Ježíš se zvířaty. Chce Mr. líčit hrůzu pouště /Is 13, 21/ ? Spíše chce vyzdvihnouti vznešenost Syna Božího nad ďáblem a zvířectvem.

Někteří vykladači zde vidí krásnou idylu : Kde je Ježíš, tam je ráj. Vítězi nad satanem slouží andělé i zvířec - tvo znepřátelené s lidmi od dob Adamových.

Omnia subiecisti sub pedibus eius /Ps 8, 8/.

A n d ě l é m u s l o u ž i l i. Úplná vyčerpanost Ježíšova ? Podle staré tradice místem kde se zdržoval Spasitel byl kopec Duka sz. od Jericha /500m/ nazývaný proto Džebel Qarantal.

x/ Christus tentationibus internis, quae excitato appetitu sensitivo et per actus indeliberatos spirituales fiunt, omnino subiacebat. Tentatio igitur diaboli fuit mere externa, sine ullo influxu in potentias appetitivas inter nas.

POČÁTKY KRISTOVY ČINNOSTI V GALILEJI /1,14-20/.

V.14-15 Ježišovo veřejné vystoupení. Časové roz-
pětí mezi pokoušením a Ježišovým vystoupením v Galile-
ji Mr.blíže neudává. Uplynulo několik měsíců. Na první
pohled by se mohlo zdát, že zajetí Jana Kř.bylo ihned
po Kristově křtu, ale z evg.Janova, které doplňuje ka-
techesi synoptiků poznáváme další běh událostí :

Agnus Dei, první učedníci Páně, zázrak v Káni, první
velikonoce veřejného života Páně, /r.28/, vyhnání pro-
davačů, rozmluva s Nikodemem, Enon u Salimu, další
svědectví Janovo /incl.Jan 4,2/. Návrat do Galileje
/Jan 4,3/.

Mr.1,14 má na mysli tento druhý návrat do Galileje.
Důvod známe zase z Jana /4,1/. V Gal., politicky oddě-
lené od Judeje, byl vliv velerady a farizeů menší a ne-
tak nebezpečný.

Marek se spokojí pouze zmínkou o zatčení Janově, proto-
že důvod byl prvním křesťanům dostatečně znám; vrací
se však k němu ještě v 6 kap.

Do Galileje se vrátil J.Kr.Samařskem /Jan 4/ Pouze ve
zkratce podává Mr.Ježišovo kázání : Evangelium Dei
/ V v. 9. regni Dei kritiky nepřijímané čtení/ :
Spása, které původcem je Bůh. /V Pavlovském smyslu
Rom 1,1;15,16, 2 Kor.11,7 .../

Obsah tohoto evangelia je vyjádřen v rytm.v.15:

I m p l e t u m e s t t e m p u s
a p p r o p i n q u a v i t r e g n u m D e i
p a e n i t e m i n i
c r e d i t e E v a n g e l i o .

Veřejné vystoupení Ježišovo je zahájením nové doby
Božího království milosti a pravdy skrze Ježíše Kris-
ta. Nastolení nové ekonomie spásy, k níže celá před-
cházející historie byla jen přípravou.

Dvě podmínky přivádějí do království Božího :
pokání a víra.

V ě ř t e e v a n g e l i u ř . e n t ó euangelio Formule,
která se jinde v evg.nevyskytuje. Zde, na počátku svého
veřejného působení požaduje Kristus víru ve své Evange -
lium, později, když se projeví svými skutky, víru ve
svou osobu /Jan 14,1 /.

POVOLÁNÍ PRVNÍCH UČEDNÍKŮ / 1, 16-20 /.

Cílem Mr.evg. není podat historii Ježíšova života
a skutků v přesném chronologickém postupu. Omezuje se
na vyličení jednotlivých důležitějších událostí /peri -
kop/, pouze v některých případech časově spjatých. Že
na prvním místě zaznamenává povolání bratří Šimona a
Ondřeje, je pochopitelné, vždyť v pozadí Mr.evg.stojí
Petr, jemuž rozhodná chvíle jeho života nikdy nemohla
vymizet z paměti.

Této perikopě asi předcházelo kázání Ježíšovo v Nazare -
tě, o kterém mluví Lk /4,16-22/. Z.N. odešel do Kafar -
naum, které hodlal učiniti střediskem svého působení.

Moře Galilejské: Mr.užívá podle hebr,zvyku terminu moře.
Bylo to moře miniaturní, jezero, dlouhé 21, široké 12 km.
/Jan: Moře tiberiad.,podle města T./.

Povolání prvních učedníků je líčeno téměř týmiž slovy,
jako u Mt.Detailněji líčí scénu Lk v 5 kap. Z Mt.a Mr
máme dojem, jakoby Pán povolal učedníky teprve při této
příležitosti, avšak hlavně z Jana 1,35n se dovídáme, že

byli povoláni již od Jana Kř. Ježíš při volbě učedníků jednal postupně. Po odloučení od Jana ještě nezůstali u něho trvale. Teprve později u Genez.jezera je povolán na trvalo zvláštním vyvolením, o kterém píší synopt. První dva vyvolení : Šimon a jeho bratr Ondřej.

Šimon, Simón, transkr.hebr.Simeon velmi běžné jméno u Židů od dob makabej.

Andreas, jméno čistě řecké. Byli bratři, jejich otec Jona /Mt 16,17/ nebo Jan /Jo 1,42/ byl již asi mrtvý. Pocházeli z Bethsaidy /Jan 1,44/, ale provozovali toho času rybářské řemeslo v Kafarnaum. Bylo to řemeslo často velmi výnosné, protože jezero bylo bohaté na ryby a zvl.v Kafarnaum byl dobrý odbyt ryb.

V.17 Obrazné rčení " r y b á ř i l i d í " volal Kristus pro jejich dosavadní zaměstnání, ale nebylo neznámé /Jer.16,16; Přísl.6,26/.

V.18. V Mr.evng. je spád, také zde : Hned zanechali .. bez váhání.

19. Nedaleko od této scény byli dva bratři, synové Zebedea a Salome, kteří spravovali síť : /připravovali k lovu/ Jakub a Jan

V.20. I oni opustili loď i svého otce a ihned následovali Pána.

Proč Mr.poznámka o námezdních dělnících ? Ne tak k vyjádření jejich bohatství, jako snad spíše náznak toho, že neponechali otce bez pomoci. Charakter celého tohoto líčení je fragmentární, episodický a předpokládá ústní katechesi /její znalost /.

JEŽÍŠ V KAFARNAUM. UZDRAVENÍ POSEDLÉHO./1,21-28/.

V.21. I vešli do Kafarnaum v doprovodu čtyř učedníků. K.městečko na severozáp.břehu jezera /etymol. městečko Nahumovo/, na místě dnešních rozvalin Tell - Hum. Podle Mt 4,13 bydlel v domě Petrově . Důvodem, proč právě toto místo si vyvolil Ježíš za východisko činnosti, byla asi jeho poloha. Leželo na staré obchodní cestě z Damašku ke Střed.moří, byla zde celnice /Mk 2,14/ a garnisona /Mt 8,5/.

Et statim sabbatis .. - hned v sobotu x/. V rámci synagog.bohoslužby směl každý Israelita mluvit v synagog./Lk 4,16/ a tohoto práva také používá Ježíš xx/
Thema jeho řeči neznáme, bylo asi podobné jako v Nazaretě. Mr.nemluví o obsahu,ale o účinku kázání. Dojem

V.22 et stupebant je charakterisován dvojím :

- 1/ quasi potestatem habens /a Deo/ne formou, ale obsahem
- 2/ et non sicut scribae, kteří byli otroky tradice a litery /největší chválou na př.rabbiho Jochanan ben Zakkai z doby po pádu Jerus. bylo, že nepro- nesl ani jediného slova více, než se naučil od svého učitele/. Jaký rozdíl byl od těchto bezduchých, často směšných distinkcí, v řeči Kristově, která šla

x/ Ta sabbata forma pluralis de uno sabbato cf.pluralia nomina festorum ta ázyma, ta genésia Dionýsia.

xx/ Františkáni objevili ve svém klášteře v Tell-Hum zbytky krásné synagogy, 24 m dlouhé, 18m široké. Archeology je kladena do konce II. neb poč. III.stol. po Kristu.

ze srdce, tak jak ji na př.známe z Mt.Horského kázání. Nemluvil ve formě vykladačů zákona, nýbrž ve vědomí Syna Božího. Žid dobře vycítil onen rozdíl. MĚ, u něhož tato perikopa schází , vhodně klade verš v závěru HK.

V 23. Byl pak v synagoze člověk.

Dojem u posluchačů ještě více vzrostl po uzdravení posedlého x/

Z Mr.ličení / a právě Mr líčí několikrát uzdravení posedlých/ je toto nejživější. Je zřejmo, že první sobota v Kafarnaum se zázrakem zanechala hluboký dojem u očitého svědka sv.Petra.

V 24. Slova posedlého /připomínající 3 Král 17,18/ jsou ve skutečnosti výkřikem zlého ducha, /jehož nástrojem byl posedlý, srv.5,1-20/, který v Ježíši poznal S v a t é h o B o ž í h o, který přišel zlomit moc démonů nad lidmi /3,27/.

V.25. Chce tomu zabránit, jednak ujišťováním, že on a jeho druzi /hemin/ nemají s Ježíšem nic společného, jednak lichotivým vyznáním J.důstojnosti. Kristus ho nenechává déle mluvit. Nechce, aby démonem byl lidu prohlášen za Mesiáše /v.34 a lid nebyl ještě duchovně tak připraven, aby správně pochopil Ježíše jako Mesiáše/. Pouhým slovem, žádnými magickými zaklínacími formulemi, ho přinutí, aby opustil svou oběť.

V.26. Démon vybíjí svou zlost na své oběti, ale musí na slovo Ježíšovo svou oběť vydat.

V.27. Dojem u přítomných je velmi mohutný a jeho důsledkem disputa o osobnosti Ježíšově. První vítězství Ježíšovo nad zlými duchy vzbuzuje údiv Mr. Živě líčí disputu.

x/ Exkurse : Posedlí v NZ.

Jaké to nové učení ? Učení o království Božím, době mesiánské, pokání nebylo nové. Ale bylo nové autoritativním tonem, kterým mluvil Ježíš /v.22/ Srv.Merk. Podle Vulg.lid žasne nad mocí, kterou vyhání Kristus zlé duchy, podle původ.textu je to autorita nauky. I když se uzdravení stalo v sobotu nikdo se neodvážil to vytýkat J.

28. Není divu, že zpráva o divotvůrci se rozšířila po vší krajině Galilejské. x/

UZDRAVENÍ TCHYNĚ PETROVY /29-31/.

V.29. Po odchodu se synagogy pozval Petr Ježíše a ostatní učedníky do svého domu v Kafarnaum, k jídlu, jak bývalo zvykem po bohoslužbě v synagoze xx/. Perikopa je velmi stručná. Opět jen nejnutnější zaznamenává Mr.

30. Teprve když byli v domě, zmínili se o nemoci tchyně P. Asi s tichým přáním, aby Pán nemocnou uzdravil.

V.31. Uchopení za ruku nebylo žádným magickým gestem. Uzdravení, jako u všech zázraků J. nastalo ihned, takže jim ještě při občerstvení mohla posluhovat.

x/ perichoros he regio circumjacens, finitima /Mt 14,35/
zde v ř.t.gen.epexegeticus in regionen circumjacen-
tem, sc.Galilaeam.

xx/Ondřej bydlel s Petrem. Zjev ještě dnes častý v Orientě, že příbuzní bydlí společně.

OSTATNÍ UZDRAVENÍ / 32-34 /.

Západem slunce podle židovského počítání počínal nový den a tím také končil sobotní klid. Ještě večer při - nášeli z K. k bráně Petrova domu nemocné. / všecky v.34 uzdravil mnoho, všecky buď řečeno lidově hyper - bol., nebo některé snad pro nedostatek času, anebo dispoice ještě neuzdravil /.

N e d o p o u š t ě l m l u v i t i p o s e d l ý m: nařizuje zlým duchům mlčení o sobě. Než bude poznán lidem jako Mesiáš, bude nutno ideu mess.očistit, zba- vit nesprávných představ, které o M. měli židé. Tato doba ještě nenadešla, a nebylo by důstojné, aby zlý- mi duchy byl označován jako Mesiáš.

ODCHOD Z KAFARNAUM / 35-39 /.

Osamělé místo někde v blízkosti Kafarnaum.

O Kr.modlitbě srv.Tom.Aq.III.aq. 21,a 1.

Důvod: modlitba /viz po výz.událostech jako křest /Lk 3,21/, volba apošt./Lk 6,12/ rozmnož chlebě /Mr 6,46/ a j. A zvláště asi tato modlitba utkvěla /jako první/ ve vzpomínkách a katechesi Petrově.

Jiným důvodem bylo i nenápadné zmizení zástupům.

Lid asi po východu slunce pod dojmem včerejších udá- lostí se shromáždil u domu P. Hledání Krista /term. katedioxen h.l.v NZ vyjadřuje úsilovnost hledání V LXX o pronásledování nepřitele/.

T i, k t e ř í b y l i s n í m, pravděpodobně pouze Ondřej, Jakub a Jan. Tento způsob vyjadřová- ní naznačuje teprve počátek veřej. působení.

V.38. Odpověď Ježíšova. Nepřišel jako zázračný lékař se usadit na jednom místě x/.Zázraky jsou jenom prostřed-

x/ komópolis h.l.městys /Strabon/ oppidum quod pagi-
tentum jura ac.dignitatem habet.

kem. Kázání je jim nadřazeno. Jsou prostředkem k ověření jeho slova. Lid v něm viděl hlavně zázračného lékaře a pomocníka v materiální nouzi. Tak se již začí - ná objevovat propast, dělící ho později od určité části národa.

V.39. Odstavec je uzavřen všeobecnou poznámkou /Sammelbericht/ o splnění programu 38 verše. Procházel Galilejí a kázal v synagogách. Odpor farizeů nebyl ještě zjevný a nepřátelství otevřené, takže mohl kázati v synagogách. Thema bylo asi stále totéž :Čiňte pokání, věřte v Evangelium, neboť království Boží se přiblížilo !

Mr neustále zdůrazňuje vyhánění zlých duchů. Římským čtenářům je tím připomínán nábož.charakter jeho poslání.

Kázání v G.trvalo několik týdnů.

UZDRAVENÍ MALOMOCNÉHO / 1,40-45 /.

Ještě jeden zázrak zaznamenává Mr. Uzdravení malomocného. Jeho líčení je velmi živé a úplné. Schází však udání místa a času. Víme pouze, že zázrak se stal při působení v Galileji. Malomocenství - metla Orientu.Nemoc počínala oteklínami, až končila úplným odumřením údů. Mal.byl rituelně nečistý a vyloučený z lidské společnosti /Lev 13-14/. Upozorňovali kolemjdoucí na svou přítomnost voláním : tame tame, nečistý !

C h c e š - l i, m ů ž e š m ě o č i s t i t , t.j. uzdravit, prohlásit za čistého bylo podle zákona věcí kněžší.

V.41. S m i l o v a l s e /Kod.D.pod vlivem v.43 orgistheís /

42. V z t á h l r u k u : projev moci /Sk.ap. 4,30 /.

C h c i . . uzdravení, okamžité, následuje po J. slo-
vě chci !

43. P o h r o z i l m u , aby dodal důraz na pří-
kaz mlčení, propustil uzdraveného.

44. Uzdravený člověk se musel představit kněží, při-
nést oběť a obdržel potvrzení, že jest zdrav a může
se navrátit do lidské společnosti. Událost se stala
asi v domě, kde mimo hostitele a učedníky nebylo svěd-
ků a proto přísnost J., aby se zpráva příliš neroznesla.
Spasitel věděl, že nadšení z prvních zázraků by sympa-
tie a smýšlení lidu přivedlo na nesprávné koleje. Spi-
rituelní charakter mesiánského království by tím již v
počátcích působení Spasitelova ustupoval do pozadí.

Chce však, aby zákon týkající se malomocných byl přes-
ně splněn. Ukaž se kněži, t.j. úřadujícímu, jemuž podle
zákona /Lev 14, 2/ příslušelo prohlásit nemocného za
čistého, Toto prohlášení bylo zároveň úředním dokladem,
že malomocenství zmizelo. Rovněž tak oběť, kterou uzdra-
vený přinesl a kněz přijal, měla být pro lid důkazem,
že nemocný je prost malomocenství.

45. Ježíšův příkaz mlčení nebyl splněn. Pln vděčnosti
a radosti rozhlašoval: T ó n l ó g o n , s e r m o -
n e m /dabar/, skutek. Tím přinutil Spasitele k pře-
rušení veřejné činnosti. Lidé přicházející ze zvěda-
vosti k zázračnému lékaři, by neměli pro evangelium a
přípravu k přijetí evg. /pokání, změna smýšlení /
smyslu.

Lid se však nedal zadržet a přicházel k němu odevšad.

UZDRAVENÍ OCHRNUITÉHO / 2, 1-12 /.

Až dosud zaznamenával Mr Ježíšovo působení mezi galil.lidem. Lidem nebylo rušeno a vyvíjelo se slibně. Lid sice ještě nerozumí jeho pravému poslání, ale je cele pod dojmem zázraků a masově ho následuje. Obraz se mění. Kristus na sebe obrací pozornost duchovních vůdců lidu a dochází k nutnému konfliktu.

V 2, 1-3, 6 je zachyceno patero střetnutí se Ježíšovo s protivníky. Jádrem perikop není /jako v 1.kap./ tak ve skutečnosti zázraků, jako spíše v Ježíšových odpovědích vyvolaných odporem protivníků.

V perikopách je zřejma gradace. Nepřátelství se zvětšuje až nakonec Ježíš přechází od obrany k útoku. I v konfliktech je stupňování : zlé myšlení proti J /2,1-12/, napadení učedníků /2,13-17/, přímé oslovení Ježíšovo /2,18-28 /, plán zničení J. /3, 1-6/.

Je to výběr zvlášť charakteristických událostí spojených spíše systematicky než chronologicky /v.3,6 již zmínka o přípravě J.odpůrců k jeho odstranění/.

V.1. P o č a s e o p ě t v e š e l d o K a f a r n a ... /snad několik týdnů /

Uzdravení člověka ochrnutého. Mr. líčí zázrak pitoreskně, s drobnostmi, které nemohou pocházet leč od očitého svědka.

V.1-2. J.se vrátil nenápadně do K.,ale oči lidí -zvl. v Orientě - jsou všude a brzy celé město vědělo, že divotvůrce se navrátil. Zástupy obklopují dům, kde se nachází. Bylo to pravděpodobně u Šimona-Petra.

M l u v i l k n i m .. Známe obsah z Mr 1,15.

V.3. Nebyla to sobota, protože přinášejí nemocné. Čtyři muži přinesli na lůžku /polní lůžko,nosítka/ ochrnutého. Nával údomovních dveří jim znemožnil příchod do domu,ale přivedl je k jiné myšlence.

V.4. Palestinské domy jsou nízké, s plochou střechou z upěchované hlíny. Vystoupili po vnějších postraních schodech na střechu, odstranili hlínu, nadzvedli prkna a improvisovaným otvorem spustili po provazech lážko x/ s nemocným. Nápad nebyl zcela originelní. Z talmudu a židov. literat se dovídáme o tomto způsobu příchodu do domů.

V.5. Ježíš se nejprve podivil víře nosičů i nemocného, pak se obrátil k ochrnutému se slovy : O d p o u š t ě j í s e t i t v é h ř í c h y . Ne uzdravení, které očekávali, nýbrž odpuštění hříchů a to okamžité je odměnou jejich víry. Podle současného chápání byly nemoci Božím trestem za hřích nemocného, anebo jeho předků /Jan 9,2/, proto odpuštění hříchů je zárukou budoucího uzdravení. Ale tato věta musela vzbudit i odpor, protože odpuštění hříchů je právem Božím. Ani Mesiáš k tomu neměl práva /Židovský kněz mohl ve jménu Božím obětí a modlitbou prominout hl. hříchů rituelní/. Avšak J. prohlašuje, že nejenom Bůh, nýbrž on sám, vlastní mocí, hříchů odpouští. Tím ještě dříve než uzdravuje nemocného ukazuje, že jako Mesiáš – ne Mesiáš židovských představ – nepřišel odstranit předně bídu hmotnou, nýbrž ubohost horší, hřích, jímž jsou lidé vydáni v moc satanovu.

V.6-7. Proto pro posluchače, zvláště theologicky vzdělané, jeho slova jsou rouháním. Přítomní zákonníci – zde se s nimi setkáváme u Mr poprvé – neprotestují ještě veřejně. Z Lk 5,17 se dovídáme, že zde již byli špehové z Judeje a Jerusalema.

x/ Krabbatos není grecizované lat. grabatus. Macedon. výraz, dosti běžný. Z NZ přešli do apokr. evg. Nicod. a Acta Thomae. Malé, ohebné lážko chudých.

V.8. Pán - d u c h e m s v ý m - nadpřirozeným poznáním poznal co u sebe myslí, nevyvrací jejich myšlenek, nýbrž naopak je potvrzuje zázrakem řádu fyzického. Ježíš užívá formy obvyklé v rabin.disputacích.

V.9. Podle názoru protivníků je snažší vyslovit slovo o odpuštění hříchů, protože zde není možná kontrola, kdežto u uzdravení ano. Jestliže tedy J.dokáže to, co podle mínění jeho protivníků je těžší /uzdravení/, není důvodu, proč by neměli věřit jeho moci i ve věci snažší /podle jejich představ /, v odpuštění hříchů.

V.10. Aby tedy věděli, že S y n č l o v ě k a má moc na z e m i o d p o u š t ě t h ř í c h y - dí ochrnutému : v s t a ň ... Zde poprvé o sobě užívá Kristus jména Syn člověka x/. Smysl : Ben -adam nebo ben- enosch je ve STZ časté označení člověka /zrozeného z lidí/ jen u Daniele 7,13n má význam mesiánský. V NZ je označení používáno jen o Kristu. Kristus sám od počátku svého veřejného působení, si přikládá tento titul. Že v NZ toto označení má jiný, vlastnější smysl, než stz hebr.dosvědčuje člen, se kterým se téměř vždy vyskytuje ho hyios tou anthrópou /bar-enascha/.

V I.století před Kristem byla již v knize Henochově na "Syna člověka" aplikována určitá mess.prorocství, zvl.Isaiášova. Přesný smysl tohoto označení lid nemohl ještě pochopit, nebyl to ještě běžný titul mesiánský, ale musel vzbudit pozornost zákoníků. Kristus o sobě užívá tohoto mess.označení hned od počátku veřej.působení / v souvislosti s mocí Syna člověka odpouštět hříchy, Pána soboty, soudce-kde by bylo nesmyslné rozumět ona místa o synu lidském./

x/ Mr 14x, Mt 30, Lk 25x, Jan 11x v ostatních knihách NZ jen 3x /Sk 7,36; Apoc.1,13 a 14, 14 /.

vyjadřuje jím své mesiánské sebevědomí, aniž by tím však živil falešné představy lidu o Mesiáši. Toto označení bylo velmi příhodné k záměrné progresivní revelaci messianity.

Plný mesiánský smysl tohoto titulu a jeho dogmatický obsah se stával jasný jen postupně až do chvíle, kdy Petr jménem apoštolů vyznal Kristovu messianitu. Před Kaifášem již Kristus sám spojuje titul s proroctvím Danielovým a odhaluje již plně jeho mess.smysl / Mr 14,62/.

V.11. Uzdravení.

V.12. Dojem z uzdravení byl u většiny spíše hmotný. Nevěřovali tak pozornost slovům a argumentaci, jako skutečnosti zázraku. Pohled na ochrnulého, který se zdvihl, vzal své lože a přede všemi odešel, vzbudil podiv a nadšení zástupů. Při tomto prvním konfliktu Krista se zákoníky sympatie lidu byly cele na straně Ježíšově. Spontánním projevem údivu je chvála Boha, založená však na viditelném zázraku. O odpuštění hříchů není zmínky.

POVOLÁNÍ CELNÍKA LEVIHO / 2,13-17 /.

V.13. Sotva trochu utichl rozruch z uzdravení ochrnulého odebral se J. opět /pálin/ k břehům jezera /pálin/ se vztahuje buď k 1,16 nebo spíše k 1,45/.

V.14. Povolání Leviho.

Kafarnaum bylo na hranicích území spravovaného Herodem Antipou /tetr.Gal.a Peree/ a jeho bratra Filipa, který byl tetrarchou Ituree a Trachonitidy. Byla zde celnice, tím významnější, protože přes K. vedla silnice spojující Damašek se Středoz.mořem a Egyptem. Nájemcem cla byl Levi, syn Alfeův x/. Že publ.nebyli v lásce, netřeba připomínat. "Co publ.to zloděj" praví komik Xenon, věrný interpret veřejného mínění v

řeckořím.světě. Ještě více byli nenáviděni u Židů, kteří v nich viděli zrádce a kolaboranty. Talmud zakazuje publ.funkci soudců a svědků v soudním procesu. A z této společnosti opovržených a nenáviděných má Kristus odvahu vyvolit apoštola.

Leviho - Matoušovo gesto, s jakým opouští výnosné zaměstnání a ihned následuje Ježíše je dojemné a svědčí o krásné duši, hodné tohoto povolání.

Bez rozmýšlení : v s t a l s š e l z a n í m ...

V.15. Hostina. V textu se nepraví, že byla ihned po povolání Mt.Ze souvislosti a Lk můžeme usuzovati, že " v j e h o d o m ě " je Leviho a ne snad Ježíše /Mr 2,1/.

Mr nemluví již jen o 4 učednících, nýbrž o větším počtu těch, kteří ho následovali. Rovněž publ.bylo mnoho. Z toho možno usuzovat, že hostitelem byl Mt-Levi.

V.16. Pro židy nebyla hostina jen profanním úkonem, ale pro benedikce měla i posvátný charakter xx/ a

x/ Protože Levi /Mt/ je u Mr uváděn jako syn Alfeův, nahrazují některé mss /D/ jeho jméno jménem Jakuba. Jsou to osoby rozličné. Levi není ani bratrem Jakuba, syna Alf.V Katal.apoštolů nejsou vedeni jako bratři.

Mt píšící o povolání Leviho, dává mu jméno Mt. Okolnosti povolání jsou stejné, takže není pochybností o identitě Levi-Mt. Ze dvou semit.jmen druhé /Mt/ zevšeobecnělo.

Je i možné, že Kristus /jako Petrovi/ mu změnil jméno Levi na Mt /Dar Boží /.

xx/ Ještě za 20 let po Kristově smrti tomu tak bylo v prvotní církvi .

/srv.Gal.2,11-15 /.

nikdy žádný zákoník a zbožný žid by se jí nesúčastnil zároveň s tím, kdo by skrupulosně nezachovával všech předpisů. Proto zděšení a pohoršení zákonníků a farizeů x/. Někteří z nich se dokonce odvažují napadnout učedníky otázkou: P r o č j í a p i j e s c e l n í k y a h ř í š n í k y ?

V.17. Ježíš odpovídá: N e p o t ř e b u j í z d r a v í l é k a ř e . . . Zdá se, že odpovídá příslovím, kterého se užívalo jak u židů, tak u pohanů /Plutarch/. Jeho odpověď je ospravedlněním jednání a je zásadního významu. Jeho styk s vyloučenými ze společenství pravověrných a "zbožných" není snad pohrdáním zákona, nýbrž je podstatou jeho poslání /1,38/. Přišel jako vítěz nad hříchem a proto styk s hříšnými ho nemůže učinit nečistým. Je lékař, který vyhledává a léčí nemocné. Pokorní hříšníci jsou lépe disponováni k přijetí spásy, než pyšní "spravedlivci" z řad farizeů. Ani farizeů se nestranil Spasitel i o jejich obrácení se snažil /Nikodem/, ale jejich pýcha a spoléhání se na "spravedlnost" byla jim největší překážkou k přijetí evangelia, takže jim mohl říci Kristus do tváře: "Celníci a nevěstky vás předejdou do království Božího " /Mt 21,31/. xx/

x/ Čtení kai hoi grammateis tón farisaion je sice v rk.S,B,L,W, ale jinak čtení velmi nezvyklé.
Žilka: Zákon.ze strany farizejské.

xx/ Textem není nijak popřena universalita spásy. Jako častěji v NZ, i zde je část pravdy, která musí být doplněna ostatními texty NZ z nichž vynikne všeobecnost spásy.

Z Mr není zřejmo, zda otázka o postu byla položena při hostině o které byla právě řeč. Z evg.Lk /5,32/ a Mt /9,13/ je to pravděpodobné. Pak kontrast mezi ne smutnými hodovníky a afektovaně smutnými farizeji by byl tím větší. Tentokrát je otázka již adresovaná přímo Ježíšovi.

O kterém postu je zde řeč ? Jistě ne o jediném legálním postu 10 Tišri /říjen/. Ani Spasitel ani učedníci hned na počátku veřejné činnosti by neporušili tento příkaz. Šlo zde o půst dobrovolný, který si zvl.farizeové rádi ukládali. Byl to pouze zbožný, dobrovolný úkon. Podobně, podle vzoru Jana Kř., činili i jeho žáci. Snad šlo o nějaký den, kdy se farizeové postili a ti se pohoršovali nad tím, že nečiní Kristus a jeho učedníci podobně.

V.19. Kristus odpovídá otázkou a trojím přirovnáním, aniž by zaujal nějaké stanovisko k postní praxi vůbec. Dokazuje pouze, že přítomná doba není vhodná k postu. Neboť pokud trvá svatební veselí /7 dní/, mají se svatebčané radovat x/ Toto přirovnání právě před učedníky Janovými bylo účinné. Vždyť Jan Kř. označil právě Ježíše za ženicha sebe za přítele ženichova /Jan 3,29/. Tak i pro Ježíšovy učedníky doba jeho přítomnosti mezi nimi je dobou radosti, kdy půst není na místě. Doba odloučení přijde. Spasitel na ni činí narážku ve

V.20. Až bude Kristus odňat od apoštolů, budou smutni a tehdy nastane pro ně doba postu, umrtvování. I v literat.rabinské, aby byl vyjádřen radostný charakter "dnů Mesiáše" je tato doba přirovnávána ke svatebnímu veselí.

x/ Filii nuptiarum, přátelé ženicha v Galil. tak byli nazýváni svatebčané.

V.21. Další dvě přirovnání jsou vzata z denního života. Vyjadřují myšlenku, že nová doba vyžaduje i nových forem pro projevy zbožnosti. Pokus spojit staré s novým, vtěsnat nového ducha do starých forem, měl by za následek zničení obojího.

Starý oděv spravený novou, nesepranou látkou, při prvním praní se ještě více zničí. Nová látka se srazí a díra v šatu bude ještě větší.

V.22. Bude-li dáno mladé, ještě nevykvašené víno do starých, zpuchřelých měchů, měchy se rozpukají, zničí a víno se vylije.

Tak Ježíš přináší novou nauku. K přijetí této nauky je třeba lidí nových, bez předsudků. Není možno sloučit vlastnosti učedníků Ježíšových s praxí farisaismu.
/Pavel-Judaismus /.

UČEDNÍCI TRHAJÍ V SOBOTU KLASY / 23-28/.

Tato a následující perikopa spolu souvisejí. /svěcení soboty /.

Jednou v sobotu šel Pán s učedníky obilím. Někteří z učedníků utrhli klasy a rozemnuvše je, jedli zrna.
/Mt 12,1 z hladu/. Protože obilí bylo již zralé, bylo to asi koncem dubna, nebo počátkem května. Na břehu u jezera jsou žně již koncem dubna, v místech výše položených trochu později.

Bylo to porušení soboty, neboť mnutí klasů v rukou bylo sklizní a sklizeň byla jednou z třicetidevíti prací, které se v sobotu zakazovaly.

V.24. Již zde byli farizeové a vytýkají Kr.porušení soboty. Ne krádež, podle Deut 23,26 bylo to dovoleno.

V.25. Výtka byla vážná a Pán opět odpovídá otázkou. Zachovávaní soboty je zákonem pozitivním, který ne - váže v případě nutnosti. Kristus umlčuje protivníky

poukazem na Písmo, z něhož dokazuje, že podobný zakázaný čin je za určitých okolností dovolený.

Událost z I.Král.21, 1-6

V.26. Abiatar syn Achimelechův x/. Podle některých evg. je to dodatek kopistů. Proto prý některé mss jako neautent. vynechávají. Nejlepší kodexy však mají. Buď jeho jméno uvádí Mr, protože Abiathar byl veleknězem za doby krále Davida a pozdější tradice s jeho jménem spojila všechny události ze života krále D. Jako syn velekněze, snad ještě za života otcova byl také nazýván veleknězem.

Protože Kristus při této příležitosti nechtěl líčit histor. událost, nýbrž z ní učinit závěr, av. Jeronym ve svém listu k Pammachiovi k tomuto místu a podobným poznamenává : *Ex quibus universis perspicuum est , apostolos et evangelistas in interpretatione veterum scripturarum sensum quaesisse, non verba nec magnopere de ordine sermonibusque curasse, dum intellectui res pateret* /Pl 22,576 /.

V.27. Z příkladu činí Pán zásadní závěr o poměru člověka k sobotě. Bůh stanovil sobotu a sobotní klid k dobru lidí /odpočinek/. Proto, kdyby se člověk měl stát otrokem svobody, bylo by to v rozporu s řádem, který chtěl Bůh. Posativní zákon /lidský i božský / má za cíl dobro člověka. Obrací-li se však proti tomuto dobru, ztrácí svůj účel a zaniká. Zásada nebyla poznána, Talmud /Joma 85 a /dovoluje porušení soboty pro záchranu života /srv. 1 Mak. 2,34n/ Ježíš jde ještě dále, je lidštější. Nejenom nebezpečí smrti, ale i menší nebezpečí dispensuje od svěcení soboty.

x/ V textu však Abiatar.

Některé rk. D W syrosyn, aby se vyhnuly exeget. potížím, vynechávají.

Všeobecná zásada: Sobotu jest pro člověka a nikoliv člověk pro sobotu, prohlašuje svobodu dítek Božích, jejímž tak nadšeným hlasatelem byl později Pavel.

V.28. je závěrem předcházejícího a jeho výklad záleží na chápání terminu Filius hominis. Od Hogo Grotia /hlavně pak Wellhausen/ liberální exegeze vykládá rčení Syn člověka, jako syn z lidí, člověk. Bylo by to však skoro blasfemické, připisovat člověku jako takovému právo nad sobotou.

Jak již bylo dříve ukázáno, termin Filius hominis má v evangeliu smysl jiný. Označuje Ježíše jako Mesiáše. Mesiáš, vůdce lidí ke spáse, který má moc i hříchy odpouštět, musí mít i právo nad sobotou, stanovit správné vyplňování sobotního zákona.

UZDRAVENÍ ČLOVĚKA S USCHLOU RUKOU / 3, 1-6 /.

V.1. Je opět sobota a Ježíš vešel do jedné synagogy, aby tu kázal. /Lk 6,6/. Bylo to pravděpodobně zase v Kafarnaum. Farizeové neustále stopují Ježíše a hledají příležitost vehnati ho do úzkých v otázce sobotního přikázání. Stávají se stále agresivnější. Do synagogy vešel člověk s uschlou rukou /místní paralýse, zbavující nemocného užívání tohoto údu/. Podle apokr. evang. Ad Hebraeos pravil k Ježíši: Byl jsem zedníkem a vydělával jsem si prací svých rukou. Prosím tě Ježíši vrať mi zdraví, abych si nemusel žebrotou vydě - lávat chléb /Cit.sv.Jeron.In Mat.XII.13/ Pl 26,78/. Zní to dosti pravděpodobně.

Podle některých exegetů to byl dokonce agent provokateur farizeů.

V.2. Nepřátelé J. /z 6.v.se dovídáme, že to byli farizeové/ pozorují jak se zachová, aby ho mohli ob - žalovati z rušení zákona. Uzdravení bylo úkonem

lékařským a tento nebyl v sobotu dovolen, leč jen v bezprostředním nebezpečí smrti a to zde nebylo /člověk zasypený ve zřícenině, uštknutý hadem V.Lk 13, 14/.

V.3. Ježíš se nepouští s far. do hádky. Přechází k otevřenému útoku. Chce spíše přítomným zástupům ukázat primát lásky. Kdyby se prostě zeptal farizeů, zda je dovoleno v sobotu uzdravovat, odpověděli by mu svou kasuistickou metodou, jejímž obsahem bylo: které pohyby rukou a jaká práce je anebo není v sobotu dovolena? Toto povrchní pojmání sobotního klidu J. odmítá a přechází k mravní podstatě skutků. Smyslem sobotního klidu nemůže být zákaz skutku mravně dobrého, skutku lásky. Stanoví zásadu, která musí usměrňovat zachovávání soboty.

Poručil člověku s uschlou rukou, aby se postavil doprostřed. Proč? Různé dohady.

1/ Aby vzbudil soucit lidu.

2/ Ježíš chtěl veřejně zahanbit protivníky.

3/ Ukázat, že se svými kousky se nemusí skrývat před veřejností.

V.4. Fariz. učili: Uzdravovat nemocné je práce a proto není to dovoleno v sobotu.

J. jim odpovídá: Činit dobro je dovoleno vždy, tedy i v sobotu. Činit zle, je vždy zakázáno tedy i v sobotu. Činit druhému dobro je větší přikázání zákona, než zachovávání sobotního klidu.

Tak jasně nadřadí zákon mravní nad zákonem rituelním. Jako v případě ochrnulého, tak i tentokráte nastalo hluboké ticho. Nebyl to souhlas, ale rozpaky. Jeho zásadu nemohli napadnout, protože sami připouštěli výjimky ze sobotního zákona. Uznati správnost zásady J. jim bránila pýcha.

V.5. J. znal jejich smýšlení. Mr jediný zaznamenává pocity J. Byl to pocit hněvu /nad jejich pokrytectvím / a zármutku /nad zatvrdlostí srdce/,

Uzdravení. Konflikt mezi J. a duchovními vůdci židovstva, který dříve nebo později musel vést ke katastrofě, je již zřejmý.

V.6. Odpověď odpůrců: V y š l i a r a d i l i s e . . . Vešli v radu s Herodovci. Bylo to účinné v případě obtížného mravokárce Jana Kř. a proto chtěli tohoto způsobu použití proti J. Pro Herodesa Ant. a jeho příznivce každé hnutí mesiánské bylo nevíтанé, protože mohlo vést ke konfliktu s Římem. J. však zvěděv o úkladech odešel odtamtud a mnozí šli za ním /Mt 12,15 /.

DOJEM Z JEŽÍŠOVÝCH ČINU U LIDU. DALŠÍ UZDRAVENÍ /3,7-1

V následujícím úseku 3,7-6, 29 vystupují do popředí apoštolové /jejich volba, formace, rozeslání na první, zkušební misijní cestu /. Dějiště: Břeh Genez. jezera, jezero samo a konečně Perea. Postup událostí odpovídá Mt evangeliu.

V.7. Po spiknutí farizeů s Herodiány opouští J. Kafarnaum a uchyluje se k břehům jezera. Mr líčí jenom všeobecně účinek zázraků J. na lid /Sammelbericht /. Nejsou to tak synagogy, jako volné prostranství u jezera, kde J. působí. Disputy s farizeji nahrazuje kázání prostému lidu. Je to Spasitelův boj o duši lidu. Tato perikopa je mostem k další, o volbě apoštolů. Nadšení lidu je povrchní a vrtkavé. Proto je třeba vyvolit a vychovat užší kruh následovníků. Zpráva o skutcích J. se roznesla po celé Palestině, takže příval zástupů k J. je větší než k Janu Kř.

V.8. Přicházejí lidé z Galileje, z Judee / pro svůj politický a náboženský význam je zvláště připomenout Jerusalem / z Idumeje, ze Zajordanska /Perea/, ze severu /Tyrus-Sidon, Syrofenicie, se kterými

sever.Galil. byla v čilém obchodním styku/. Pouze Samářsko pro dávné nepřátelství není jmenováno. Byli to židé a proselyté.

Víra se kterou přijímali J.nebyla však pravá. Byla to spíše honba za sensací, touha po zbavení neduhů.Jejich představa J.jako Mesiáše byla ještě příliš pozemsko - politická.

V.9. Pro nával lidu nařídil Spasitel učedníkům, kteří byli rybáři, aby měli připravenou stále loďku, kam by se uchýlil před zástupy. Rybáři Petrovi utkvěl v mysli tento malý detail, který jedině Mr zaznamenává.

V.10. Toto J.nařízení nebylo bezdůvodné. Neboť nemocní se domnívali, že budou uzdraveni dotknou-li se divo - tvůrce./srv.5, 27n,6,56/

V.11. Mezi nemocnými byli také posedlí.

V.12. Ti před ním padali křičíce : T y j s i s y n B o ž í ! Démoni poznávali pravé poslání Ježíšovo. Buď voláním označovali jeho mesianitu /Lk 4,41/, anebo bylo to poznání ještě dokonalejší, vztahu J.k Otci.

J.nepopírá toto označení, ale nepřeje si, aby byl prohlašován démony. Ještě nepřišel čas. Sám před Kai-fášem se prohlásí za Syna Božího a zpečetí toto prohlášení svou krví. Pro tuto chvíli ještě prikazuje démonům mlčení /jako 1,25,34/ protože tito chtěli předčasným prohlášením překazit Kristovo poslání a dáti J. nepřítelům novou zbraň do ruky.

VOLBA APOŠTOLU /3,13-19 /.

Volba apoštolů, jeden z nejvýznačnějších okamžiků nejen pro vyvolené, ale i ve veřejném životě Ježíšově.

J. se uchyluje od jezera do klidu pohoří. Zákoníci, farizeové i Herodiáni učinili proti němu komplot, sympatie lidu platily více jeho zázrakům než "tajemství říše Boží" a proto bylo nutno založit společnost věrných, kteří by ve škole Ježíšově byli vychováni k pravým učedníkům. Sv. Lk poznamenává, že J. se připravil k volbě apoštolů nocí vyplněnou modlitbou /6-12/.

13. Volba apoštolů byla zcela svobodná. Výslovně to poznamenává sv. Jan 15,16.

V.14. V okamžiku, kdy duchovní vůdcové Israele se jasně odklánějí od Ježíše, klade základy své Církve. Bude jich 12, jako bylo 12 kmenů Israele. 12 kmenů představovalo Israele starého, 12 apoštolů Israele nového.x/

E t f e c i t u t e s s e n t c u m i l l o :
v prostém a výrazném stylu označuje Mr první privilegium a vlastnost apoštolů: Být vždy s J., jeho důvěrníky, jeho vyvolenými přáteli. Budou žít v nadpřirozené atmosféře, která je bude pronikat a přetvářet. Budou vykonávat týž úřad jako jejich Mistr: k á z a t.

V.15. Vymítat zlé duchy.x/ Zdůraznění této moci odpovídá duch druhého evangelia, které s oblibou líčí moc J.Kr. nad démony.

V.16. Katalog apoštolů /Srv. Mt 10,2-4; Lk 6,14-16; Sk 1,13/. Na prvním místě uvádí P e t r a již se jménem aran. K e p h a, které mu dal při prvním setkání na březích Jordanu /Jan 1,42/ a jehož plný smysl byl odhalen v Caesareji Filipově /Mt 16,18 /.

x/ SBCOW 13 dodávají hus kai apostólus onómasen
/dodatek z Lk 6,13 /.

x/ Et dédit illis potestatem curandi infirmitates
dodatek kodexů A C D P a minusc.překl. lat.,
syr. a j.

V.17. J a k u b a J a n, s y n o v é Z e b e d .
B o a n e r g e s , x/ s y n o v é h r o m u v
důsledku události líčené Lk /9,54/, kdy chtěli, aby
ohně s nebe sestoupil a zahubil samařskou vesnici,
která nepřijala Krista. Jsou jmenováni před Ondřejem,
hned za sv.Petrem, asi pro blízkost Kristu, neboť se
sv.Petrem byli svědky vzkříšení dcery Jajr.
Proměnění a agonie v Getsem.

V.18. O n d ř e j a F i l i p mají jména řecká.
Častý případ v Galileji. Oba jsou jmenováni při
rozmnožení chlebů/Jan 6,7-8/ a před Utrpením, kdy po-
hané / majíce k nim důvěru asi pro řecká jména/ žáda-
jí Filipa, aby mohli viděti Ježíše /Jan 12,20/.
Filip, jako Petr a Ondřej byl z Galil. Betsaidy.
/Filip není totožný s jáhnem Fil.o němž mluví Sk.kap.
8 a 21/. Ostatní apoštolové až na Šimona Horlivce
mají jména semitská

B a r t o l o m ě j / Bar Talmai/. Je ho nutno s vel-
kou pravděpodobností identifikovati s Nathanaelem z
Kána Galil /Jan 1,45/, jehož právě Filip přivedl k
Ježíši / s nímž je v Mr katalogu spojen /.

M a t o u š /Dar Boží / je totožný s publikánem
Levi o jehož povolání psal Mr již dříve /2,14 /.

- - - - -

x/ Boanergés - hyioí brontés tonitruí Etymologie
nejasná : Boanés -filii, chybná transkripce
aram Bane nebo bone.

Druhá část slova : buď jsou souhl.rgs autentic-
ké, pak odpovídají aram rigša /hukot/. Snad v
Kristově dialektu význam hromu. Podle sv.Jero-
nyma i zde je porušena transkripce hebr.ra'am
aram. ra'ma, značících hrom.

Epiteton odpovídá cholerickému charakteru obou
bratří.

T o m á š je pořečtěné aram."toma" t.j. dvojče, blíženec. Podle apokryfních aktů Tomášových a le - gendy Abgarovy jeho pravé jméno bylo Judas. Je-li zpráva historická, vysvětluje proč byl označován přezdívkou Blíženec /v kolegiu apoštolů byli ješ - tě dva téhož jména, Juda Tadeáš, a J.Íškariotský/.

J a k u b A l f e ů v jeden z bratří Páně, prv - ní Jerusal.biskup umučený 62, jehož sv.Pavel nazývá sloupem Církve. /Gal.2,9/ /Tak sv.Jeronym/. Jeho otec u sv.Jana 19,25/ se nazývá též Kleofášem Alf. a Kleofáš / je buď dvojí forma řecká aram. jména, anebo Jakubův otec měl rovněž dvě jména/.

T a d e á š je též nazýván Juda syn Jakubův. Otcovský přídomek měl odlišit tohoto Judu od zrád - ce téhož jména. /Lk 6,16, Sk 1,13, Jan 14,22 /.

V některých rukopisech je nazýván Lebbeus.

Š i m o n Kananejský, zvaný též H o r l i v e c /Lk 6,15/ Název není od jména starých obyvatel Pa - lestiny, Kananejských, nýbrž je to aramej. tvar qan'áná, pořečtěno na kananios a znamená Horlivec, zelota. Tento název má zde svůj původní význam etymologický a nemusí proto ani znamenat, že ten - to Šimon patřil ke straně zelotů. Spíše jako sv. Pavel před svou konversí, patřil k horlivým zacho - vavatelům zákona a starých tradic. V jerusal. církvi bylo mnoho takových věřících /Sk 21,20 /.

V.19. Jako poslední ve všech seznamech je jmeno - ván zrádce J i d á š Í š k a r . Je to nejspí - še přepsané hebr. "iš Qerijjoth - muž kariotský" a je to tudíž název místní, dle městečka Qerijjoth v Judsku z něhož pocházeli Jidášovi předkové.

Pokud možno vyčísti ze sporých zpráv evangelií, byli všichni apoštolové prostými lidmi z am haarez jimiž pohrdali farizeové. Farizeem nebyl z nich ani jeden.

Pouhé dva verše o kterých bylo již mnoho psáno a jichž bylo používáno v polemikách proti nepřirozenému zrození Ježíšovu. Perikopa nesouvisí s předcházející o volbě apoštolů. Dějištěm je asi opět Kafarnaum a dům Petřův. Mezi volbu apoštolů a tuto perikopu bude nutno vložit kázání na hoře. Svým způsobem, se smyslem pro drobnomalbu líčí opět Mr nával lidu. Pán s učedníky nemohl ani chleba pojísti.

E t c u m a u d i s s e n t s u i ... Kdo jsou tito h o i p a r a u t o u ? Buď : J.stoupenci, jeho oddaní přátelé, nebo jeho pokrevní příbuzní.

Řecký text připouští možnost obojího.

První hypoth.zastává Schanz, Knabenbauer,Hartmann, Col. Druhou Maldonat, Swete, Lagrange, Huby ...

Pro druhou hypothesu se tito autoři kloní hlavně ze dvou důvodů : "Jeho ", t.j. učedníci, vyvolení apoštolové byli již s J. Vv.31-35 jsou pokračováním těchto veršů a tam je zřejmě řeč o matce a příbuzných Páně. Vzdálenost Nazareta od Kaf. je asi 30km. Evangelista zaznamenává ve v. 21 odchod příbuzných Páně z Naz. a ve v.31n. teprve příchod. Nával do domu, který zde je líčen, nebyl ojedinělým zjevem, ale byl častou událostí

e x i e r u n t t e n e r e e u m /kratésai : comprehendere eum, domi tenere, retinere, impedire, moderari/

Sýkora : "aby ho uchopili", Col:"zadržet", Žilka : "aby se ho zmocnili", Škrabal:"aby ho odvlékli", sloven.: aby ho odvedli. Proč ? elegon gar ... d i c e b a n t : Q u o n i a m i n f u r o - r e m v e r s u s e s t /Tak Sýkora, Col, Žilka /.

Sloveso élegon je lépe chápat jako plurale indefinitum. In populo "dicebatur" "rumor erat" eum

insanire. Netřeba v příchodu pokrevných přátel Ježíšových ještě vidět jejich odklonění se od J. Nechápalí plně poslání J., jeho kázání, změnu života, když opustil tichý Nazaret. Začali pochybovati o jeho poslání, zvláště když se až do Nazareta dostala zpráva, rozšířená farizei a zákoníky, jakoby nebyl dobrých smyslů.

Hóti exesté: od existemi, intrans, existamai aor.
exésten, excessum mentis patior, insanio

Zorell: per hyperbolen dicitur is qui tanto zelo laborat /frt.Mr 3,21 Jesus/vel tam sublimia docet /2 Kor 5,13 Paulus/, ut vulgo imprudentissime agere vel desipere videatur /fanatik/.

Sýkora: jeho lidé řekli, že se pominul smyslem,

Col : jeho lidé myslili, že se pominul s rozumem,

Žilka: jeho příbuzní říkali, že nemá zdravý rozum,

Škrabal: neboť se o něm mluvilo, že blouzní,

Sloven.př.: hovorilo se totiž o ňom, že je vyjavený.

Překl.Vulg.: Quoniam in furorem versus est je trochu přehnaným překl. exéste.

/Různé textové korektury tohoto v. jsou důkazem, že již odedávna v. některé opisovače pohoršoval. Z tohoto důvodu je snad perikopa vynechána u Mt a Lk /

Proto přicházejí "jeho" aby ho mírnili. Pro překlad verše jako plurale infinitum možno uvést ještě jiná místa právě z evg.Mr, který často pl.indef. užívá /14, 1 /.

Pak tvrdost místa úplně mizí, i když připustíme, že horlivost Ježíšova v plnění jeho poslání byla i pro jeho příbuzné, kteří ještě žili v ovzduší maloměstského myšlení a pozemských představ mesiášských záhadou a třeba i pohoršením. Ježíšova odpověď, že pro evangelium budou přetrhány i svazky rodinné /Mt 10, 34n a Lk 12,51/ splňuje se nejdříve i na Kristu a jeho příbuzných.

V.22. Zloba farizeů a jejich snaha ponížit J.v očích lidu je zřejma v násl.verších. Z Mt 12,22 a Lk 11,14 poznáváme bližší okolnosti. J.uzdravil posedlého, který byl němý a slepý : N e n í t o s y n D a v i - d ů v ? Nepřátelé J.nemohou popřít skutečnosti. Vmísí se alespoň mezi lid, podřívají nadšení lidu a obviňují J.ze spolku s Belzebubem x/ knížetem zlých duchů. Podle jejich našeptávání je dílo J.dílem ďábelským, a J.ve službách zlých duchů.

V.23. J.vyvrací zlovolné nařknutí podobenstvím. Démon nebude pracovat na zničení vlastní říše. Satan nemůže skrze J.jiné demony vyhánět, aniž by tím nezlomil svou vlastní nadvládu nad lidmi a tak spáchal sebevraždu.

V.24 Dvě kratičká podobenství : o rozděleném království a nejednotném domu osvětlují tvrzení J.Jméno Belzebovo je nahrazeno populárnějším Satan.xx/ Říše, kde zuří občanská válka, zanikne. Je-li dům špatně stavěn /trhlíny/ zboří se.

V.26. Podobně se musí stát i s říší satanovou,kdyby S.satana vyháněl.

x/ Ř.t.: Beelzeboul

V.a sýr.př. Beelzebub : /Baal bůh much/ bůh chránící proti škodlivému hmyzu. K tomuto bohu města Ekronu poslal král Ochoziáš zeptat se na svou nemoc /4 Král 1,12-16/

Ř.Beelzeboul : Baal hnoje. Tak z opovržení k modlám nazýván rabíny.

xx/ Satan : v hebr.nespravedlivý odpůrce /filišt. knížata nazývají Davida S.1 Kr 29,4/Z.108,6 .

V.27. Kdo pozoruje bez předsudků účinný boj J. proti říši S. musí dojít k závěru: Protože S. sám nemůže být ničitелеm své vlastní říše, musí být J. nad něho silnější. Vniká do jeho říše, domu /oblasti působnosti/ a je jeho silnějším přemožitelem. Tento závěr předpokládá nová parabola, které užívá J.

Chrání-li svůj dům silák ozbrojený až po zuby, dokud nebude svázán a přemožen, nepodaří se protivníku vyloupit jeho dům. Takovým silákem, který ovládal lidstvo, byl S. Pouze silnější ho mohl přemoci. Jeho přemožitel musí být nástrojem Božím. Toho byli svědky i protivníci J. Vyhánění zlých duchů je důkazem, že moc S. je zlomena a nastává doba vlády Božího království.

HŘÍCHY PROTI DUCHU SVATÉMU / 3, 28-30 /.

28. Když tak vyvrátil J. pomluvy svých nepřátel, obrací se přímo k nim. Že nepochopili význam chvíle, je jejich největší vinou, hříchem proti Duchu sv. Jeho výstraha je slavnostního rázu. Poprvé u sv. Mr se zde vyskytuje formule:

A m e n p r a v í m v á m, t.j. Vpravdě pravím vám. Ve St.Z. se tohoto hebr. slova užívá k potvrzení řečeného nebo modlitby /podobně jako v křest.liturgii/. V ústech J. však Amen není potvrzením slov druhého, nýbrž ohlášení tvrzení, které si zaslouží zvláštní pozornosti.

Všechny hříchy mohou být odpuštěny jenom jeden ne, blasfemie proti Duchu sv. V čem tato blasfemie spočívá? Odpověď je ve v. 30.

Ve vyhánění zlých duchů uznávali zákoníci vyšší zá-sah než lidský. Vše nasvědčovalo na moc Boží /satan nemůže být vyhnán satanem/. Oni toho však ve své zaslepenosti nechtěli uznat a připisovali moc raději ďáblu a nařkli J. z ducha nečistého. Hřešit proti

Duchu sv. je tedy přikládání spasitelných, dobrých skutků Ducha sv. zlému duchu. Připodobňování Ducha sv. který je pramenem dobra, Satanu, který je pramenem zla. x/

Byla to řeč srozumitelná jeho protivníkům, protože také židovská teologie rozlišovala mezi hříchy, jež mohou být buď na tomto světě /pokání, oběti, velký den smíru/ anebo na onom světě odpuštěny a mezi hříchy neodpuštěnými.

MATKA A PŘÍBUZNÍ PÁNĚ / 3,31-35/.

Je-li perikopa pokračováním verše 20 a násl., pak "h o i p a r a u t o u" jsou jeho příbuzní a perikopa 22-30 nepatří do souvislosti historicky, nýbrž jen redakčně.

J. byl přísný k farizeům, protože jejich smýšlení a úsudky pramenily ze zlé vůle. Ne tak smýšlení a úsudky jeho příbuzných, i když jejich příchod není v tu - to dobu vhodný a snaha odvésti J. na místě. J. odpověď připomíná slova řečená k Rodičce Boží dvanáctiletým J. v chrámě /Lk 2,49/. xx/

x/ Vřeštěl : Ve smyslu slov Spasitelových označuje škola některé hříchy a zplozené jimi stavy jakožto rouhání proti Duchu sv. Jsou pak to hříchy zvláštní zloby tak způsobilé, že stav jimi zplozený duši uzavírá přístupu milosti / jejížto dárce je Duch sv./, čímž se znemožňuje odpuštění těchto hříchů.
/Mravouka I,291 /.

xx/ V.32. Rk : A D E F H Kai adelfai sú

V.31. P.Maria s bratry J., t.j. sourozenci přišla z Nazareta do Kafarnaum /asi 30 km / x/

Příbuzní přišli asi s úmyslem přátelským. Nepřicházeli, aby J.svážali a odvedli jako blázna, nýbrž chtěli jej přimět k tomu, aby se mírnil ve svém nadšeném působení a staral se o sebe, zkrátka, aby vedl normální a pohodlný život mezi svými a uchránil se tak od hrozeb farizeů /Ricciotti/

S příbuzenstvem přišla také Matka J. To ovšem neznamená, že M. považovala J. za pomateného a souhlasila s jejich úmyslem. V Palestině se žena mohla těžko vymknout rozhodnutí členů rodiny /když se třeba rozhodli chránit čest domu/. Snad chtěla mírnit setkání s příbuznými. Jistě také toužila spatřit svého syna chodícího s místa na místo.

x/ Bratří Páně: Je o nich častěji řeč v NZ. Jsou to pokrevní příbuzní Páně, bratrance. Jeden z bratří J. /Jakub/ má za manželku Marii manželku Kleofášovu /Mt 27,56 /. Tak i ostatní "bratří" jsou bratrance J. Jak St.Z tak doklady helenistické svědčí, že pojem bratra byl užíván v širším smyslu. Tak Abraham a jeho synovec Lot se nazývají bratry /Gen 13,8; 1U,16/ Jak hebr. tak aram. nemá vlastního výrazu pro naše označení bratranec, tak výraz bratr měl nutně pojem širší.

Protože v Orientě se dbá příbuzenstva i ve vzdálenějších liniích, jsou nejbližší příbuzní zvaní "bratří" a "sestry" i když jsou jen bratrance a sestřenice různého stupně. Že toto četné příbuzenstvo nebylo J. zvláště nakloněno, víme z Jana 7,5.

V.32. J.był zatím v domě, který byl naplněn zástupy, takže P.Maria s příbuznými se nemohla dostat do místnosti. Zůstali asi sedět s ostatními před domovní branou, čekající na vhodnou příležitost, kdy by mohli promluvit /nepozorovaně / s J.a odvést ho.

Zpráva o jejich příchodu se však přece donesla až k J. : H l e T v á m a t k a ...

Protože o sv.Josefu řeč není, byl již asi mrtev.

V.33. Zpráva je pro J.vítanou příležitostí, aby dal svým učedníkům naučení. Není to radikální přerušení příbuzenských svazků /odevzdání P.M.sv.Janu pod křížem/. Ukazuje tím na nadřazenost nadpřirozeného /citů/ nad city přirozenými.Je ještě vyšší láska napřirozená a náboženské hodnoty, jež jsou nadřazeny lásce krve. To je smysl odpovědi, kterou v řečnické živé formě dává J. : "K d o j e m á m a t k a a k d o j s o u m o j i b r a t ř i ?"

Jednota duší a podrobení se vůli Boží má větší cenu než pouta krve. Ta tvoří jednu duchovní rodinu, kde otcem je Otec nebeský.

V.34-35. Na ohlášení návštěvy svých příbuzných odpovídá J., že jeho matkou a bratry jsou všichni k d o ž . č i n í v ů l i B o ž í . Při těchto slovech se rozhlédl po svých posluchačích, kteří seděli kolem něho. Nejmenuje otce, aby vyjádřil uznání jen jediného Otce nebeského. Příbuzní asi neporozuměli jeho slovům, ale Maria zato vycítila podobnost mezi touto odpovědí a onou, které se jí dostalo od 12 l.Ježíše v chrámě.

KRISTUS UČÍ V PARABOLÁCH /4,1-34 /.

Tato skupina podobenství /Seepredigt/ se 7,1-23 Ježíš kárá zákonníky a fariz./ a řečí o zkáze Jerusalea příchodu Kristově /kap.13/ jsou jedinými

delšími řeči J.Kr. v Mr evg. Tak jako většina J.řečí u synopt., je i tato skupina parabol charakteru redakčního, spojena spíše didakticky než chronologicky /t.j. s původní řeči byly spojeny i části pronesené při jiných příležitostech/Mr podobně jako Mt ve své 13 kapit. /1-52/ podává pouze ukázkou ze způsobu parabolické výuky Kr. a k tomuto cíli si vybral tři paraboly, mající vztah ke království Božímu, jeho povaze, podmínkám a rozvoji. Jsou to podobenství o rozséváči, semeni zase-tém do země a zrna hořčičném.

PODOBENSTVÍ O ROZSÉVAČI / 4, 1-9 /.

V čele podobenství je parabola o rozséváči, která nejvíce zapůsobila na apoštoly a kterou tak často opakovali ve své katechesi. Zaznamenali ji všichni synoptikové. Vždyť byla stále tak aktuální pro neofyty i věřící. U Mr je nejdříve rozvedena doplněna podrobnostmi ze života galilejského.

Okolnosti: V v.1-2 Z a č a l u č i t i u m o ř e .

Opět u jezera Genez. Nejdříve se posadil na břehu jezera /Mt 13,1/, pak, pro množství zástupů, vstoupil na loďku a usedl v ní na jezeře.

P o d o b e n s t v í o r o z s é v a č i /3-9 /
Vhodněji by však bylo nazváno o rozličné půdě, do které zapadlo símě. Ne na rozséváče, nýbrž na různou zemi je kladen důraz paraboly.

S l y š t e ! : Běžná semitská výzva před hovorem
/Gen 23,6 /.

V.3. H l e , v y š e l r o z s é v a č . . . Máme skoro dojem, jakoby někde na protějším pahorku spatřil Pán galilejského rolníka, který vyšel rozsévat, když Spasitel rozvádí toto výrazné podobenství. V pahorkaté a neúrodné Galileji osívali malé dílce půdy tu a tam na březích a v údolích, jež se k tomu nejlépe hodily. Když rolník připravil dost povrchně půdu,

chodil po prvních deštích, asi v listopadu, volně po obdělávaných polích, rozsévaje pšenici nebo ječmen.

/ Riccoti /.

V.4. P a d l o z r n o v e d l e c e s t y - na okraj cesty. V Orientě často cesty přetínají pole bez přesnějšího označení; pocestní si zkracují cestu a na místech nedávno obdělávaných vznikají pěšiny. Zrno, které dopadne na tyto pěšiny, sezobou ptáci, nebo pošlapají pocestní.

V.5-6. J i n á č á s t o s i v a p a d n e n a p ů d u s k a l n a t o u se slabou vrstvou prsti; vlivem spodního tepla sice brzy vzklíčí, ale nemá dostatek prsti, nezapustí hluboko kořínků a stačí několik parných dnů, aby všecko uschlo. Bývá to v době, kdy vane jiho-východní vítr, který následuje po dešti - vém počasí a když ještě i v listopadu síla sluneč - ních paprsků je značná.

V.7. J i n é p a d l o m e z i t r n í. Do země, která nebyla dost dobře připravena. Orientální rolník nemá pečlivosti našeho hospodáře. Místo aby vyplel plevel, spokojí se s tím, že plevel poseče a spálí. A tak zároveň s dobrým semenem vyrostе bodláčí a trní, které je udusí.

V.8-9. poslední část zrní byla konečně zaseta d o d o b r é p ů d y. Símě vzešlo a vydalo třiceti - násobný, šedesátinásobný i stonásobný užitek. Řečeno hyperbolicky? Kristus mluví o zvláště dobrém semeni. Zpravidla klas má dvě řady zrn po 15 zrnech /-30/. Vyskytnou se však klasy i o 4 a ve zvláště úrodných krajích /oasy u Jericha / i šesti řadách. Velká úrodnost staré Palestiny je dokázána / srv.Gen 26,12; Herodot IV,198 /.

V.9. K d o m á u š i k s l y š e n í, p o - s l o u o h e j .

Aby zdůraznil důležitost paraboly, vyzývá posluchače

/jako jindy častěji 4,23; Mt 11,15, Lk 14,35 / vý-
razným : K d o m á u š i k s l y š e n í,
s l y š! U semitů, kde ústní podání bylo hlavním a
často jediným prostředkem výuky to nebyla pouhá frá-
ze, nýbrž důrazná výzva slova slyšet, vrýt si v mysl
a uvést ve skutek.

ÚČEL PODOBENSTVÍ.MYSTERIUM BOŽÍHO KRÁLOVSTVÍ /10-12/

Otázka učedníků a odpověď J. jsou zde položeny per
anticipationem. 35 v. této kap. svědčí, že J. neopus-
til ložky. Vysvětlení vv. 10-12 bylo dáno učedníkům
o samotě.

V. 10. Otázka učedníků týká se účelu parabol vůbec, x/
ne pouze parabol o rozsěvači. Otázka a odpověď ne-
byly dány v den prvního podobenství, nýbrž později,
když J. vyložil čtená podobenství a jejich účinek by-
lo možno na lidu pozorovat.

V. 11-12. Hluboká a těžká odpověď, jdoucí až ke koře-
nům mysteria milosti. Učedníci žádají o vyložení
účele parabol. J. jde dále, než k pouhé odpovědi na
tuto otázku. Uvádí důvod nestejného výsledku jeho
nauky, která u některých přinese své ovoce, u jiných
nikoli.

Účelem podobenství je ukázat Boží, nebeské královst-
ví. Jeho podstatu, vlastnosti, údy a způsob jak se
uskuteční a upevní. Kázání J. je postupné, aby poslu-
chači pochopili správný smysl jeho království a neza-
měňovali je s pseudomes. představami židů o královst-
ví politickém. Představy lidu byly stále příliš hmot-
né a když k těmto blouznícím zástupům mluví J., musí
mluvit tak, aby je přitáhl a zároveň vyvedl z klamu.
Království Boží již nastávalo, ale nebylo to krá-
lovství jejich blouznivých představ. Proto kázání

x/ Slov. př.: na smysl podobenství.

J.mělo zároveň ukázat i neukázat, otevřít oči pravdě a zavřít je neuskutečnitelným snům; proto J.používá podobenství, které je jasné, ale zároveň temné, výmluvné, ale také zastřené. Tomu, kdo má dobrou vůli a je bez předsudků, je zřetelné a výmluvné, tomu kdo má mysl zaujatou, neprozrazuje nic, nebo pravý opak.

Odpovědí J.nastává rozdělení mezi učedníky a mezi těmi, kteří stojí "mimo" J.se stává znamením odporu a dělítkem lidstva. /signum contradictionis/.

Učedníci svou ochotou se stávají hodnými poznati vyšší nauky o království Božím. Mnohým /zvl.zákon. a fariz./ pro jejich zatvrzelost se této mimořádné milosti od Boha nedostalo, jejich vlastní vinou jim zůstaly věčné pravdy zahaleny. Příčinou jejich zaslepení není J.a jeho nauka. Mluvil pro všechny, svá slova doprovázel zázraky hmatatelnými pro všechny, z nichž při dobré vůli museli poznat vyšší poslání Kristovo. Příčina nepochopení byla v těch, "kdož " byli "mimo".

Řeč podobenství je řečí symbolickou. Symbol může být světlem, anebo tmou. Světlem pro toho, kdo za symbolem poznává skutečnost, tmou pro toho, kdo zůstane lpět na liteře. Podobně parabola. Osvětlí anebo zatemní podle dispozice slyšícího.

Nejvěrnějším ze svých posluchačů dává J.nejdůkladnější výklad parabol. Stupeň zjevení je podle stupně dispozice posluchačů.

Všechny věci /nejenom Evangelium/, život, svět, pro toho kdo nechápe konečného, nadpřirozeného cíle, jsou podobenstvím, hádankou.

V.11. v. je tedy zdůrazněna nutnost Boží milosti při povolání k víře a pravdě nadpřirozené. Tato milost byla dána mnohým z židů, ti ji však odmítli. Kristus může na ně obrátiti slova, které za obdobných okolností pronesl Isaiáš :

V.12. V i d e n t e s v i d e a n t

Verš je zatemněn v ř.orig.hina. Kdyby jeho smysl byl finální, pak by verš byl podkladem nejtvrďšího janse-
nismu. Pak cílem J.parabol by bylo zaslepení a zatvr-
zení posluchačů, což neodpovídá v.33.

Paralelní text Mt. je jasný /13,13/. i d e o i n
p a r a b o l i s l o q u o r e i s q u i a /hó-
ti/ v i d e n t e s n o n v i d e n t e t
a u d i e n t e s n o n a u d i u n t. Zde zasle-
pení není cílem určení v parabolách, nýbrž příčinou.
Mr hina má smysl Mt hoti /srv.Pernot/. Pak v Mr je ře-
čeno totéž co v Mt.

Sporné "aby" /hina/ má v citaci všech synoptiků týž
smysl jako v hebr.orig.Isaiáše /6,9n/ a ten není úče-
lový, nýbrž vyjadřuje trpké napomenutí ve formě spa-
sitelné hrozby.

Ježíš asi uváděl hebr.text, jenž zněl takto :

Slyšte, slyšte, nerozumnějte!

Hleďte, hleďte, nepoznávejte!

Zatvrdí srdce tohoto lidu!

Uši mu ucpej! Oči mu oslň!

Ať nevidí očima, neslyší ušima! /Hegr/

SMYSL PODOBENSTVÍ O ROZBĚVAČI / 4, 13-20 /

Podle slov sv.Jana Chrys. je mysterium království
Božího darem, milosti, při němž však není potlače-
na svobodná vůle /Hom.in Mt 44 PG,57,473/.

Odpověď Ježíšova učedníkům : V á m j e d á n o .
zdůrazňuje prvek milosti, výklad paraboly zdůrazňu-
je nutnost součinnosti lidské.

V.13 není výtkou. Spíše výzvou k pozornosti. Nutnost
poučení.Par.sama o sobě není z nejtěžších, zná-li se
klíč k porozumění, t.j.símě je slovo evangelia.
Kristus poučuje učedníky o skutečnosti, že na

neúspěchu hlásaného evangelia nemá vinu ani rozsévač, ani símě, evangelium, nýbrž špatná dispozice půdy, posluchačů.

V.14. Rozsévačem je Kristus, ale také apoštolové a všichni, kteří hlásají slovo Boží.

V.15. C i r c a v i a m ... v e d l e c e s t y. O nich platí slovo Pavlovo : *auditores legis, non factores* / Ř.2,13 /.

Jsou snad nadšení, obdivují ..ale *c o n f e s t i m* ihned ... Přijali slovo ušima, ne srdcem, protože přišel ďábel a uchvátil je./Indiferentní /.

V.16-17. po nepozorných přicházejí nestálí. Povrchní. Přijímají slovo s radostí, ale při prvním protivenství vše opouštějí. Rouhají se Prozřetelnosti, jakoby nikdy neslyšeli zvěsti Blahoslavenství, jakoby královstvím Božím bylo jídlo a pití, náboženstvím ráj na zemi./Huby/.

V.18-19. Třetí skupina. Příčina utišení slova Božího je v nich, v jejich nitru. Lidé plní vášní a světských starostí. Nějaký čas chrání radostnou zvěst, ale pak ji nechávají udusit nízkými tužbami. Otroci svého já. Chtěli by sloužit Pánu i mamonu. Nelze však dvěma pá - nům sloužit. "Slovo" přichází do konfliktu s duchem světa. *Concupiscentia carnis, conc. oculorum, superbia vitae* /I J.2,16/. To vše, jako trní, svou brutální silou, dusí Slovo.

V.20. Skupina čtvrtá, to jsou praví křesťané. Jejich srdce je dobrou půdou, kde "Slovo" rozvine svou božskou životní sílu. Podle toho, jak je jejich srdce připraveno, přináší símě užitek. To záleží na svobodné vůli lidské.

PARABOLA O SVÍCI A MÍŘE /21 - 25 / . 0

Slova řečená předně apoštolům a jejich nástupcům.
Úkol apoštolů jako učitelů. Pět myšlenek, gnomického charakteru. Příklad, kterak Spasitel připravoval své učedníky k budoucím úkolům.

U Mt a Lk jsou v jiné souvislosti. Mt 5,15,13,12
Lk 8,16.

Dvojí e t d i c e b a t /21,24/ budí dojem, že paraboly nesouvisí s podob.o rozsévači. A snad ani tyto dvě paraboly spolu. Je možné, že Kristus jich užil častěji /Mt 5 x/

V.21 Verš o svíci je u Mt v HK /5,15/ Učedníci mají býti světlem světa. Obraz je vypůjčen z denního života. x/

V.22. Mysterium Božího království, které apoštolům svěřeno v soukromí, musí tito hlásat až nadejde den.

Věta má i smysl všeobecný- Pravda vítězí.

V.23. Slova k d o m á u š i . . . /jako u Mr 4, 9/ vyjadřují důležitost řečeného. Poslání učedníků, hlasatelů tajemství Božích, je veliké. Avšak s tímto posláním je spojena i veliká povinnost, osvojit si celé učení Kristovo.

V.24 - 25. Verše jsou srozumitelné ve spojení s parabolou o rozsévači. Výsledek působení napřírozených pravd závisí na dispozici přijímatele. Podle míry, s jakou apoštolové budou zvestovat nadpřirozené pravdy, podle osobní horlivosti, dostane se jim milostí. Na míře horlivosti a ochotě přijetí závisí přírůstek dalšího nábož. poznání. Nauka J. je osvětlena dvěma příslovími, jež, jak se zdá, byla běžně užívána:
- - - - -

x/ módios: míra pro sypké věci cc 8, 7 lit.

/Koiné/. koiné může zde zhamenat buď lůžko, nebo pohovku při hostině.

J a k o u m ě r o u m ě ř í t e , t a k o u
b u d e v á m n a m ě ř e n o ; P ří s l o v í s e v y s k y -
t u j e u M t / 7 , 2 / a L k / 6 , 3 8 / v k á z á n í n a h o ě j a k o
p r a v i d l o p o m ě r u k b l i ž n í m u .

K d o m á , t o m u b u d e d á n o ; a k d o
n e m á , t o m u b u d e v z a t o i t o ,
c o m á . V y s k y t u j e s e u M t 2 5 , 2 9 a L k 1 9 , 2 6 v p o -
d o b e n s t v í o t a l e n t e c h . P a r a l e l y s e v y s k y t u j í v ž i d o v .
p ří s l o v í c h : B o h a t s t v í d ě l á b o h a t s t v í , c h u d o b a c h u d o -
b u . K r i s t o v a s l o v a z n í s k o r o p a r a d o x n ě . S m y s l v d e n -
n í m ž i v o t ě j e : B o h a t ý s n a d n o j e š t ě v í c e z b o h a t n ě ,
c h u d ý z t r a t í t o m á l o c o m á . P o d l e s e m i t . z p ů s o b u v y -
j a d ř o v á n í , j e ž h l a v n ě v p a r a b o l á c h m i l u j e p a r a d o x a
" n i c n e m í t " j e ř e c n o r e l a t i v n ě , j a k j e z ř e j m o z e
s l o v " t o c o m á " .

V d u c h o v n í m s m y s l u s e p r a v í : K d o m á s m y s l p r o B o ž í
t a j e m s t v í , s v o u s n a h o u a s B o ž í m i l o s t í d o n i c h v n i k -
n e j e š t ě h l o u b ě j í . K d o t o h o t o s m y s l u n e m á , s n a d n o
z t r a t í t o m á l o c o m á .

P O D O B E N S T V Í O S E M E N I , K T E R É R O S T E S A M O / 2 6 - 2 9 / .

T o t o p o d . s e č t e p o u z e u M r / j e d n a z m á l a p e r i k o p ,
v l a s t n í c h j e n u M r / . J e v e l m i p ř í b u z n é s p o d o b . o
r o z s ě v a č í a j e j í m c í l e m , j a k o u p o d o b . o r o z s ě v a č í
j e z n á z o r n ě n í m v l a s t n o s t í a p o d s t a t y B o ž í h o k r á l o v -
s t v í . P r o t u t o p ř í b u z n o s t j e v e l m i p r a v d ě p o d o b n ě , ž e
t o t o p o d o b . b y l o p r o n e s e n o r o v n ě ž n a b ř e h u j e z e r a a
v e s t e j n ě d o b ě j a k o p o d o b e n s t v í o r o z s ě v a č í . P a r a -
b o l i c k ý o b r a z m á t ř í m o m e n t y : S e t b a / 2 6 / , v z r ů s t / 2 7 /
a ž e ň / 2 8 / .

V . 2 6 . J . s r o v n á v á v ý v o j k r á l o v s t v í B o ž í h o s r ů s t e m
s e m ě n k a . H o s p o d á ř z a s e l s í m ě d o z e m ě . O d s e t í d o ž n í
s e n e m u s í o s í m ě s t a r a t . S t a r ý m , v í c e n e ž d n e s n á m ,
b y l p r o c e s z r á n í j a k ý m s i t a j e m s t v í m .

V.27-28. Ať spí či bdí, ve dne i v noci, ať myslí nebo nemyslí na zaseté obilí, ono vzchází, roste, vyhání klas a zraje. Růst a zrání sémě je důsledkem síly v něm skryté. Tato vnitřní síla se musí uvolňovat poněmáhlu a projít svým celým pravidelným vývojovým kruhem. /Ricciotti/. Na tento vývoj nemá hospodář vlivu. Jeho čas nastane až v době žní. Tuto neúčinnost při vzrůstu seménka znázorňuje právě rčení a spánku a vstávání. Jádro parab. je ve vnitřní síle sémě. Druhotné detaily nepatří k podstatě parabol. /jako na př. že neodpovídá skutečnosti nečinnost hospodářova, který v době růstu odstraňuje plevel. Hospodář Orientu je méně pečlivý, než náš/.

Radostná zvěst hlásaná Ježíšem projde řádným vývojem, rozvine se do šíře i do hloubky v lidských duších, bez náhlých apokalyptických převratů, jaké s dychtivostí čekal lid; to vše se stane vnitřní silou, která byla do ní vložena shůry /Ricciotti /.

V.29. Joel 3,13. Žeň - soud světa. Třetí část podobenství připomíná druhý viditelný příchod J. Krista k soudu. Tímto příchodem vzrůst říše Boží na zemi bude ukončen, cíl splněn.

PODOBENSTVÍ O ZRNU HOŘČIČNÉM /30-32 /.

Parabola je společná všem synoptikům. Mt /13,31n/ ji uvádí ve stejné souvislosti jako Mr, Lk /13,18/ ji klade na konec veřejného působení J. do synagogy, kde v sobotu uzdravil J. ženu shrbenou. Proto podle některých exegetů bylo podobenství předneseno dva - krát, před různými posluchači /Valensin, Huby /. Také toto podobenství znázorňuje jako předcházející, vnější rozmach království Božího.

V.30. Úvodní řečnická dvojí otázka, která má vzbudit zájem posluchačů odpovídá semit. způsobu vyjadřování.

Připomíná rabínské formule.

V.31. g r a n u m s i n a p i s - z r n o
h o ř č i č n é .

Vývoj království Božího je srovnáván s vývojem zrna hořčičného /brassica nigra / .x/ Hořčice je v Pales -
tině zcela obyčejnou rostlinou /jednoletá/, která
dosahuje v okolí Betlema výše dvou metrů a v kraji -
nách teplejších/u jezera galil./ i 3 až 4 m . I rabí -
ni srovnávali malé věci s hořčičným zrnem : malé ja -
ko zrno hořčičné se běžně říkávalo /Str.-Bill t.I.
669 / . Stonek zdřevnatí, takže Arabové mluví právem
o "stromech hořčičných". Pěnkavy rozličných druhů
jsou zvláštními milovnicemi těchto semen a zahánějí
si hlad ve větvích těchto stromů /William /

V.32. Jádro a smysl podobenství je v protikladu ne -
patrného seménka a velkého stromu. Nepatrné byly
počátky království Božího, ale jeho rozvoj převýšil
vše ostatní.

Výklad /William/: Fantastické divy, které se vypravu -
jí třeba o Mohamedovi a které ve světě arabských
pohádek mají velkou důležitost, svědčí o jisté vlast -
nosti semitských obyvatel pouští. Příliš rychle pod -
léhají dojmům působivého vystupování a dají se v ta -
kových hodinách strhnouti kouzlem osobnosti.

Království Ježíšovo nespočívá na takových zevně vel -
kolepých výjevech; avšak ať se proto nikdo neopová -
ží, pokládati je za něco slabého.

x/ tó sínapi, eos /attice vápy/ sínapi /n/, sinapis
/f/.

ZÁVĚR ŘEČÍ V PODOBENSTVÍCH / 4, 33-34 /.

V závěru tří parabol - rozsévač, símě, zrno hořčičné - podává Mr všeobecnou úvahu o J. učení v podobenství. Podobenství 4 kap. Markova evangelia jsou pouze vybranou ukázkou, příkladem Kristovy výuky. Byl to pro posluchače nejpřijatelnější způsob výuky. Odpovídal jejich psychologii. x/

Jsou to čtyři evangelistovy poznámky o parabolické výuce Kristově :

1/ Předně poznamenává evangelista, že je to pouze ukáзка, jenom výběr z mnohých parabol Ježíšových: A mnoha takovými podobenstvími mluvil jim slovo.

2/ Pokud mohli slyšeti - . . . Byl to nejpřístupnější způsob pro posluchače, i když u některých /zatvrzelých/ zůstalo jen při pouhém slyšení. Byly výzvou k hledání pravdy a projevem Božího milosrdenství ke zjevné nevěře židů.

3/ Bez podobenství nemluvil . . . Smysl těchto všeobecných slov je relativní. Parabola je zde míněna v širším smyslu, každé přirovnání /nové víno ve starém měchu/, přísloví /jakou měrou měříte/ a vůbec každé úsloví v obrazné řeči.

4/ V soukromí je vykládal učedníkům. Slyšeli paraboly zároveň se zástupy. Když byli v soukromí, Pán je vykládal / 4, 14-21 /.

x/ *Familiare est Syris, et maxime Paleastinis, ad omnem sermonem euum parabolas jungere: ut quod per simplex preceptum teneri ab auditoribus non potest, per similitudinen exemplaue tencatur.*

Sv. Jeron. in Mt 18, 23,

PL 26,1232.

ZÁZRAKY A PUSOBENÍ V GALILEJI /4,35-9,31 /.

Následující tři události /4,35-5,43 / jsou novým projevem J.moci. Perikopy v rámci Mr evangelia se vyznačují šíří a detailností líčení. Místně a časově jsou určeny dvojí přeplavbou jezera.

Bylo to večer onoho dne, kdy J.pronesl parabolou o rozsévači /dvě další?/

UTIŠENÍ BOUŘE NA GEN.JEZEŘE 35 - 41.

Líčení je u Mr životnější než u Mt /8,18n/ a Lk /8,22n./.

V.35. Ježíš svá kázání přerušoval přestávkami. Zvláštní důvody jednotlivých podobenství to někdy naznačují. Takové doby oddechu se Výchoďanům zamlouvají. Také toho večera, kdy na západ.břehu Tiber. jezera mluvil v podobenství, neopustil sice ložky, ale dal rozkaz učedníkům :

T r a n s e a m u s c o n t r a . - Přeplujeme na druhý, východní břeh jezera.

Odrázili, jak se zdá, náhle a ve spěchu; snad se chtěl J.ještě jednou vyhnouti nadšeným projevům zástupu, který mu naslouchal. Jde jenom o několik km., ale plavba může být nebezpečná, zvláště v podvečer - jak se stalo tehdy. Nebezpečí působí studené větry, které se náhle snesou s vysokého zasněženého Hermonu, tyčícího se nad jezerem a rozpoutají na něm prudkou bouři, nebezpečnou chatrným ložkám, jež na něm plují /Ric./

V.36. Vzali ho s sebou i t a u t e r a t i n n a v i - j a k b y l n a l o d i . Je to věta, jež se zdá vlastně zbytečná, ale která co nejživotněji zrcadlí to, co očití svědkové měli v paměti. Jsou rybáři, již nemálo nocí se plavili po jezeře. Ale J.není na to připraven ; na to se bere aspoň dlouhý plášť, který je zároveň příkrývkou./ Willam /.

Následovaly je ještě jiné loďky. Byli to asi lidé ze Zajordání, kteří se vraceli domů, anebo lidé, kteří toužili ještě po slově J.

V.37. I s t r h l a s e s i l n á b o u ř e x/
Líčení je názorné, ale prosté. Protože jezero je ze třech stran sevřeno skalnatými stěnami a leží v kotli, jsou bouře velmi nebezpečné a dovedou zastrašit i zkušeného rybáře. Vlny dosahují výše až dvou metrů a když se loď naplňuje vodou, stává se situace nebezpečnou.

V.38. Jezerní vzduch uspí a unaví. Také J.unavený kázáním za stejnoměrných úderů vesel při plavbě usíná. Jedený Mr, který častěji slyšel tento příběh od sv. Petra zmiňuje se také o podušce, na níž si J.položil hlavu. Když nebezpečí dostupuje vrcholu, veškeré veslařské umění selhává, sklání se k J.a budí ho netrpělivě:
M i s t ř e , j e - l i t o j e d n o , ž e h y -
n e m e ? Slova se zdají výtkou, ale jsou psychologickým výrazem jejich duševního rozpoložení a úzkosti.

V.39. Ježíš se probudí. xx/
Poroučí větru: U s t a ň ! Rozbouřenému moři :
U t i š s e ! Ad lit.: obojí rozkaz k moři.

Stručně a věcně líčí evangelista. Ještě stručněji píš :
o účinku slov. J.: V í t r u s t a l - j e z e r o
s e u k l i d n i l o .

Tato střízlivost evangelistů, žádná snaha po efektech, jsou známkou věrohodnosti.

V.40. Po zázraku následuje Kristovo poučení, trochu výtky apoštolům.

- - - - -

x/ Lailaps megále-aram.al ula. Uragan prudký, ale krátkého trvání.

xx/ diegerthéis V. exsurgens.

Podle čtení rk A a j.by to byla výtká nedostatku víry, důvěry v Boží Prozřetelnost.x/ Dávám přednost čtení druhému, přijatému P.Lagrangem a j.vykladači Mr.Pak je výtká řečena průvodcům J.pro nedostatek jejich víry a důvěry v Krista, když měli již tolik příležitostí se přesvědčit o jeho moci./Důraz by byl na částici j e š t ě /. Víra učedníků ještě nedoustoupila doko - nalosti.

V.41. Po těchto slovech je pojala bázeň. Jejich duševní rozpoložení, stručně, ale výrazně zachytil Mr. Nejsou ani tak naplněni radostí, že byli zachráněni z nebezpečí, jako spíše posvátnou hrůzou. Viděli uzdravení ochrnutých, posedlých, /a zažili již nejednou bouři na moři/, ale takového zázraku ještě svědky nebyli.

Pravili mezi sebou : K d o t o a s i j e ...

V projevení se J.k učedníkům je tento zázrak velkým krokem kupředu.

UZDRAVENÍ POSEDLEHO /5,1-20 /

Perikopa souvisí s předcházející a vyznačuje se podrobnostmi a názorností, takže máme dojem líčení očí - táho svědka.

Bouře ustala a J.se svými učedníky pokračují v cestě k východnímu břehu jezera. Kde přistáli ?

- - - - -

x/ v rk. je dvojí čtení : pós uk échete pístin A C 23 přijato Nestlem, Merkem - proč nemáte víry ?

Čtení rk. B S D a j. oupo échete -
ještě nemáte víry ? Vulg.

Čtení kodexů x/ a překladů není jednotné: textově je nejlépe podloženo čtení Gerassenorum. Čtení Gadarenon vniklo do Mr z řec. Mt. Čtení Gergesenorum je korekce Origenova.

Gerasa: dnešní Džerach 60 km jihových. od jezera ne -
přichází v úvahu.

Gadara: 2 hod. jihových. od jezera /v Dekapolis/ rovněž
nepravděpodobné /od jezera oddělena Jarmukem/

Někteří ztotožňují místo s dnešními zříceninami Kersa
/Koursi/ jižně od Semaku. P. Lagrange /h.l./ klade udá-
lost do Qalaat-el Hosn, kde je mnoho jeskyní ve skalách.
Byla to bývalá Gamala anebo Hippos.

V.2. Na východním břehu jezera se stala událost, kterou
zaznamenávají všichni synopt., Mr nejpodrobněji. Mt mlu-
ví o dvou posedlých, Mr a Lk o jednom /své líčení sou-
střeďují na hlavní osobu, nevšímajíce si vedlejší/.
Totéž se opakuje při uzdravení dvou slepých u Jericha.
Zde se vyřítíl proti J. posedlý. Událost zanechala u
očitého svědka Šimona Petra, hluboký dojem. Jeho por-
trét v Mr evg. je velmi názorný.

V.3. Bydlel v hrobech, v hrobkách vytesaných do skal,
kterým se ostatní lidé vyhýbali, aby se nestali rituel-
ně nečistými.

V.4. Protože ohrožoval bezpečnost ostatních lidí, sna-
žili se ho častěji spoutati, ale on provazy a řetězy
roztrhal.

V.5. Ve dne i v noci, úplně nahý /Lk 8,27/ se potulo-
val ve hrobkách, bil se kamením a v pohoří se rozlé-
hal jeho křik, takže se mu lidé vyhýbali.

x/ Gerasevon: S B D, staré lat. př. Vulg.

Gadarevon : A C minusk. syr. př.: Pesch, Filox

Gergesevón: minusc. sk. Ferrar- překl. syros.

armen. eth.

U Mt 8,28 chora tón Gadarenon

U Lk 8,26 " " Gergese nón

V.6-7. Z pahorků vévodících jezeru spatří J.s učedníky a přiběhl k němu, ačkoliv se jinak lidem vyhýbal. A hnán vyšší mocí, padl před ním. To již nejedná posedlý, nýbrž zlý duch, který jím vládne. Démonové cítí moc Pána, který nad nimi vládne. Líčení odpovídá paralelním líčením posedlosti u Mr v 1,23/3,11/. Výraz bezmocnosti démonů. Dovolávají se moci a majestátu Božího proti tomu, který je Synem Božím.

V.8. udává Mr důvod úpěnlivé žádosti démonů :
Poručil zlému duchu opustit svou oběť.

V.9. Démon, který ví, že mesiánskou dobou přestane jeho nadvláda nad lidmi, chce býti nepoznán a vymanit se z moci Ježíšovy. V odpovědi démonově na otázku J.:

J a k s e j m e n u j e š ? je naznačena tato snaha a zároveň vyhrůžka jednolitého množství.

L e g i o m i h i n o m e n j m e n u j i
s e p l u k ...

Za časů J. čítala římská legie 5-6 tisíc lidí. Vzbuzovala hrůzu. Zde sice výraz netřeba brát doslova; zde se chce spíše vyjádřiti velké a jednolité množství démonů, ovládajících ubožáka. Proto v líčení se užívá střídavě jednotného /v 8-10/ a množného čísla /9-12/

V.10. Démon si je vědom, že musí opustit svou oběť a proto se pokouší s J. smlouvat. Alespoň v této kraji - ně chtějí zůstat. Z Lk /8,31/ je vidno, že prosba zněla, aby je neposílal do propasti /pekelné/.

V.11-12. Nepřekvapuje, že v této již polopohanské krajině se pásla stáda vepřů. Prosba démonů, aby je poslal do vepřů, vyjadřuje jejich přání, aby zůstali na tomto světě.

V.13. Splněním tohoto přání byl posedlý zbaven zlého ducha, ale pro demony vehnání do vepřů mělo neočekávaný důsledek. Stalo se jejich záhubou. Stádo - asi 2000 vepřů - hnalo se srázem do moře, kde utonulo.

Perikopa je důkazem nadvlády J. Krista nad mocí tem -

ností, která je podstatným znakem jeho poslání. To je také důvodem, proč dnes není tak častý zjev posedlosti jako před příchodem Kristovým.

Způsob vyhnání zlých duchů do stáda vepřů na první pohled překvapuje. Proč tím Kristus potrestal snad nevinného majitele stáda? Jednání Kristovo je zdůrazněním pravých hodnot. Dobra duchovní mají vždycky větší cenu, než dobro hmotné. Duch je nezměřitelný hmotou a není bohatstvím, které by nemělo být obětováno za hodnoty duchovní.

Zdánlivou tvrdost jednání Kristova mírní skutečnost, že stádo patřilo velkému množství majitelů, kteří po orientálním způsobu svých třeba jen několik málo vepřů ponechávali ve stádu. Snad zde byl i majetek židů, kteří proti zákazu také pěstovali vepře a tak postup Kristův byl pro ně zároveň trestem.

V.14-17. Když se o události dověděli od pastýřů obyvatelé Gerasy a okolí, seběhli se na místo události. Zde byli svědky uzdravení posedlého, který byl postrachem okolí. Nebyla to však radost, která je pojala, nýbrž strach z moci Kristovy. Nepřejí si, aby Kristus u nich zůstal, nýbrž pro materiální škodu, která jim byla způsobena, mají přání opačné. Ježíšovo vítězství nad démony je nepřivádí k poznání jeho vyššího poslání. Nebo snad jako praktičtí a opatrní lidé mysleli na to, že nikdo neví co se vše může stát, když by tak mocný divotvůrce procházel územím. /Ricciotti/. Proto ho počali prosit, aby odešel.

18. Jediný uzdravený smýšlí jinak. Chce doprovázet Ježíše. Pán odmítá jeho doprovod.

V.19. Má se státi apoštolem v Dekapoli a hlásat mezi spolurodáky, jaké věci mu učinil Pán t.j.Bůh. Tento rozkaz je v přímém rozporu se zákazem, který dával Pán uzdraveným v podobných případech /1,44;3,12/. Zde v krajině převážně pohanské, nebylo takové nebezpečí nesprávného chápání a výkladu mesiánského poslání

Kristova. Proto mohl uzdravený v tomto prostředí hlásat slávu pravého Boha Israele, který mu poslal takového osvoboditele.

V.20. Dekapolis, původně spolek desíti měst jihov. Genes.jezera byla obydlena hlavně Řeky a Syry. Po odtržení od Israel.říše /Makabejců/ za Pompeja 63/4 př.Kr. podléhala přímo římskému správci Syrie.

UZDRAVENÍ NEMOCNÉ ŽENY A VZKŘÍŠENÍ DCERY JAJROVY .

/ 5, 21-43 /.

Spojení obou událostí je tak přirozené, že není umělým spojením dvou událostí evangelistou, nýbrž odpovídá věcně sledu událostí. Jsou zaznamenány u všech synopt., ale Mr je opět nejpodrobnější. I zde živost líčení a záznam podrobností prozrazují očitého svědka událostí.

V.21. V loďce, kde Ježíš kázal a utišil bouři na moři vrací se J.na západní pobřeží jezera.Mr místo blíže neurčuje, ale podle Mt to bylo Kafarnaum, což odpovídá zázraku s dcerou Jajrovou. "Zde ho přijal zástup, neboť všichni ho očekávali" /Lk 8,40/.

V.22. J a i r , jeden z představených synagogy v nej - větší nouzi, dovědév se o příchodu J.přichází k Pámu. Bylo-li v K.více synagog, mohl to býti představený jedné z nich. /vedl sobotní bohoslužbu/.Byla-li zde jen jedna, nebyl to představený ve vlastním slova smyslu, nýbrž jeden z význačných členů synagogy, kteří v admi - nistrativě synagogy podporovali představeného /Srv. Act.ap.13,15-představení synagogy v Antiochii Pisiďské/.

V.23. V důvěře prosí, aby Kristus položením ruky uzdravil jeho umírající dceru. Lk poznamenává, že umírající dcera byla jediná a asi dvanáctiletá, a b y s e u z d r a v i l a a ž i l a : synonyma. Prosba je výrazem velké důvěry, opřené o předchozí zázraky.

V.24. Po této prosbě za doprovodu zástupu lidí odchází J. do domu Jairova.

V. 25. Na této cestě se stala událost se ženou trpící 12 let krvotokem. Pro svou nemoc byla leviticky nečistou /Lev 15,19n/. a proto vyloučena ze styku s ostatními lidmi. Použila však shluku lidí, aby neporozována se přiblížila k divotvůrci.

V.26. Dlouholeté léčení přispívalo spíše lékařům, kteří ji připravili podle Mr o všechnen majetek. Ještě dnes je zvykem v Orientě, volat všechny možné lékaře, jejichž recepty si mnohdy navzájem odporují. Poznámku, že jí to nic neprosplé, nýbrž spíše uškodilo, která není právě ke cti lékařů, Lk vynechává, poznamenáváje pouze, že nenalezla u nich uzdravení.

V.27-28. I její poslední nadějí se stal Ježíš. Pro její nemoc by jí nedovolili se přiblížit s prosbou k J. A tak využívá tlačence a chce se dotknout alespoň šatu, nebo jen třásně x/ jeho roucha, které nosil každý pravověrný Israelita na čtyřech rozích svého pláště podle předpisu Zákona /Num 15,38 /.

V.29. Ve své víře nebyla zklamána. Když tak učinila, ihned poznala, že je uzdravena.

V.30. Uzdravená se chtěla asi nenápadně ztratit, aby nevzbudila pozornost. Avšak otázka Kristova: K d o s e d o t k l m é h o / r o u c h a . . . ji zadržela. Otázka je pro zástup a uzdravenou, aby se nedomnívala, že byla uzdravena pověrou/dotknutím se roucha/.

V.31. Při množství lidí, kdy jednou ten, po druhé onen se ho mohl dotknouti připadá učedníkům otázka

x/ Mr vynechává poznámku o třásních, protože pro jeho římské čtenáře nebyla srozumitelná.

nesmyslnou, proto praví : V i d í š , ž e s e n a
t e b e z á s t u p t l a č í ...

V.32-33. Když žena poznala, že Kristus ví o uzdravení,
padla před ním. S bázní a chvěním, praví Mr.Bylo to
jednak poznání nadpřirozena, snad také bázeň, že dotk-
nutím se J.,způsobila i jeho levit.znečištění /Lev 15,
27/.

V.34. Ježíšova odpověď není výtkou, nýbrž chválou její
víry. Nasvědčuje tomu již oslovení : t h y g á t e r ,
d c e r o. Chválí její víru a udává ji jako příčinu
uzdravení. K obvyklému semit.pozdravu : J d i v p o -
k o j i, dodává ujištění, že její uzdravení je trvalé:
b u ě u z d r a v e n a z e s v é n e m o c i !

Později legenda dala ženě jméno Berenike - Veronika.x/
Eusebius /V.E.VII.18/ prý viděl v její domovině v Ce-
sareji Filipově pomník, který tam byl zbudován na pa-
mátku jejího uzdravení.

V.35. Během této události, když J.ještě mluvil, přišli
od představeného synagogy se zprávou o úmrtí jeho dce-
ry. Věřili v Kristovu moc uzdravování, ale ne v moc nad
smrtí. Proto praví Jairovi : P r o ě j e š t ě o b -
t ě ž u j e š M i s t r a ?

V.36. Ježíš to slyší a jako by chtěl pokračovati v roz -
mluvě o víře, kterou projevila žena, praví k otci :
" N e b o j s e , j e n o m v ě ř !"

V.37. Ježíš nedovolí, aby celý zástup, ba ani všichni
učedníci byli svědky zázraku, který učiní. Pouze tři
z učedníků ho mohou doprovázeti jako svědci /Petr,
Jakub a Jan /,kteří budou později svědky Oslavení /9,2/
a zápasu na Hoře Olivetské /14,33 /.

V.38. Při příchodu do domu je zde již orientální nála-
da, obvyklá v domě smutku. Protože mrtvola nesměla být
v domě přes noc a pohřeb měl býti téhož dne vykonán,
sešli se zde již příbuzní, aby kondolovali pozůstalým,
pištcí a najaté plačky.

x/ /Acta Pilati.Evang.Nikodemovo/.

V. 39-40. Kristus však praví, že jsou zde zbyteční:
P r o č h l u č í t e a p l á č e t e ? D í v -
k a n e z e m ř e l a , a l e s p í . Slova vzbudi-
la úsměv a posměch těch, kteří byli svědky smrti dívky.
Jejich smích je projevem nedůvěry. Nejsou hodni, aby
byli svědky zázraku. Pouze pět osob, tři učedníci a
rodiče dívky jsou hodni, aby byli svědky vzkříšení
Jairovy dcery.

V.41. Zázrak, jako ostatní zázraky J., se stává na je-
ho slovo, ne na prosbu k Otci a zázrak. Jediný Mr za -
znamenává původní aramejské znění slova Kristova:
"T a l í t h ' a k ú m í ", které tak často ve své
katechesi opakoval očitý svědek Šimon Petr.

V.42-43. Opět několik podrobností svědčí o věrnosti
líčení. Účinek J. slova je okamžitý. Dívka vstala a
chodila. Rozkaz, aby dali dítěti jísti, má dotvrdit
skutečnost vzkříšení a potvrdit zdraví dítěte.

Kristus dává opět rozkaz mlčení o zázraku - aby neži-
vil falešné mesiánské představy -, který plně ani do -
držen býti nemohl.

JEŽÍŠ V NAZARETĚ / 6, 1-7 /.

Lk zaznamenává tuto událost na počátku veřejného půso-
pení Páně v Galileji /4,16n/, jako doklad nepochopení
J.u vlastního lidu. Podobně zaznamenává tuto perikopu
Mr na konci prvního oddílu svého evangelia. Čím dále,
tím více se ukazuje, že národ nemá pochopení pro J.
evangelium. Mr spojení s předcházející perikopou
"k d y ž v y š e l o d t u d " je příliš všeobecné,
než aby nutně obě perikopy následovaly za sebou.

V.1. J. otčinou je nazýván Nazaret / ne Betlem/, proto-
že zde vyrostl /Lk 4,16/. Mk jediný poznamenává, že
přišel do N.v doprovodu učedníků, tedy jako učitel
/rabbi/. Ne snad k návštěvě svých, nýbrž kázat
království Boží.

V.2.Používá k tomu nejbližší sobotní bohoslužby a káže v synagoze /podrobná zpráva u Lk 4,17n/. Jeho vystoupení vyvolalo u přítomných tohoto malého města údiv, ale u mnohých již také nepřátelství k J., který se stal již známým v Galileji. Žasli nad jeho moudrostí i skutky, jimiž se proslavil v necelých 40 km vzdáleném Kafarnaum a jinde.

V.3.Protože obyvatelé Nazareta znali J.jako dítě a mladého muže, nemohou pochopit jeho moudrost a skutky. Znali jeho nízký původ, věděli o něm, že je t e k - t o n , řemeslník. x/

Syn Marie.Není důkazem pro panenské početí J., nýbrž náznakem, že sv.Josef byl již mrtev. Jakub, později hlava jerusal.církev.obce. Josés, řecká forma k Josef /Mt 13,85 /. Juda, syn Alfea /Kleofáše/ a jako muž manžel Marie /Jan 19,5/, příbuzné matky Kristovy. V seznamech apoštolů bývá uváděn příjmením Thaddeus. Autor katol.listu.

Šimon bývá ztotožňován se Šimonem Horlivcem /3,18/, takže 3 z "bratří" Páně jsou mezi 12 apošt!"Sestry" nejsou uváděny jménem. Více viz v exkursi o "Bratřích Páně". Tito všichni byli malí, drobní lidé a proto nazaretští nemohli pochopit velikost Ježíšovu, zapomínajíce, že kdysi Bůh si vyvolil betlem. pastýře Davida za krále, Amosa za vůdce lidu

V.4.Na tento kriticky odmítavý postoj nazaretských odpovídá Ježíš příslovím, podle něhož je běžné odmítnutí proroka od těch z jejichž středu pochází. Těmito slovy se nechce J.prohlásit za proroka / popřít svůj charakter Mesiáše/, nýbrž pouze vyložit

- - - - -
x/ Termin tekton je velmi široký, srv.Höpfl v Biblica 1923 p.41-55.

Ne snad jenom tesař, spíše vesnický řemeslník, tesař, zedník a pod. /Sv.Justin ...pluhy, jha/ Hilarius .. kovář.

nevlídné přijetí v Nazaretě. x/

V.5. Tento nepřátelský /snad i závistivý/ postoj byl i důvodem, proč neučinil J.v N.větší počet zázraků, jen několik uzdravení. /Zpravidla J.zázraky byly odměnou za důvěru/.

V.6. Jejich nevěra udivila i J. Cílem J.zázraků byla příprava cesty k víře v jeho božské poslání. Zázraky v tomto prostředí by byly proti jeho duchovnímu poslání a určení Otcovu. J.se zde řídí zásadou nedávat svaté věci psům a perly sviním.

Nepochopen nazaretskými pokračuje J.v kázání v městečkách a vesnicích Galileje.

PRVNÍ ROZESLÁNÍ APOŠTOLU /6, 7-13 /.

Od svého vyvolení /3, 13n/ byli již apoštolové nějakou dobu ve škole Mistrově, byli svědky jeho učení a zázraků. Byli svědky i nepochopení /kraj.Geras.a Nazaret/. Nyní nadchází doba prvního rozeslání na apoštolskou práci. Na břehu Genéz.jezera byli vyvoleni a odtud také /Kafarnaum/ pravděpodobně rozeslání na první /zkušební/ apoštolskou cestu. Mr zpráva, až na malé odchylky, se shoduje s perikopou Lk.

V.7.I povolal k sobě d v a n á c t . Mr rád užívá tohoto názvu k označení kolegia apoštolů. /4,10; 9,34; 10,32; 11,11; 14,10n/.

I. Povolání apoštolů a jejich obdaření mocí činit zázraky /v.7 /.

x/ Podobná přísloví nacházíme i jinde, na př.u Seneky: Vile habetur quod domi est / De Benef. III,3 /.

Jsou rozesláni po dvou /dvo, dvo /. Proč ? Vzájemná pomoc, kontrola. Podle Deut 19,15 je svědectví dvou hlasatelů víry věrohodnější. Dal jim moc nad nečistými duchy. Mr zpráva je skizza, stručná, není zde zmínky o moci uzdravovat nemocné, ani o thematu kázání. Verš 12-13 to však předpokládá.

II. J.předpisy o přípravě na apošt. cestu /8-9 /.

V Mr podání jsou dvě zvláštnosti na rozdíl od Mt a Lk. a/ Mají s sebou vzít toliko hůl /podle Mt a Lk bez hole/,

b/ sandály /podle Mt ani obuv /.

J.příkaz není jenom výrazem apoštolské prostoty, ale ještě více důvěry v Boha /srv.Mt 6,25/.

Různé výklady této difference :

a/ Sv.Augustin : Hůl u Mt a Lk je ve smyslu slovném. U Mr metaforickém t.j.právo požadovat od věřících nejnutnější zaopatření.

b/ Podle některých exegetů hůl poutnická k opoře /Mr/ je dovolena. Hůl k obraně, nebo jako symbol moci je zakázána. /Dnešní Palestina /.

c/ U Mt a Lk je původní předpis, u Mr zaírnění. Mr má na mysli apoštolát obtížnější,

d/ Výrazy netřeba chápat ve smyslu striktně literárním, nýbrž ve všeobecném smyslu. Vůlí J. je, aby apoštol nebyl zdržován ve svém poslání zbytečnostmi. Aplikace principu se bude řídit zvyky a potřebami misijní země. Jiná je výzbroj misionáře v Africe, jiná na sev.polu. Ideálem bude vždy prostota co největší. Ježíšův příkaz odpovídá podmínkám orientálního života /pohostinnost /. Proto také další zákaz:mošna,chléb,peníze /v opasku peněženka/. Dvě sukně,relativní luxus a překážka při chůzi. /Mt 10,10 /.

III. Jednání apoštolů na misijní cestě/10-11/.

Rada, kterou dává Pán učedníkům odpovídá orientální

pohostinnosti. Jsouce jednou vlídně přijati, ať nemění místa pobytu /pro nestálost, větší pohodlí/. Bylo by to nešetrné k těm, kteří poskytli první pohostinství. Echo této rady se ozývá na sklonku I.stol.v Didaché, kdy se množil počet misionářů: Misionáře, kteří k vám přicházejí, přijměte jako Pána, aby se však předešlo zneužívání pohostinství, D.dodává: "Zůstane den, je-li třeba ještě druhý den; zůstane-li však tři dny, je prorokem špatným" /XI,1/. Budou však místa a lidé, kteří budou mít uzavřená srdce k pravdám Božím /na př. Židé v Antiochii Pisidské, Ikoniu/, tam ať se nenamáhají a demonstrativně /eis martyrion autois/ odejdou. Odmítnutí služebníků evangelia není jenom nedostatkem pohostinnosti, ale je i odmítnutím pravd Božích a toho, který je přinesl na svět, J.Kr.

Setřeste prach se svých nohou, t.j. přerušte s nimi všechno spojení /Sk ap.13,51/. Původ tohoto symbolismu je židovský /návrat z cest do Palestiny. Pohan. místa levit.nečistá/. Toto gesto učedníků Páně nesmí být projevem nelásky, uražené sebelásky, spíše názorným napomenutím a vyburcováním svědomí. Bude to pro ně svědectvím na Božím soudě o odmítnutí nabízené spásy.

IV. Zpráva o průběhu misie /12-13 /.

Přijavše instrukce, rozešli se apoštolové po Galileji. Mk zpráva o průběhu apoštolátu je stručná a na rozdíl od Lk se vyznačuje zvláštnostmi. Lk píše o hlásání evg.Mk udává obsah kázání /výzva k pokání/. Lk píše o uzdravování nemocných, Mk se zmiňuje o vymítání duchů a mazání nemocných olejem.

Již staří Babyloňané, Řekové a Římané znali mazání nemocných olejem. V Orientě hrál v lékařství této doby olej významnou roli, i Židé užívali oleje jako léku pro jeho hojivé a uklidňující působení /Is 1,6; Jer.8,22; Mil.Samar./, ba dokonce rabíni dovozovali i v sobotu mazání nemocných olejem. Z toho někteří

exegeté usuzují, že apoštolové uzdravovali touto přirozenou hojivou vlastností oleje. Avšak ze slov evangelistových /mnohé / a celé souvislosti /srv.6,7 s 3,15 / je zřejmo, že mazání olejem pouze znázorňovalo jejich moc nad nemocemi a že šlo o dar zázraků.

Někteří exegeté viděli v tomto mazání již svátost sv. pomazání /Beda, Lyramus, Maldonat, Lagrange/ ? //

Podle Tridentina je zde pouze náznak této svátosti:

Instituta est autem sacra haec unctio infirmorum tanquam vere et proprie sacramentum N.T. a Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuat, per Jacobum autem apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum.

Podle sv. Bellarmina je toto mazání : adumbratio et figura sv. pomazání.

O návratu apoštolů mluví Mr až 6,33n. a vsunuje zatím do líčení dvě perikopy, jejichž vložení do této souvislosti má pouze naznačit, že mezi rozesláním a návratem Dvanácti uplynula nějaká doba.

HERODOVO MÍNĚNÍ O KRISTU /6,14-16 /.

Všichni synoptikové podávají zprávu o mínění na dvoře Heroda Antipy o osobě a působení J.Kr. Zvěst o J.se roznesla daleko a široko a nemohla zůstat utajena i sluchu tetrarchy sídlícího v Tiberiadě na břehu Genez. jezera. Mr ho nazývá lidově králem /ne Mt 14,1; Lk 9, 7/ - Heroda Antipy. Jednak pro poměry politické /napětí mezi H.A. a Aretou IV./, jednak z nábož.lhostejnosti snad právě nevěnoval Herodes pozornost vystoupení J.Kr. Názory na Ježíše na dvoře H.byly různé /ohlas mínění lidu/.x/

x/ Kai elegen S,A,C,L,Vulg.Soden, Merk, Col.

Kai elegon B,D,VL,Nestle,Lagrange, Škrabal.

Někteří v něm viděli Jana Kř., který vstal z mrtvých proto činí zázraky, kterých za života nečinil /Jan 10, 41/. Tato víra lidu byla živena okolností, že Ježíš započal svou galil. činnost teprve, když Jan "dokonával svůj životní běh" /Sk ap 13,25/. Zdá se, že Herod. se domníval totéž /Mt/.

V.15. Mr zaznamenává ještě dvě mínění rozšířená mezi lidem. Někteří ho považovali za Eliáše. El. hrál v židovském očekávání konce světa a Mesiáše význačnou roli. Srv. Mr 9,11-13. Jiní konečně ho řadili mezi proroky, nikdo však v něm neviděl Mesiáše, protože jeho působení neodpovídalo lidovým mesiánským představám a jeho skutečná mes. důstojnost byla jeho tajemstvím, skrývaným před lidem /8,30/.

V.16. Tyto pověsti se dostaly ke sluchu H.A., lišáka /Lk 13,23/, z milosti Římanů tetrarchy galil., jemuž byl Ježíš poddán a k nimž H. nemohl zůstat lhostejný, protože všechno, co mohlo vést ke vzpouře lidu bylo spojeno s nebezpečím zásahu Říma. V.16 n. vazuje na v. 14. Z mínění lidu nejvíce se dotkla H. pověst, že Jan Kř. vstal z mrtvých. Dotýkala se přímo Herodesova svědomí. Mr na tuto skutečnost upozorňuje následující perikopou, o posledních dnech a smrti Jana Kř. Pro Ježíše je tento stav novým nebezpečím. K nepřátelství duchovních vůdců Israele přistupuje i moc politická. Už dříve /3,6/ se zmínil Mr o spojení fariseů s Herodiany.

SMRT JANA KŘ. /6,17-29/.

Tato perikopa, šířeji líčená, než bývá zvykem u Mr, patří časově do dřívější doby. Z pověstí /6,14/ o Ježíši jako z mrtvých vstalém Janu Kř. možno dovozovat, že v této době byl Jan již delší dobu mrtev. Připomenutí těchto pověstí je pro Mr příležitostí k perikopě o smrti Jana Kř. Lk o ní mluvil již dříve /3,19n./ a proto v

této souvislosti vynechává. I Jos.Flavius píše o smrti Jana Kř./Antq.XVIII, 5,2/ a místo stětí udává Machaerus tvrz vých.od Mrtvého moře.

V.17. Mr udává i důvod stětí : k vůli Herodiadě /viz. Hist.aet.N.T./. Líčení Mr o chování Her.A. je cenným doplněním Mt.Spojením obou evg.obdržíme následující obraz : Her.dal Jana Kř.uvěznit s úmyslem nepohodlného karatele odstranit /Mt 14,5 /. Když se však přesvědčil o svatosti a spravedlnosti vězně, začal si ho vážit /Efobeito v.20 meturbat/Vulg/ i.e.reverebatur, colebat/. Začal ho dokonce chránit před úklady Hero-diady, dával se s ním do hovoru a byl přiveden nejednou do rozpaků.

V.18. Jan mu vytýkal manželství se ženou žijícího bratra, jež bylo zákonem zakázáno /Lev 18,16; 20,21/. Bylo to adulterium a velké pohoršení. Neznáme okolnosti, za kterých Jan proti tomuto pohoršení vystoupil.

V. 19. Antipas se mýlil, domníval-li se, že Herodiade postačí umlčení Jana Kř. ve vězení. Ženy tohoto druhu jsou nezkrotné. Nejdříve narazila na odpor u Antipy, u něhož zhýralost, požívačnost, chytrost a brutalita se pojily s jakousi dobromyslností a zbytkem náboženského pocitu zodpovědnosti. Tento pocit zodpovědnosti ho činil přístupným vlivu Janova slova /Sk 24, 26/. Věza nebyla nejprísnější /Mt 11, 2; Lk 7, 18 /, a byla pro Jana Kř. částečně ochranou.

V.20. Efobeito, jak výše řečeno, byla to bázeň náboženská, jakýsi druh úcty. Jednání Antipovo se podobalo chování Achaba k Eliášovi /I Kr 18,16/.

Když ho slyšel byl na velkých
rozpacích a přece ho rád po-
slechl. Tento Škrabalův překlad lépe odpoví-
dá řec. textu než překlad : mnoh o č in il
p o d le j e h o r a d /jednak smyslem, jednak
mss. Vide Merk/. x/ _ _ _ _ _
x/ Éporei S,B,L,W,G. Epoiei A,C,D,N ... Vulg. TR.

V.21. Příhodným okamžikem, na který čekala H., aby odstranila Jana Kř. byly narozeniny x/ Antipovy, slavené podle orientálních zvyků hostinou, ke které byly pozvány přední osobnosti říše. Hostina nebyla v Tiberias, nýbrž v Macherontu a byli pozváni přední civilní a vojenští hodnostáři.

V.22-23. Pravděpodobně ke konci hostiny "v e š l a d c e r a p r á v ě t é H e r o d i a d y" /úmyslně volený výraz Mr / a tančila. xx/ Termin orcheistchai naznačuje, že šlo o smyslný, solový pantominický tanec, který za helenistického vlivu zdomácněl i v Orientě. Zpravidla tyto tance konaly nevčestky, takže tím více vyniká nízký charakter Herodiady a její mstivost. Mr neudává ani jména Salome a termin kora-sion značí dívku na vdávání. /Esther 4,9/. Byla pravděpodobně 14-15 let. Herodes byl chycen do pasti. V podnapilém stavu slibuje dáti Salome co bude žádat, i kdyby to byla polovina království /příslowečné říčení : 3 Kr 13,8; Est 5,3; 7,2 /.

V.24-25. Domlouvání mezi Salome a její matkou je vylíčeno obšírněji u Mr než u Mt. Z Mr líčení je vidět, že H. nebyla při hostině. Odpovídá to archeologii. Židovské ženy se sice zúčastňovaly běžných hostin, ale při královských hostinách stolovaly odděleně. H. žádá s cynickou samozřejmostí hlavu nenáviděného mravokárce. Spěch, s jakým se vrací Salome do hodovní místnosti, zdá se nasvědčovat tomu, že byla v této věci s matkou zajedno. S nestoudností, s jakou dříve tančila, žádá nyní hlavu Jana Kř. Žádá ji ihned, aby snad H. po vystřízlivění žádost neodmítl.

- - - - -

x/ Genesia, v klas.ř. výročí smrti.
v Koine a papyrech zroz.

xx/ O Salome v.Hist.N.T.

V.26. Z a r m o u t i l s e ... Brutální realita žádosti Antipou otřásla, i když byl v polopřičetném stavu. Falešný pocit cti a dodržení slova mu stačí, aby ospravedlnil vraždu a neodmítl x/ žádosti S.

27. Okamžité vykonání přání S.nasvědčuje tomu, že hostina byla v místě, kde byl Jan vezněn,t.j. v Macherontu. Vykonání rozsudku bylo svěřeno strážci, jehož Mr nazývá s p e c u l a t o r , slovem vypůjčeným do řeč.z latiny. Termin znamená původně pozorovatele, špeha, kurýra. Používalo se jich také jako tělesné gardy i vykonavatelů vražd.

V.28. Když Salome přinesla své matce hrozný dar, H.triumfovala. Církev slaví stětí sv.Jana 29.srpna.

V.29.Učedníci Jana Kř.,kteří ho častěji ve vězení navštěvovali /Mt 11,2; Lk 7,18/ jeho tělo pochovali. Kde ? Nevíme. Někteří se domnívají, že v blízkosti Macherontu, jiní, soudíce na jejich příchod z Cisjordanstva, v Sebaste v Samařsku /sv.Jeronym, Theodoret/. xx/

NÁVRAT APOŠTOLU Z PRVNÍ APOŠTOLSKÉ CESTY A PRVNÍ ZÁZRAČNÉ NASYCENÍ / 6, 30-44 /.

Zázračné nasycení 5000 patří k málo perikopám jež znamenávají všichni evangelisté, jednak pro mimořádnost zázraku, jednak pro symbolický vztah zázraku k Eucharistii, jak o tom svědčí Spasitelova slova v syna-

x/ Athetein, spernere, epudiare.

xx/ Exkurse : Otázka chronologická

Srovnání zprávy Jos.Fl.a Marka o smrti Jana Kř.

goze v Kafarnaum /Jan 6,26n/.Podle synoptiků došlo k zázraku po návratu apoštolů z první apoštolské cesty.

Mr navazuje na 6, 1-13. Tak jako v den vyvolení, i zde užívá Mr terminu : apoštolé. Plní radosti vyprávějí o svých úspěších. Bylo to pravděpodobně opět Kafarnaum, kde se malá skupinka sešla s Místrem.

V.31 /Ježíš chce dopřát apoštolům trochu klidu a duševního i tělesného zotavení.

Řekl jim : P o j ě m e s t r a n o u Jar-ní doba a blízkost velikonoce, přispěly ke zvýšenému návalu lidí, takže neměli, jak poznamenává jediný Mr, a n i k d y s e n a j í s t i.

V.32. Proto vstoupili na loďku a plavili se " n a o s a m ě l é m í s t o ". Podle Lk 9,10, to byla Betsaida Jul.,kam se plavili podle Mr /6,45/ po zázračném nasycení, která ležela na území Filipově. Loďka byla pravděpodobně Petrova.

V.33. Spasitel neměl v úmyslu se uchýlit snad do pouště, nýbrž do nějakého zátíší na břehu jezera. Když však zástupy zpozorovaly severní směr cesty /Kafarnaum -Betsaida 10 km/ doprovázely na břehu loďku, předešly dokonce bárku a tak místo klidu našel Spasitel se svými zástupy lidu, jichž se mu zželelo a počal je učit. x/

V.34. Když Spasitel vystoupil na břeh a spatřil zástupy, b y l o m u j i c h l í t o . Častěji měl lítost nad zástupy /1,41; Mt 20,34; Lk 7,13/, nad

- - - - -
x/ Exkurse : Betsaida Julias či také B.na záp. břehu jezera ? /Dnešní Khirbet el Minieh / Fonck lokalizuje zázrak jhv. od Bets.Jul.do pusté krajiny na vých.břehu jezera / již. část roviny El-Bateha /.

jejich duchovní bídou a prázdnotou. Kolikrát byl již Israel jako ovce bez pastýře. Tak tomu bylo právě v této době/ r.29/ s hlediska morálního i náboženského. Kam zavedli lid jeho duchovní vůdcové, farizeové a zákonníci. Pokazili původní mojž. zákon lidskými tradicemi a přídávky a místo, aby lid přivedli k Mesiáši, odváděli ho od něho. Ubohý lid ! A počal je učit o království Božím /Lk 9,11/.

V.35. Blíží se západ slunce, lid visí na rtech Spasitelových, až učedníci - lidé praktičtí - upozornují Spasitele na blížící se večer

/V.36/ a nutnost rozpustit zástupy, aby si opatřili v okolí pokrmu /chléb, který si každá rodina pekla pro sebe a proto byla naděje, že i větší množství lidu v okolí si chléb opatří./

V.37. Ježíš má však jiný plán /Jan 6,6/. Chce učedníky zkoušet a přivést je k plné důvěře ve svou všemohoucnost. Otázka o 200 denárech není jasná. Může buď znamenat, že ke koupi chlebů by bylo potřeba této sumy, anebo, že tento obnos mají právě ve své společné pokladně. Při počtu 5000 osob i tato suma je malá.

/Denár : V době Kristově byl v Palestině v oběhu d. římský, rovnající se atické drachně. Byla to denní mzda dělníka /11,20,2/.

V.38. Pán poručil zjistit, kolik chlebů mají, Směšně málo! Jak sdělil Ondřej 5 chlebů a 2 ryby /Jan 6,9 /.

V.39. Pán poručil, aby se rozesadili posluchači po skupinách na zelené trávě. Zelená tráva je v Palestině na jaře a podle evg.Janova se rozmnožení chlebů stalo krátce před veliko. svátky ve třetím roce působení Páně.

V.40. Rozdělení zástupů po stu a po padesáti mělo za účel zabránit zmatku a usnadnit rozdělení pokrmu.

[Cf.Koiné/.

V.41. Při zázračném rozmnožení učinil Ježíš pět vý - značných úkonů :

- a/ V z h l é d l k n e b i . Spasitel tím naznačil důležitost úkonu a pravdu, že vše dobré pochází shůry /konsekrační formule/.
- b/ U č i n i l d í k y podle Jana 6,11 /eucharistě- sas /
- c/ P o ž e h n a l /eulogésen/. Užívalo se formule : "Požehnán buď Jáhve, náš Bože, Králi světa, který dáváš chlebu vyrůstati ze země".
- d/ L á m a l . Lámání souviselo s požehnáním, lámající chléb také žehnal /Berachoth 46 a/.
- e/ Prostřednictvím apoštolů d a l r o z d a t z á- s t u p ů m / apoštolové prostředníci mezi Kristem a lidstvem /.

V.42. A nyní se stal zjevný zázrak, každý obdržel svůj díl, aby byl syt.

V.43- A při sbírání zbytků, jež odpovídalo zbožnému zvyku, zbylo více, než bylo pokrmu před zázrakem.

V.44. Připomínka počtu nasycených ještě jednou zdůraz- ňuje velikost zázraku.

JEŽÍŠ KRÁČÍ PO MOŘI / 6, 45-52/. _ UZDRAVENÍ NEMOCNÝCH V
KRAJINĚ GENESARETSKÉ / 53-56 /._

Událost zaznamenává též Mt a Jan krátce, Mt nejobsáhleji, Mr stručněji, avšak obsáhleji než Jan. Významnou událost se sv.Petrem Mr vynechává. /Mr evg.katechese Patrova /. Jinak je líčení Mr živější a v detailech podrobnější, než u Mt.

V.45. Po zázračném nasycení chtěl zástup provolat Ježí- še králem / Jan 6, 14 /, aby snad i učedníci nebyli zma- teni a svedeni, dává jim příkaz k odplutí a sám rozpou- ští zástupy a odebírá se k modlitbě na horu.

Jako cíl cesty apoštolů udává Jan Kafarnaum, Mr druhý břeh k Betsaidě. /Rozpor ?/ x/

V.46. Když J. rozpustil zástup odešel na horu se pomodlit. Ježíš prosí za zástupy, za apoštoly i za sebe /nebezpečný entusiasmus zástupů, nebezpečí se strany Her. Ant./

V.47. Nadešel večer /opsias/ t.j. 6-9 hod. xx/
Tělesně byl Pán vzdálen od učedníků, ale duchem byl s nimi.

V.48. S vrcholku hory, ve světle luny, viděl Spasitel učedníky, kterak zápasí s vlnami, protože vál protivný /severní/ vítr. Přeplavení jezera trvá normálně 2-3 h. /12 km v místě největší šíře/ a učedníci kolem 3 hod. ranní byli teprve uprostřed jezera. Podle sv. Jana /6-19/ 25-30 stadií, t.j. $4\frac{1}{2}$ - $5\frac{1}{2}$ km od břehu. Kolem čtvrté noční hlídky /5-6 h./ blíží se Pán k loďce. Je to projev jeho moci i lásky.

Jediný Mr zaznamenává, že Pán chtěl loďku minout. Měla to být zkouška víry učedníků.

V.49. Apoštolové jako prostí lidé si vykládali zjev jako přízrak a byli poděšeni, protože podobné zjevy

x/ a/ na druhý břeh, západní, ne však přímo, nýbrž směrem na Betsaidu Jul. Tak Dalman, Innitzer, Huby a j.
b/ Jiní exegeté /Fonck/ Knabenbauer /rozlišují ještě druhou Bts. na záp. nebo sevzáp. břehu jezera u Kafarnaum /Ain-Tabgha, Khan Minyeh/. Je však méně pravděpodobné, aby u téhož jezera byla dvě místa stejného jména.

Cf. text. kr. eis to peran vynechává P 45, W syr-sin a minusc.

xx/ Noc se dělila na tři, později, podle římského zvyku na 4 vigillie / opsa, menonyktion, alekterofonia, profi /.

podle jejich představ přinášejí neštěstí /Sap 17,4,14; Ant.Jud.13,12,1;/ a proto jejich výkřik. Protože ho viděli všichni nešlo o halucinaci.

V.50-51. Mr zaznamenává krátce slova J., svtup na loďku a utišení větru. Mt zaznamenává scenu se sv.Petrem a jejich vyznání : Skutečně Syn Boží jsi!

V.52. Rozpor s Mt? Jejich srdce bylo zaslepeno. Učedníci stále ještě neměli pravý pojem o důstojnosti a poslání Kristově. I po rozmnožení chlebě ještě zcela nechápali, že Kristus je víc, než Mesiáš židovských představ, totiž skutečný Syn Boží. Důvod tohoto nedostatečného poznání, jak podotýká Mr byl v z a s l e p e n o s t i j e j i c h s r d c e. Teprve touto událostí docházejí k pravému poznání. Mr to naznačuje, Mt výslovně praví, když zaznamenává jejich zvolání : Syn Boží jsi! Skutečnost, jak apoštolové těžce po nových a nových důkazech božské moci Ježíšovy se dopracovali k víře v božství Kristovo, je nejlepším vyvrácením námitek, jakoby byli lehkověrní. Proto s tím větší důvěrou přijímáme svědectví jejich víry.

Církevní Otcové s oblibou-aniž by popírali historický charakter perikopy- vykládají zázrak alegoricky. Na př.sv.Augustin Serm 75 /PL 38,475/ :

Loď-Církev. Vlny a vítr- pronásledování. Netřeba se bát: Já jsem to, Já jsem s vámi !

V.53. Po předchozím zázraku přistál J.s apoštoly na záp.břehu jezera v krajině genesaretské.x/ Některé rk. čtou Genésar. Podle P.Lagrange Gennésar je krajina,

x/ Krajina g.se rozkládá od dnešního el-Magdel 6 km sever.směrem podle jezera. 4 km do hloubky. Dnes se nazývá el-Ghuwer.Podle Jos.Fl.byla 30 stadií dlouhá a 20 široká, velmi krásná a bohatá na pole a ovoce.

/Ž.v.3,10,8 /.

Genesaret město.

V.54-56. Mk a Mt líčí věcně téměř stejně chování obyvatel této krajiny a působení Ježíšovo, jen Mr je živější a názornější. Zaznamenává velikou důvěru lidu v Ježíše a jejich péči o nemocné, jež nosili za J. Jejich důvěra je veliká. Věří, že pouhé dotknutí se lemu jeho roucha stačí /cf 5,27/ k uzdravení. I když jejich víra je jenom nedokonalá a vidí v J. jen zázračného lékaře, J. uzdravuje. /Homil.: Sv. Jan Chrysostom na této události ukazuje, jakých nesmírných milostí se dostává těm, kteří ve sv. přijímání přijímají Tělo Páně /.

PODÁNÍ FARIZEJSKÁ A PRAVÁ SLUŽBA BOŽÍ / 7, 1-23 /.

Ježíšova slova jsou řečena jednak fariz. odpůrcům /1-13/, lidu /14-16/ a učedníkům /17-23/. Mk je obsáhlejší, protože píše o židov. očistách a umývání, Mt zase obšírněji zaznamenává rozhovor J. s učedníky.

V.1. Na scénu přicházejí opět /3,22/ farizeové. Rok se vyhýbal J. metropoli židovstva. Zpráva o jeho činech i jeho apoštolů v Galileji se donesla i do Jerusalema. Velerada považuje za nutné proti J. vystoupit a tak posílá za J. zákoníky, kteří se spojují s galilejskou synagogou, aby špehovali J. a jeho učedníky a tak připravovali cestu k procesu a odstranění J.

V.2. Příležitost se brzy naskytla. Odpůrci, kteří již delší dobu špehovali J. viděli na vlastní oči, kterak někteří z jeho učedníků opomenuli obvyklé umývání rukou před jídlem. x/ V tomto případě nešlo jen o záležitost hygieny, nýbrž o záležitost náboženskou, které

x/ ad litt. jísti chléb.

Chléb základní potrava, synonym. pro jídlo.

přikládala fariz.zbožnost mimořádný význam. x/

V.3-4. je parentesí, v níž Mr své pohanokř.čtenáře seznamuje s očistnými předpisy Israelitů. xx/Jsou to předpisy z doby pozdější, výklady zákona Mojž./Hala-cha/. Jaký význam těmto předpisům přikládala fariz. zbožnost, toho dokladem je 6 Seder Talmudu o 12 trak-tátech, jednající výlučně o těchto úkonech. Toto "podání starších" bylo považováno za stejně svaté a závazné jako zákon Mojž. Vyskytují se sice již ve St.Z.podobné předpisy, na př.Ex 30,17n., ty se však týkaly kněží při bohoslužbě. Zvl. od dob Esdr. se tradice rozrostla. Umývání rukou bylo tak vážně bráno, že byl považován za zatraceného ten, kdo je opominul. Vrstvy lidu vždy předpisy nezachovávaly a Saduc. přímo bojovali proti tomu, aby levitské před-pisy byly požadovány od laiků.

Způsob umývání byl přesně stanoven. Pro ranní umývá-ní rukou bylo stanoveno 26 předpisů. Židé však měli i předpisy o umývání i pro případy, kdy bylo nutno dojít nevědomky k znečištění, na př. na trhu, při styku s levitsky nečistými. Proto omývání při ná - vratu z trhu o němž píše sv. Mr. x/.

Stejná péče byla věnována i omývání nádob, z nichž Mr vypočítává rit.omývání nádob sloužících k jídlu. /cf. Starožitnosti /.

- - - - -
x/ Pro Židy mluvící řecky koinón znamenalo nejenom lidové, profanní, ale i leviticky nečisté /syno-nym s akáthartos /. /cf.Rom 14,14; Hebr.10,29/.

xx/ V.3. dvojí čtení : Pygmé Merk.

Pykná lat.Vulg.crebro.

Srv. překlad Škrabal - Col.

x/ Dvojí čtení : baptisóntai

a rantisóntai / raino - aspergo /

V.5. v.pokračuje evangelista v kontroverzi far.s J. Otázka far. je zásadního významu; nemají na mysli jenom omývání před jídlem, nýbrž se táží, proč vůbec nezachovávají podání starších, proč celým způsobem svého života projevují k podání neúctu. Na počátku galil.působení J.se farizeové obraceli na učedníky, nyní již přímo na J. A on také jim přímo odpovídá.

V.6. Nijak neospravedlňuje jednání učedníků. Far.mají plná ústa slova : Tradice, tradice!K těmto výstřelkům farizeismu nemůže již J.mlčet. Zachovávání spousty zákonů a předpisů se stalo nemožné pro obyčejného člověka. Vyžadovalo čas i peníze a tak vedlo spíše k nesprávnému svědomí a špatným a nemravným důsledkům, než k dokonalosti.

Proto odpověď J. je stejně zásadního významu, jako otáz. fariz.Netýká se jenom umývání rukou, nýbrž závaznosti zachovávání podání, z nichž předpis o omývání je pouze dílčí. J.odmítá zásady fariz. odporující zákonu a podává poučení zástupcům a pak učedníkům o tom, co znečišťuje člověka. Tato na pohled krásná horlivost far. je ve skutečnosti hnusnou přetvářkou, porušením skutečných náboženských hodnot, formalismem a pouhou fasádou bez pravé zbožnosti. J.odpověď, která je protiútokem počíná citací z Is 29,13. Co kdysi řekl prorok o vnější, zdánlivé zbožnosti lidu, týkalo se nepřímo prorocky zbožnosti farizeů a J. odmítnutí takové zbožnosti je pokračováním prorockého boje o pravou úctu Boha. J.citace Is je blízká textu LXX.

V.7. Zbožnost, která chce nabídnout Bohu lidské nauky a nařízení místo srdce, je bezcenná a bez užitku.

V.8. Protože to, co požadují far.jsou lidská nařízení, pro něž dochází i k opuštění přikázání Božích, není třeba, aby J.zaujímal stanovisko k výtce farizeů ohl.

J.učedníků. x/

x/ Baptismus - - - poiete vynechávají B S L P 45 W

Tischendorf, Nestle, Lagrange, Škrabal.

V.9. A že je tomu skutečně tak, ukazuje J. na příkladě t.zv.Korban. Spasitel ironisuje. Farizeové s klidným svědomím /Kalós,bene/,praeclare/ ruší přikázání Boží, aby mohli zachovat přikázání svá.

V.10. Bůh skrze Mojžíše přikázal v Exodu ctít otce a matku /20,12/ a na zlořečníky vyhlásil smrt /21,17/x/.

V.11-12. Farizeové však ve skutečnosti zavedením kul-
tového slibu odstranili přikázání Boží.Korban / cf.
Archeologie/. Tímto slibem byli rodiče zbaveni nároku
na podporu synovu, protože bylo zakázáno míti užitek
z oběti nebo daru obětovaného chrámu. Tak mohl syn
nechat rodiče třeba umřít hladem, aniž něco ze svého
jmění nebo příjmů odvedl chrámu, neboť ve skutečnosti
tento slib byl slibem zdánlivým,právní fikcí, bez
závaznosti pro slibujícího.

V.13. Je to názorný příklad škodlivosti a hříšnosti
nauky a praxe zákonníků. Porušení základního příka-
zu zákona přirozeného i Dekalogu lidskou sofistickou.
Ospravedlnění hrubého porušení spravedlnosti a lásky
rouškou náboženství. Převrácení pojmu "posvátný".
Tato J. kritika nauky farizejské je zároveň osprave-
dlněním jednání apoštolů.

V.14. Když tak J. na konkrétním příkladě odhalil nero-
zumnost a škodlivost fariz.zásad, obrací se k zástu -
pům a učí v čem spočívá mravní čistota. Již úvodní
napomenutí : " S l y š t e m ě " dává tušit, že
jde o závažnou pravdu.

V.15. V této větě - " je to jedno z největších slov
v dějinách náboženství" /Montefiore/ - je podán zá-
kladní princip vší mravnosti: Co činí člověka před
Bohem, t.j. skutečně čistým nebo nečistým, nejsou

- - - - -
x/ Citace podle LXX. unc. A a F.

věci, mimo člověka, kterých se dotýká, nebo používá jako potravu, nýbrž jediné to, co vychází ze srdce, sídla chtění a myšlení a projevuje se skutkem nebo slovem, "Nečistým" činí před Bohem člověka hříš a hříchu není bez zlé vůle.

Posluchači J., vychovaní v duchu heroismu starce Eleazara / 2 Mak 6,18/ ještě celé nechápali dosahu Kristových slov. Celé prvotní křesťanstvo potřebovalo nějaké doby, než se opostilo ze židovských předsudků a pochopilo J.slova /Sk ap.10,10n; 15, 20n. Gal 2,11; Kol ",10n./.

V.16. K d o m á ... některé kodexy /S B / a někteří vydavatelé NZ /Tischendorf, Nestle / vynechávají.

V.17. Jako při jiných příležitostech /4,10,34 / žádají si učedníci bližšího vysvětlení paraboly, t.j. obrazného, gnomického řčení Ježíšova. Bylo to v domě, který není blíže označen, Podle Mt 15,15 byl Petr mluvčím ostatních.

V.18-19. Základní myšlenka poučení apoštolů, jež je uvedeno výtkou nad jejich nechápavostí, je též jako dříve : Pokrmy, přicházející zevně do člověka, nemohou učinit někoho "nečistým" před Bohem, protože nepřicházejí do srdce, které je principem duchovně-mravního života, nýbrž do břicha, odkud vycházejí do stoky. Závěr 19 v.stil.tížeji srozumitelný, je asi poznámkou evangelistovou: Tím prohlásil/Ježíš/ za čisté všechny pokrmy. V době redakce tohoto evg.był již lépe chápán význam nauky J.o čistém a nečistém.

Pozn. : Nebylo by správné se domnívat, že zákoníci v době Kristově alespoň theoreticky neznali rozdíl mezi rituelní nečistotou a svatostí morální, oni však tak přehnali snahu o rituelní čistotu, nahromadili tolik předpisů, že pojem rituelní čistoty přestal být symbolem čistoty mravní.

V.20-22. jsou pozitivním doplněním J.slov. To, co vychází z lidského srdce- a jenom to může učinit člověka "nečistým", protože původ mravního zla je v srdci. Následuje výčet dvanácti hlavních hříchů, dotýkajících se hlavně druhé poloviny dekalogu a zahrnující jak myšlenky, tak slova a skutky. /Srv.katal.hříchů Řim. 1,29. Paral.katalog u Mt má pouze 6 hříchů. Doplnil snad Mr slovo Kristovo podle katechese prvotní Církve ? /.

V.23. Výčet hříchů uzavírá Ježíš myšlenkou, která ještě jednou shrnuje celou nauku o této věci ;
O m n i a ... x/.

SYROFENIČANKA / 7, 24-30 /.

Tato a následující perikopy se odehrávají v pohanském kraji. Proč opustil J.Galileu ? Hlavním důvodem nebyl asi útek před H.Antipou /bylo by bezpečnější se obrátit na východ k Betsaidě, než přecházet celou sev. Galilei do Fenicie/, ani hlásání evg.mezi pohany /cf. v.27/, jako spíše touha strávit nějakou dobu v poměrném klidu, která by byla věnována formaci apoštolů. Naznačuje to Mr slovy " a n e c h t ě l , a b y s e n ě k d o o t o m d o v ě d ě l " /v.24/.

V.24. J.opustiv Kafarnaum, odebral se sz.směrem do území tyrského. Byla to jižní část římské provincie Syrie, sousedící s Galileou. Od Genes.jezera ke hranicím bylo na 50 km. Dodatek Sidon se v některých kodexech /D L W / nevyskytuje /Lagrange, Nestle nemají/. /V neprospěch Sidonu mluví v 31.Podle některých sem vnikl z Mt 15, 21 /.

Všel do jednoho domu. Snad do domu nějakého žida

x/ Exkurse : Pojem rituelní a kultické čistoty ve SZ a židovstvu.

/v Syrii byla velká diaspora/, nebo chanu. Ani možnost ubytování se v domě nějakého pohana není vyloučena /cf, 7,1n./, aby tak dal apoštolům poučení, kterak se vystříhat farizejského partikularismu.

V.25. Ježíšovo přání, aby se o tom nikdo nedověděl se nesplnilo. Pověst divotvůrce pronikla až sem z Galileje. Ihned přichází žena, jejíž dcera měla nečistého ducha, hledající u J.pomoc pro své dítě.

V.26. Sv.Mt nazývá tuto ženu podle národnosti " ženou kananejskou" /Feničané pocházeli od Kanaanitů/.

Sv.Mr podle náboženství ji nazývá Hellenis, t.j. pohan-ka a podle domoviny S y r o f e n i ť a n k o u / na rozdíl od Syrie Libyjské /.

Tohoto náboženského a ethnického označení užívá Mr pro lepší porozumění svých římských čtenářů. Mt se spokojuje všeobecným označením "žena kananejská", jehož se užívalo všeobecně o těch, kteří nebyli ze židovstva.

V.27. Líčení Mr je kratší, než Mt. Zaznamenává pouze krátce prosbu ženy a mlčí o přímluvě apoštolů. Spasitelova odpověď by se mohla zdát na první pohled tvrdá, ale nesmíme zapomenout, že J. mluví zde řečí své doby a pak jistě tón jeho odpovědi zmírnil zdánlivou tvrdost. Již SZ nazývá Israelity "děťmi" a "syny Božími" /Deut 14,1; Is 43,6 / a pohané byli nazýváni psi.

J.nemluví o psích, nýbrž diminutivum psíci zmírňuje tvrdost, nejsou tak míněni zdivočelí psi ulice, jako spíše domácí psíci. Smysl odpovědi je :Spásy se dostane nejdříve národu vyvolnému a pak teprve pohanům /Rom 11, 11n./ . Chléb je obrazem dober mesiánských, jež byla častěji již ve SZ přislíbena /Is 2,2n; 41, 21n; 42,10n.; Sof 3,8n./, ale k misi mezi pohany hodina ještě nepřišla.Proto tato perikopa není v rozporu s Mk 13,10 nebo Mt 28,19. Odpověď je třeba chápat z Ježíšova vědomí osobního poslání k Israeli.

Cesta evangelia určená Bohem je naznačena ve slovech :

a ť s e n e j d ě í v e n a s y t í d ě t k y .
Pro ženu to byla zároveň zkouška její víry a pokory.
A prosící matka v této zkoušce obstála.

V.28. V odpovědi J.našla dokonce motiv vyslyšení :
" O v š e m " ...

V.29. Takové pokoře a důvěře J.nemůže odolat. Činí
to, co učinil služebníku setníkovu /Mt 8, 5n./ a
synu králov.úředníka /Jan 4,46n./. Uzdravuje nepřítomnou dívku.

30. Po svém návratu domů, nalezla dívku uzdravenou.

UZDRAVENÍ HLUCHONĚMÉHO / 7, 31-37 /.

V.31. Z krajiny tyrské vrací se Spasitel oklikou
severním směrem přes Sidon. Byla to cesta dlouhá
asi 36 km po staré přímořské silnici. Odtud pokračo-
val asi po vojenské cestě přes Libanon a řeku Lecn-
tes /dnešní Nahr el-Litani// na jih přes Dekapoli ke
Galil. moři. Byla to cesta částečně územím tetrarchy
Filipa, kde bylo obyvatelstvo více pohanské, ~~kudy~~
mohl J.projít nepozorovaně se svými učedníky a věno-
vati se jejich formaci.

V.32. Z této cesty zaznamenává sv.Mr./jediný z evan-
gelistů, Mt 15,29 jen sumárně/ jeden zázrak, uzdra-
vení hluchoněmého. Místo zázraku není výslovně jme-
nováno, ale bylo to pravděpodobně v území Desíti -
městí. I přivedli mu hluchoněmého x/ a prosili,
aby vložil na něho ruku. Podle ř.textu nebyl asi
úplně němý, spíše těžce artikulující /cf.35 v.a
mluvil správně/. Prosebníci byli asi židé, když žá-
dali, aby J.vložil na nemocného ruku. Vzkládání

x/ Mogilálos - těžko mluvící, ale v LXX se též pře-
kládá mutus /jinak balbus / Is 35,6.

rukou bylo oblíbené požehnání u židů /Gen 48,14n./ a oni také věděli, že J.vzkládáním rukou uzdravuje nemocné.

V.33-34. Uzdravení nemocného tentokráte nenastalo pouhým vložení rukou /jako 5,23; 6,5/ a slovem J., nýbrž /jako později uzdravení slepého 8,23n/ za slavnostních okolností :

1/ V z a l j e j s t r a n o u. J.nechtěl zázrakem způsobit rozruch, aby se nezdálo, že činí zázraky ke své oslavě. Chtěl samotou více působit na duši uzdraveného a učedníky poučit, aby při vykonávání svého apoštolského úřadu neměli na zřeteli svou čest a slávu, nýbrž čest Boží a spásu duší.

2/ V l o ž i l m u p r s t y d o u š í a n a - s l i n i v s i p r s t , d o t k l s e j e h o j a z y k a . Těmito vnějšími úkony chtěl J.ukázat, že je ochoten pomoci nemocnému a vzbudit jeho důvěru. /Kristova lidská přirozenost nástroj moci Boží/.

3/ P o h l é d l s p o v z d e c h e m k n e b i a ř e k l m u : " E f e t a ! " to jest :

"O t e v ř i s e ! ".Pohledem k nebi naznačil Pán, že všechno dobré pochází shůry a že jest to moc nebes a poslání Otcovo v němž koná zázraky mesiánské. Bylo to zároveň naučení nemocnému i apoštolům. Byla to modlitba /6,41,8,24/ a povzdech výrazem dojetí J.a lítostí nad nemocným.

Ježíšovým slovem E f f a t h a , jež evangelista zaznamenal v aramejském originále /cf.5,41/, byl nemocný ihned a zcela uzdraven. /Křestní ritus/. Protože uzdravení nastalo po J.slově, předcházející úkony měly význam pouze symbolický a měly nemocného připravit duchovně na uzdravení.

V.35.Po J.slově pouto jazyka se mu rozvázalo. Řečeno obrazně. Mluvil správně, tedy nebyl asi němým od narození.

V.36. Příkaz mlčení dal J. již častěji. Na př. při uzdravení malomocného. /1,40n./. V obojím případě bez výsledku. Uzdravení vyvolalo nadšení u lidu, jež evangelista vyjadřuje poznámkou : Č í m v í c e j í m p ř í k a z o v a l , t í m v í c e t o r o z - h l a š o v a l i .

V.37. Úsudek lidu o J. činnosti je : " D o b ř e . . . "

První polovina věty je úsudkem obyvatel Dekapole o všeobecné činnosti J. o níž se dověděli, část druhá o zázraku, jehož se stali svědky. Židé, kteří byli v zástupu nerozpakovali se na J. obracet slova Is.35,5,

DRUHÉ ZÁZRAČNÉ NASYCENÍ / 8, 1-10 /

Po perikopě o uzdravení hluchoněmého v území Desíti - městí výrazem /u Mr neobvyklým/ " V t ě c h d n e c h " přechází evg. k líčení nového nasycení zástupů. Doba zázraku není udána, ale ze souvislosti /spojky : V těch dnech / Mr 7,36 bylo to v době, kdy zvěst o uzdravení hluchoněmého způsobila takový rozruch. Časově tedy není druhé zázračné nasycení vzdáleno příliš od prvního /mezi obojím zázrakem je činnost J. v Kafarnaum, krajině Genesaret, cesta do Fenicie a návrat ke Galil. moři /.

Obojí zázrak je tedy kladen do počátku třetího roku veřej. působení Páně. Místo zázraku není přesně známo, ale bylo to pravděpodobně na vých. břehu jezera. Podle Mt 15,31 lid po zázraku chválil "B o h a I s r o e l e " /kraj více obydlen pohany /, Jedna tradice označuje za místo zázraku západní břeh Wadi Amis /Hadschar en. -Nasara, Křesťanské kameny /. P.Fonck klade do pahorkovité krajiny na jhv. jezera.

V.2-3. Pohnutkou k zázraku byla opět l í t o s t J. n a d z á s t u p y, tentokráte nad jejich ubohostí fysickou, v níž se nacházeli. Za tři dny jejich

skromné zásoby se spotřebovaly. Bylo to asi v době červencových veder, takže rozpuštění zástupů bylo spojeno s nebezpečím, že klesnou vyčerpaností. Krajina byla méně obydlena než záp.břeh jezera a centra jako Gamala, Hippos, Gadara byla značně vzdálena. V tomto stavu mohl pomoci jediný Ježíš.

V.4. Odpověď apoštolů je zároveň přiznáním jejich nemožnosti, skoro skrytým útokem na dobrotu Mistrovu.

V.5-9- J.jednání je podobné jako při prvním zázraku. Menší rozdíly od prvního zázraku jsou :

- 1/ Nyní byly zástupové tři dny s J., první zázračné nasycení nastalo prvního dne.
- 2/ Otázku nasycení položil tentokráte sám J. ne apoštolové.
- 3/ Lítost J. nad jejich stavem morálním /nouze hmotná/
- 4/ Nedostatek peněz /vůbec nemožnost v pusté krajině obstarat potravu /.
- 5/ Zásoba: 5 chlebů a 2 rybičky /7 chlebů a několik malých rybiček /.
- 6/ 5000 lidí /nyní jen 4000 a většinou asi pohané /.
- 7/ Zbylo 12 košů, nyní jen 7.

O dojmu, jaký zázrak vyvolal tentokráte není zmínky. Vůbec celé líčení se vyznačuje stručností.

V.10. Po zázraku se odebral J.s učedníky d o k r a j i n y D a l m a n u t h a . Jméno se vyskytuje pouze na tomto místě a letmý pohled do krit.aparátu ukazuje pochybnosti opisovačů. Sv.Mt v paral. místě mluví o krajině Magedan /15,39/. Buď Magedan /Magadan/ a Dalmanutha byla dvě jména pro stejné místo /sv.Augustin/ nebo byla to dvě blízko sebe ležící místa. Většina exegetů je klade na záp.břeh jezera. Někteří identifikují Magedan s Magdalou. Jiní kladou Magedan a Dalmanuthu asi 2 hod.jižně od výtoku Jordanu a identifikují Dalmanuthu s dnešní Delhemia. x/

x/Exkurse: Jedno nebo dvoje zázračné nasycení ?

JEŽÍŠ ODMÍTÁ ZNAMENÍ S NEBE / 8, 11-13 /.

V.11. Nepřátelství farizeů roste den ze dne. V první polovině třetího roku veřejného působení Páně se přeneslo nepřátelství z Jerusalema a Judee i do Galileje a jeho odpůrci vyhledávají kde jakou příležitost lapit a u lidu uvést do nevážnosti J. Tak po přistání v krajině dalmanutské dali se s J. do disputy, jejíž obsah Mr nezaznamenává, pouze její závěr. Ve zlém úmyslu požadují od J. z n a m e n í s n e b e . Nestačí jim jeho zázraky, obviňují ho ze spojení s Belzebubem, žádají nové znamení, nějaký mimořádný kosmický zjev, div, jak byl očekáván od Mesiáše. Požadavek se mohl zdát před lidmi oprávněný, protože ve STZ Mojžíš, Samuel, Eliáš mimořádnými znameními prokázali své poslání.

Pokoušení není nepodobné pokoušení na poušti. Odpůrci tušili, že jejich přání nevyhoví a jim se tak podaří J. zesměšnit mezi lidem. A kdyby přece vyhověl, najde se vysvětlení, třeba osvědčené : Je ve spojení s ďáblem!

V.12. Bolestně dotčen tvrdošíjnou nevěrou a zlobou svých odpůrců, odmítá J. žádost farizeů. Pán si v z d y c h l , neboť jejich žádost byla novým důkazem zatvrzelosti a nepolepšitelnosti odpůrců. Toto pokolení, nejenom farizeovské, ale i lid byl vinen. Odmítnutí J. je řečencou čistě semitskou formou : B u d e - l i d á n o t.j. nebude dáno Vlastní smysl odmítnutí je :

- a/ Nebude dáno znamení speciálně tomuto pokolení, t.j. farizeům a s nimi stejně smýšlejícím.
- b/ Znamení, t.j. takové znamení, jaké si požadují jeho odpůrci. Není tedy toto místo v rozporu s Mt 16,4 se znamením proroka Jonáše /vzkříšení po třech dnech / . Nebude dáno - pasivní forma, opsání jména Božího - Bůh nedá . J. zázraky jsou ověřením jeho mesiánského poslání, ale srozumitelné pouze těm, kteří mají

upřímné a otevřené srdce k víře. Těm však, kteří jsou k pravdě zatvrzelí /srv.3,28n./nebude dáno znamení, aby byli k víře nuceni. Taková víra by neměla pravé ceny. U takových by znamení spíše rozmnožily stupeň viny. Zázraky působí u těch, kteří jsou pokorní a ne u těch, kteří se opovažují Bohu předpisovat. Kdo zapomíná na svou závislost na Bohu, není hoden Boží milosti ..

V.13. Po tomto rázném odmítnutí se p ř e p l a v i l na d r u h ý b ř e h jezera. Opustil Galileu a její lid. V následujících kapitolách sv.Mr již neznamenává žádná slova pronesená v synagoze, nebo řečená galil.lidu.

VÝSTRAHA PŘED KVASEM FARIZEŮ / 8,14-21 /.

V.14. Náhlý odjezd z Galilee do Perea způsobil, že apoštolové nebyli připraveni na cestu a měli s sebou na loďce jen jeden chléb. Zdá se, že přemýšleli o odmítnutí zázraku a snad nedovedli dobře pochopit toto počínání Spasitelovo. Jakoby Spasitel varováním a výstrahou před farizei je chtěl z těchto myšlenek vytrhnout. Vidí jejich rozpaky nad nedostatkem chleba a používá této příležitosti k poučení.

V.15. "H l e ď t e a ť s e v a r u j e t e k v a - s u .x. " U rabínů / též u sv.Pavla 1 Kor 5,6; Gal 5,9/ byl kvas symbolem nauky a ještě častěji obrazem špatného smýšlení a náklonnosti. Tak slova J. jsou učedníkům výstrahou, aby se nenakazili zdánlivou zbožností farizeů a světským smýšlením a způsobem H.Antipy /Herodianovců/, jež odporují duchovnímu charakteru mesiánského království Kristova. Je třeba stále hledat jen Boha se srdcem pokorným, čistým a prostým. U Mt 16,6 je ještě

x/ P 45 W O Heródiánón

řeč o kvasu saduceů, jímž je třeba rozumět jejich epikurejská morálka užití dneška.

V.16. Učedníci byli tak zabráněni do svých starostí o chléb časný, x/ že hned nepochopili výstrahy J. a nepřemýšleli o duchovním obsahu slov Kristových, snad svaloval jeden na druhého vinnu pro zapomenuté chleby.

V.17. Proto přísná slova J., " P r o č u v a ž u j e - t e ? " Jejich jednání je stále příkladem nedokonalé víry. Jak často jejich pozornost k zázrakům byla jen povrchní, k tomu co viděli a slyšeli. Jak málo se ještě snažili proniknouti ducha událostí a jak se někdy málo lišili od davu, který měl oči a neviděl, uši a neslyšel. Sebe menší starost je srážela k zemi. Po tolika milostech má Ježíš právo pokárat jejich zaslepenost. xx/

V.18. Proto o nich platí to, co řekl Pán o těch " k d o ž j s o u m i m o " .

V.19-20. Ve spádném dialogu je vzpomenuto dvojího zázračného nasycení, jehož byli učedníci v nedávné době svědky. Ježíš tím naznačuje apoštolům, že ještě nemají pravého ducha učedníků J. Ale nechce je také přivést k tomu, aby snad bez povinné péče o časné věci opovážlivě spoléhali na jeho zázračnou moc.

V.21. je třeba promítnout do doby vzniku evg.do doby, kdy apoštolové byli ve vážnosti prvotní Církve. Jak krásné a pokorné je přiznání výtky Spasitelovy hlavou apoštolů a Církve sv.Petrem v jeho kázání /jež se zračí ve druhém evangeliu: " A to ještě nerozumíte ?"

- - - - -

x/ echousin B W min. Nestle, Soden, Merk, Lagrange.
echomen S A C Vulg. Vogels.

xx/ Podle ř.t. srdce zatvrzelé pepórómé nen

/Vulg.nesp. caecatum /.

UZDRAVENÍ SLEPCE V BETHSAIDĚ / 8, 22-26 /.

V.22. O uzdravení slepce v Bethsaidě píše jen Mr. Bethsaida je dvakrát v této perikopě nazývána "vesnicí" /23,26/. Jde asi o Beth.Jul. sv.od vtoku Jordánu do jezera Gen. /3 km sev./. Tato Beth. však v této době byla význačným městem, jež zbudoval tetr.Filip a převzal na B.Julias k počtě dcery císaře Augusta. Termin kóme netřeba však brát příliš úzkostlivě, protože se tohoto term. i v NZ užívá volněji /na př. Betlehem je u Lk 2,4. Sám Jos.Fl.Bethsaidu nazývá kóme Ant.18,2,1. polis a u Jana 7,42 kóme /. Je také možné, že vesnicí byla nazývána stará rybářská čtvrť/ anebo že toto bylo lidové označení Bethsaidy.

V.23. Postup uzdravení odpovídá v podstatě uzdravení hluchoněmého /v.22 = 7,32 /. V obojím případě vyvedl J.nemocného ze shluku lidí, použil sliny a vložil na něho ruce. Důvod byl týž, jako při uzdravení hluchoněm., vyvarovati se entusiasmu davů. Uzdravení nenastalo ihned, nýbrž postupně. Na otázku J.: **V i d í š n ě - c o ?** xx/

ve v.24 odpovídá : "**V i d í m**" . Zrak je ještě nedokonalý a nerozeznává dobře stromů a lidí. Z toho, že slepec znal rozdíl mezi stromem a člověkem možno usuzovat, že nebyl slepý od narození, nýbrž, že oslepl až později.

V.25. Teprve po druhém vložení rukou byl zcela uzdraven. Proč Spasitel, který jedním slovem křísil mrtvé, uzdravil slepého postupně, nevíme. Snad tak činil

x/ Podobně Herodesovo Jericho nebylo zbudováno na místě Jer. kananej., nýbrž jižněji.

xx/ ei ti blepeis / B C D syrsin Lagr.Nestle,Merk,
ei ti blépei S A Vulg.Soden Vogels.

zámyslně v krajině, kde chtěl se svými učedníky zůstat skrytý. Staří exegeté uvádějí celou řadu jiných důvodů. Podle některých v tomto pozvolném uzdravení je třeba vidět poučení pro apoštoly, u kterých se ukázala nechápavost. I oni jsou pozvolně vedeni Místrem, aby se jim poznání otevřelo a oni konečně pochopili celou pravdu Kristovu /Škrabal /.

V.26. Konečně podle řec.textu přikazuje Pán uzdravenému vrátit se domů a nevstoupit do Bethsaidy. Zdá se tedy, že uzdravený nepocházel z Bethsaidy. x/

PETROVO VYZNÁNÍ U CAESAREJE FILIPOVY A PRVNÍ PŘEDPOVĚĎ
UTRPENÍ / 8, 27-33 /.

Po uzdravení slepého opouští J. okolí Bethsaidy a uchyluje se na sever do okolí Caesareje Filipovy. Situace se mění. J. se vzdaluje lidu a věnuje ještě více formaci a poučení apoštolů. Místo rozprav s protivníky nastupují rozpravy s apoštoly. Proto obsah tohoto oddílu evangelia je jiný, než oddílu předešlého /8,27-10, 52 /.

Doba zázraků minula. Dva zde zaznamenané /9,14-29; 10, 46-52/ se tatořka vymykají z rámce evangelia. Středem perikop je nyní sám Ježíš a jeho mesiánský charakter. Pro tento úsek Mr evg. je význačné trojí předpovědění utrpení /8,31-33; 9,30-32; 10, 32-34 / a poučování apoštolů o pravém následování Ježíše. Pro učedníky, kteří nevycházejí z údivu je tato doba školou, ve které teprve poznávají Mistra a podstatu svého vlastního povolání.

Všichni synoptikové v této souvislosti zaznamenávají vyznání Šimona Petra. Mt nejobsáhleji, /příslib primátu/, Mr a Lk stručněji.

x/ Cf.txt.krit.apar.Škraba - Col.

V.27. Severním směrem, podél vých. břehu Jordanu odchází J. s učedníky k C a e s . F i l i p o v ě , vzdálené od Bethsaidy asi 45 km. Původní jméno města ležícího na svahu Antilibanonu bylo Paneas /podle svatyně boha pastýřů Pana zbudované v jeskyni u pramene Jordanu /. Augustus věnoval toto území Her. Vel., který zde zbudoval svatyni Augustovi. Jeho syn Filip město zvětšil a k počtě Augusta nazval Caesareou /Filipova na rozdíl od C. Přímořské /. Ráz města byl pohanský.

Událost, kterou líčí Mr a ostatní synoptikové se stala v okolí Caesaree / do města Spasitel nevstoupil /. Pán byl doprovázen na této cestě pouze apoštoly.

Nadešel okamžik, kdy bylo třeba učedníkům odhalit tajemství J. poslání a připravit na Utrpení. Dříve však, chce Pán slyšet z úst apoštolů svědectví o sobě. Proto jim kladě otázku : " Z a k o h o m ě l i d ě p o v a ž u j í ? "

V.28. Odpověď učedníků odpovídá Mr 6,14n. Celkový dojem, jež zanechalo J. působení u lidu je, že Kristus je prorokem, snad dokonce Eliášem. Mesiáše, který podle lidových představ měl obnovit Davidovo království, v něm nikdo neviděl.

V.29. Pak následuje hlavní otázka Ježíšova k těm, kteří byli vyvolení a jímž se dostalo mimořádného poučení a milosti : " V y p a k z a k o h o m ě p o - k l á d á t e ? " Pán jim chce dát příležitost slavnostního vyznání a Petr za všechny toto vyznání činí : " T y j s i M e s i á š ! "

Mt je obšírnější a líčí Petrovo vyznání Kristova božství a Spasitelův příslib primátu Petrovi. Již Otcevé si všimli této stručnosti. Mr a hledali vysvětlení. Podle Eusebia x/ sv. Petr ze skromnosti při své katechesi mluvil o svém pádu více než o důstojnosti, která

x/ Demonstr. evang. III.5,91.

mu byla u Caes.Fil.přislíbena a která všemi věřícími byla uznávána. A Mr evg.je ohlasem kázání Petrova. Snad to byly i poměry politické, ve kterých žili čtenáři /římští/ evangelia, jež nebyly vhodné k záznamu slov Kristových o prvenství Petrově.

V.30. Ostatní učedníci se přidali k prohlášení Šimona Petra, Pán je přijal, ale nařídil přísné mlčení; protože ještě nepřišla doba, aby toto thema se stalo předmětem kázání pro lid. Národ stále ještě nebyl připraven pro mesiánské království spravedlnosti a svatosti. x/

V.31. Než víra v Mesiáše ani u apoštolů ještě nebyla prostě falešných představ, i u apoštolů bylo třeba tuto víru očistit a Spasitel tak činí první předpovědi svého utrpení. Již dříve činil náznaky /2,20 /, nyní jsou učedníci připravenější a proto může mluvit otevřeněji. Podle všech synoptiků připomíná J.nutnost utrpení, jež bylo v úradku Božím, jak tento je naznačen v Písmech. K poslání Mesiáše nutně patří utrpení, smrt a vzkříšení. V Ježíšově předpovědi je trojí prvek

a/ B u d e z a v r ž e n oficiálními vůdci lidu, /starší, velekněží, zákoníci /. xx/

b/ Smrt bude násilná, b u d e z a b í t . Místo sice není předpověděno, ale aktivní účast synedria dává tušit Jerusalem.

c/ Toto krvavé drama vyvrcholí v třetím, triumfálním aktu, ve zmršvýchvstání.

x/ Exkurse: Mesiášské tajemství a Ježíšovy příkazy mlčení.

xx/ Opakování členu v řec.textu před každou jednotlivou skupinou naznačuje zodpovědnost, každé třídy těchto vůdců lidu.

" P o t ř e c h d n e c h " -Mr formule 9,31;10,34/
rovnající se Mt a Lk " T ř e t í h o d n e ". Odpo-
vídá židovskému počítání podle počatých dnů.

V.32. První odhalení tajemství Ježíše Mesiáše je ješ-
tě pro učedníky " p o h o r š e n í m ". Všechno se
v nich vzbouřilo, že by Mesiáš měl trpět a to ještě
z vůle představitelů lidu. Idea trpícího, poníženého
Mesiáše byla tak cizí židovskému světu a kamenem úra-
zu. Je to opět Petr, který nemůže mlčet a stává se
zase mluvčím všech. Ježíšova slova byla tak otevřená
/t.j.níjak metaforická/, že nenechávala na pochybách
a roztrhala všechny představy. Proto vzal Petr Pána
stranou /od ostatních apoštolů / a počal mu domlou -
vati. Podle Mt 16,32 řka : "Bůh uchovej Pane, to se
ti nestane!" Nemohl pochopit, proč by Kristus musel
trpět.

V.33. Z povzdálí sledovali tuto scénu ostatní učední-
ci a byli stejně ohromeni Kristovou předpovědí a stej-
ného smýšlení jako jejich mluvčí. To byl důvod, proč
se Pán obrátil, pohleděl na své učedníky a pokáral
Petra : " J d i m i s o č í s a t a n e ! " t.j.
pokušiteli. Svou domluvou byl Petr pro Ježíše pokuši-
telem, protože se protivil vůli Boží, i když tak či-
nil z nevědomosti. Proto onen tvrdý název pro Petra,
jako pro pokušitele na poušti, který také chtěl při-
mět Pána k odklonu od vůle jeho nebeského Otce. Pe-
trova představa o mesiášském díle Kristově je stále
ještě příliš světská : " n e m á š n a z ř e t e ě
l i v ě c i B o ž í , n ý b r ž v ě c i l i d -
s k é ! " Jak těžko se učedníci vyrovnávali s tímto
"pohoršením kříže " ukazuje jejich chování v okamží-
cích Utrpení Páně. I po trojí předpovědi Spasitele -
vě jejich víra se hroutila jak dokazují slova učed-
níků jdoucích do Emauz: "My jsme však doufali, že on
má vykoupiti národ israelský" /Lk 24,21 /.

O NÁSLEDOVÁNÍ JEŽÍŠE KRISTA / 8, 34-9, 1 Vulg. 8, 39/.

V.34. V Orientě a zvláště v krajině, která nebyla převážně obydlena Židy, jak tomu bylo v okolí Caesareje Filipovy, nemůže zůstat hlouček cizinců bez povšimnutí. Pozorovali J. s jeho učedníky z povzdálí a stačil J. pokyn, aby se přiblížili. Jistě až sem do hermonského kraje došla zvěst o galilejském divotvůrci a zpráva o jeho přítomnosti vzbudila rozruch a přání ho také slyšet.

Spojení s předcházející perikopou je spíše věcné než místní. Slova jsou řečena hlavně apoštolům /výtku Petrovi mohla být vhodnou příležitostí k poučení o podmínkách následování Krista/, ale stejně i k lidem kteří se kolem Ježíše seskupili.

Před nimi rýsuje J. program, životní ideál prvních následovníků. Předpovědi o utrpení byli učedníci J. připraveni k heroismu, který vyžaduje Pán od svých následovníků.

Srovnáváme-li tato slova J. s jinými evang. texty /Mt 16, 24n; Lk 9, 23n./ pro příbuznost výrazů máme dojem, že jsou to J. věty, které milovala prvotní křesťanská katechese a předávala je v jejich nejvěrnějším znění. Máme dojem základní charty křesťanského ideálu, která se častěji, při různých příležitostech, ve výuce Kristově opakovala /Mt 10, 38.39; Lk 14, 27; 17, 33; Jan 12, 25 /.

Je to serie sentencí, z nich jedna doplňuje druhou, o ideálu křest. života.

První sentence: C h c e - l i k d o

Být učedníkem J., k tomu nestačí pouhé vnější přiznání se k Ježíšovi, to vyžaduje vnitřní zápor, připravenost ke snášení údělu, který J. jako Mesiáš očekával. Následovat J., t.j. sloužit, poznávat, milovat.

Z a p ř i s e b e s á m . Duchovní postoj, kde nestačí jenom přemáhání zlých nákloností, trpělivé snášení křížů denního života, ale jak je zřejmo z následujícího: V e z m i k ř í ž , znamená ochotu při -

nést i oběť vlastního života. Neboť kříž, který se zde poprvé objevuje jako symbol křesťanství, znamená oběť života, smrt. Pro dnešní dobu výraz : néstí kříž je metaforou. Dnes se nesetkáváme v našich ulicích s odsouzenou nescoucími dřevěné kříže na místo své popravky. Ale v době Ježíšově toto jediné slovo Kříž ! vyvolávalo obraz hrozná skutečnosti. Mnozí z posluchačů J. si vzpomínali třeba na okamžiky, kdy Quintilius Varus za nepokojů po smrti Heroda Vel. dal ukřižovat na dva tisíce židů. Pro J. posluchače slovo nesení kříže se rovnalo poslední cestě odsouzenově. Jaká vážnost křesťanského života !

N á s l e d o v a t i J e ž í š e ! Tato dvě slova korunují příkaz záporu a jsou i výrazem neskonale slasti vnitřní. Následovat Ježíše, znamená nebýt již osamocen, mít přítele, který neopouští Krista, který není jen vzorem, ideálem, ale i silou, vnitřním světlem, " původcem života" / Sk ap 3,15 /.

V.35. Sentence druhá. Doplnění a výklad verše předcházejícího : " K d o b y c h t ě l ... " Ukazuje bohatost života v zapření, bohatost odměny připravené pro toho, kdo se zřekne života pro Ježíše a chudobu toho, kdo by chtěl žít jen pro svůj život . Kdo by ze zbabělosti, sebelásky chtěl zachránit svůj život, ztratí život věčný. Kdo však je ochoten s Ježíšem pro Evangelium jít třeba na smrt, zachrání svůj život věčný. x/

V.36. V křesťanově poměru ke Kristu není neutrální

- - - - -
x/ Ke správnému porozumění verše, je třeba si uvědomit trojí smysl slova psyché : přítomný život fyzický, který pomine, ; život nadpřirozený, který bude trvat /v.35 /; duše, sídlo nadpřirozeného života, podmět věčné blaženosti /v-36 /.

zony. Buď, anebo! Buď Kristus nebo záhuba! Východní lex talionis připouštěl záchranu života za splacenou sumu. V životě věčném tato možnost není. Právě v této krajině kolem Caesaree Fil., kde za zlato se daly získať rozkoše i pocty, ukazuje Kristus nicotnost bohatství vzhledem k duši a životu věčnému. " C o p r o s p ě j e č l o v ě k u "

V.37. A při posledním soudu pak již nebude mít člověk nic, co by mohl nabídnout Bohu jako výkupnou cenu za ztracený život.

V.38. Poslední sentence. Vážnost přiznání se k J. ješ-tě jednou zdůrazňuje v.38, který u Mt /10,33/ a Lk /12,9/ se vyskytuje v jisté souvislosti /řeč k učedníkům/, kam pravděpodobně historicky patří. Mr uvádí ta-to slova Kristova pro jejich příbuznost s v.35. Přizná-ní se k J. bude někdy spojeno s posměchem a pohrdáním se strany lidí odcizených Bohu. Bude třeba hrdinství k postavení se pod prapor Kristův. "Cizoložným" nazývá Spasitel toto pokolení /Mt 12,39; 16,4/ v duchu proro-ků /Os 2,4; Is 37,3;/ protože porušuje smlouvu s Bohem, která bývá ve STZ srovnávána s manželstvím. Kdo z bázně anebo lidského studu se napřizná k Ježíšovi a jeho evangeliu, za toho se bude také /podle strohého zákona odplaty/ stydět Syn člověka, až přijde k slá-vě svého Otce se svými anděly. Poprvé je u Mr zde po-ukaz na slavný příchod Pána /Ježíš Syn Boží /.

9,1. Tento verš je ve Vulg. přidán ke kapitole osmé ja-ko v.39, takže celá 9 kap. ve Vulg. se číslováním ver-šů liší o jeden verš /v.50 je ve Vulg. v.49/.

Pod novou úvodní formulí /amén légo/ zaznamenává Mr nové logion, jež bylo pravděpodobně proneseno za ji-né okolnosti a jež tedy třeba vykládat spíše isolo-vaně, než v souvislosti s předcházejícími verši.

Logion není proto vykládáno o parusii, nýbrž o roz-šíření Církve po světě, jehož někteří z posluchačů se dožijí. V době apoštolské rozmach Církve, královs-tví Božího, byl tak mohutný a mimořádný, že není

jinak vysvětlitelný, než zvláštní mocí Boží, oživující
Církev, mystické tělo Kristovo. To je příchod krá -
lovství Božího v moci. x/

PROMĚNĚNÍ PÁNĚ NA HOŘE / 9, 2-13 /.

Perikopa o Proměnění Páně pojednává jednak o Promě -
nění /2-8 /, jednak podává rozhovor učedníků se Spa -
sitem při sestupu s hory o příchodu Eliášově /9-13/.
Mr podání o Proměnění je shodné s druhými synoptiky,
formou se blíží více Mt, ale je stručnější. Spasite -
lova předpověď jeho utrpení ohromila apoštoly. Ani
předpověď zmrtvýchvstání je neposílila a proto Spasi -
tel odhaluje před vyvolenými učedníky při Proměnění
na několik okamžiků slávu, která je po vzkříšení při -
pravena Synu člověka.

V.2. Proměnění Páně je u všech synoptiků ve stejné
souvislosti /následuje po vyznání Šimona Patra u
Caesaree Filipovy / a je uvedeno přesnou chronologií
"P o š e s t i d n e c h " /Me, Mt /. U Lk méně
přesným " Asi za osm dní". Zvláště u Mr toto časové
označení /vyskytuje se v jeho evg. jen dvakrát / je
pozoruhodné a evangelisté tím chtějí zřejmě naznačit
souvislost s Caesareí Filipovou.

Pouze tři z apoštolů se směli státi svědky při
Proměnění, jako při vzkříšení dcery Jajrovy a v za -
hradě Getsemanské. Nemůže tedy býti řeč o nějaké
subjektivní vizi, anebo zážitku Petrově. Jsou to
P e t r , který na sklonku svého života vzpomíná na
tuto událost /2 Petr 1,16n./, J a k u b V ě t š í ,
který první ze Dvanácti pro Krista prolil krev a
J a n M i l á č e k P á n ě .

x/ Termin "okusiti smrt" je neznámý ve STZ, ale
aram./talmudistický/ obrat -zde dožítí se.

- S nimi se uchýlil na vysokou horu v ústraní, jejíž jméno evangelisté neudávají. Od IV. stol. klade tradice Proměnění na horu Tábor /sv, Cyril Jerus., Jeronym/. Řecká církev dala tomuto svátku název Thaborion. Někteří exegeté /Calmet, Patrizzi, Fillion, Swete, Plummer, Loisy/ kladou Proměnění na masiv Hermonu, který dominuje Caesareji Filip. a je skutečně vysokou horou /2793 m/, kdežto Tábor je vysoký pouze 560 m. Odpůrci tradice Táboru se též domnívají, že na této hoře by Kristus neměl onoho ústraní, o němž píše evangelista, protože na jeho vrcholku byla zbudována pevnost. Avšak stále většina exegetů klade zázrak na horu Tábor /Abel, Lagrange, Prat /. Důvody:
- a/ Mezi pahorky Galileje Tábor je nejvyšší s nádherným panorama.
 - b/ Tvrze používal 218 př.Kr. Antiochus Vel. za války židov. r. 66 Jos. Flavius, ale v době Kristově nemáme zpráv o trvalém obydlí. Bránil tomu i nedostatek vody. I při obydlí bylo možno najít tiché místo v ústraní.
 - c/ Po sestupu s hory Proměnění se setkali se zákoníky a zástupem lidu /9,14/; to předpokládá Galileu a nikoli okolí Hermonu, obydlené více pohany.
 - d/ 6 dnů, jež uplynulo od vyznání Šimona Petra u Caes. Fil. stačí dostatečně k návratu do Galileje. I když tyto důkazy nejsou konečné, není zatím vážnějšího důvodu odchylovati se od tradice, jež klade Proměnění na Tábor.

Tam se před nimi proměnil. Metemorfóze. Tento termin vyskytující se u Mr a Mt vyjadřuje hlubokou, podstatnou změnu. Zjevil se ve slávě, v které se ukáže lidstvu při posledním soudu, chtěje tímto zázrakem utvrdit apoštoly ve své božství a připravit na chvíli blížícího se ponížení. x/ /na str. 101/.

V.3. Ale nejenom J.tvář, ale i j e h o r o u -
c h a - poznamenává pitoreskně Mr - z b ě l e l a
j a k o s n í h . Je to ohlas Petrových vzpomínek
na okamžik, který mu nikdy nemohl vymizet z paměti
/2 Petr 1,17 /.

V.4. A hle, vedle Ježíše se zjeví dvě veliké po-
stavy STZ E l i á š a M o j ž í š a r o z -
m l o u v a l i s J. V mesiánských představách
lidu byl častěji spojován Eliáš s Mesiášem, na tak
Mojžíš. Jejich zjevení se s J.symbolisuje dokona-
lou harmonií StZ se Zákonem Novým, pokračování Zá-
kona /Zákon - Mojžíš a Proroci - Eliáš / a podříze-
ní Zákona a proroků Evangeliu Ježíše Krista.

Mr nepodává obsah rozmluvy, ze sv.Lk však víme,
/9,31/, že to bylo blížící se utrpení v Jerusalemě.

V.5. Ohnivý Petr zapomíná na předpověď utrpení a do-
mnívá se, že Mojžíš i Eliáš již zůstanou na zemi a
Kristus nyní nastolí mesiánské království. Proto na-
vshuje zbudování tři stánků. xx/

V.6. Návrh, jehož nedomyšlenost omlouvá evangelista
úžasem : " N e v ě d ě l " .

x/ se str.100/ Exkurse: Podstata Proměnění.

a/ Božská sláva a vznešenost, která J.jako Synu Bo-
žímu přísluší.a během jeho pozemského života by -
la skryta, ozářila tělo Kristovo /oslavení v
širším slova smyslu /.

b/ Tělesnost Kristova se na okamžik změnila v onen
oslavený stav, ve kterém se nachází od zmrtvých-
vstání.

xx/ Rabbi, termín, který byl pravděpodobně užít Petrem.
Mt a Lk svým čtenářům překládají aram. výraz.

"Řec.text : Kalon estin hémás hóde einai /Vulg.Bon-
num est nos hic einai/ a ne hémín /bonum est nobis
hic esse/ " Je dobře, že jsme zde " .

V.7. Po Mojžíšovi a Eliášovi přichází sám Hospodin. Ve StZ byl oblak znamením Boží přítomnosti /Sinai Ex 24,15; svatostánek Ex 33,9n./. Jako kdysi na Sinaji, i na hoře Proměnění mluví Bůh z oblaku :

"T e n t o" Jako u Jordanu, i zde Bůh prohlašuje J.Kr. za svého syna /agapetós t.j. jediný Mr 1,11/. Slova jsou řečena k učedníkům a mají potvrdit jejich víru v Krista Mesiáše. Důraz je ve slovech : " t o h o p o s l o u c h e j t e ! "

Svědectví nebeského Otce je svědectvím Mesiáši trpícímu a umírajícímu, který před několika dny prohlásil své utrpení jako vůli Boží. Tomuto utrpení, které bylo pro učedníky stále ještě nepochopitelnou hádankou, protože odporovalo jejich mesiánským představám, se dostává potvrzení samotným Bohem. Slovo Hospodinovo je jádrem zázraku. Vše ostatní, i Ježíšovo oslavení, jen pozadím a přípravou.

V.8. Slyšíce hlas s nebes, padli učedníci na tvář Mt/17,6/. A když se pak rozhlédli kolem, neviděli již nikoho, jenom samotného Ježíše v podobě, jak ho znali za jeho pozemského putování.

V následujících verších zaznamenává Mr /9-13/ podobně jako Mt /Lk perikopu vynechává / rozhovor učedníků s Ježíšem o příchodu proroka Eliáše.

V.9. Mysterium Proměnění, které Petr vypsál mladé Církvi /2 Petr 1, 16-19 / mělo zatím zůstat tajemstvím. Důvod ? Vyvolalo by opět nesprávné představy o Mesiáši, jak u ostatních apoštolů, tak u lidu.

V.10. Avšak Ježíšovo slovo o zmrtvýchvstání dalo podnět k úvahám a otázkám učedníků.

V.11. Učedníci stále nemohli pochopit smrt Mesiášovu. Vstane-li z mrtvých, musí dříve zemřít a se slov Spasitelových poznávali, že tento okamžik není již daleko. Neodvažují se žádat přímo vysvětlení toho co znamená " a ž v s t a n e z m r t v ý c h " .

Žádají proto o vysvětlení nepřímě. Při proměnění byl přítomen prorok Eliáš. Avšak podle židovské tradice, opřené o Malachiáše /3,23-24 Vulg.4,5-6.Cf Eccli 48, 10-11/ Eliáš měl přijít před Mesiášem. Přišel však až po vystoupení Ježíše + Mesiáše. Jak tedy může být Ježíš jako Mesiáš již zde ? Na Jana Kř.nemyslili, protože nečinil zázraků, jak byly očekávány od Eliáše /Jam 10,41/.- L 2. Na tuto otázku odpovídá J.jednak po - tvrzením nauky zákoníků /opírá se o Písmo,Mal.3, 23n./, jednak připomenutím, že stejně jasně je v Písmě předpověděno utrpení a opovržení Syna člověka /Is 53; Žalm 22 /.

V.13. Proroctví Písma se již splnilo, Eliáš přišel a to v osobě Jana Kř., tedy před Mesiášem /Mt 17,13 cf.Mt 11,14 /. I když Předchůdce " neobnovil všecko" /politicky, jak si to představovali židé, "obnovil" morálně lid příkladem a výzvou k pokání. x/

UZDRAVENÍ POSEDLÉHO CHLAPCE / 9,14-29 /.

Uzdravení posedlého chlapce zaznamenávají všichni synoptikové, Mr opět vypisuje tento zázrak nejná - zorněji a nejpodrobněji. Podobně jako při uzdravení posedlého v krajině gerasenské, i při tomto zázraku chce evangelista pohanům ukázat co nejnázorněji sílu evangelia nad mocnostmi odporujícími Bohu. Po zazáře - ní nebeské slávy na hoře oslavení, je to vzhled do hloubky pozemské a lidské bídy a ubohosti. Časově je nutno tuto událost položit na druhý den po Oslavení /Lk 9,37 / a místem je blízkost Hory./Dnešní Dabu - rieh; Dabaritt doby Kristovy ? /

x/ Exkurse : Rozlišuje Kristus dvojí příchod

Eliášův ?

V.14. Když Pán a tři apoštolové sestoupili x/ s hory a vrátili se k ostatním učedníkům, našli je v hádce se zákoníky, kteří chtěli učedníky snížit v očích lidu. Přítomnost zákoníků nás vede spíše do Galileje, než do pohanské krajiny kolem Caesaree Filip.

V.15. Příchod J. vyvolal v zástupu rozrušení, úžas. ix/ Vítali J., protože on byl jediný, který mohl pomoci ubožákovi, když zklamaly pokusy učedníků. Důvod radostného úžasu z příchodu J. je různě vykládán. Starší exegeté se domnívali, že důvodem byl zjev Ježíšův, na němž byly ještě patrné stopy oslavení /Theofylakt, Euthalius, Cajetan, Salmeron, Cornelius a Hapide /. Tento výklad neodpovídá souvislosti /Mr vůbec nemluví o záři v tváři J./ a pravděpodobnější je výklad moderních exegetů, že příchod J. byl neočekávaný, v pravý okamžik, aby mohl osvědčit svou moc a umlčet poumluvy zákoníků.

V.16. Na otázku J. proč se mezi sebou hádají, apoštolové i zákoníci mlčí.

V.17. Slova se ujímá otec, který přivedl k učedníkům svého nemocného syna; nemohoucnost učedníků chlapce uzdravit dala podnět k disputě. Touha, aby dítě bylo uzdraveno, vede otce chlapce k vyličení choroby. Popis choroby je důkladnější u Mr než u Lk /9,39/ a je ohlasem zprávy očitého svědka sv. Petra. Symptomy nemoci ukazují na epilepsii, ale jak svědectví otcovo,

x/ Text.kr. čtení v množném čísle elthóntes . endon mají rk S B L W Nestle, Lagrange, Merk proti rk A C D Peš. Vulg. Soden, Vogels, Innitzer.

xx/ Ř.text má pouze ekthambeisthai Vulg. stupefactus et expaverunt.

tak Ježíšovo ukazují, že epilepsie byla zaviněna posedlostí /Má němého ducha, t.j. posedlý je zlým duchem, který v něm způsobuje nemotu /.V důsledku posedlosti chlapec hrozně trpěl, slintal, skřípal zuby, hubnul /přicházel do stavu ztrnulosti : Zeraínesthai /. V nepřítomnosti J.se obrátil otec na jeho učedníky, avšak marně.

V.19. J.odpověď je přísnou výtkou všem přítomným, zákoníkům zlé vůle, lidu, který se tak snadno dá svést a žádá si stále něco mimořádného, aniž by ze zážitků vyvodil správné důsledky, otci i apoštolům s nedostatečnou důvěrou /Mt 17,19 /. Ježíšova výtka " Ó n e - v ě ř í c í p o k o l e n í ... " není výrazem snad J.netrpělivosti, nýbrž touhy, přivést všechny k víře a ke spáse a dotvrdit víru učedníků. Dobrota Spasitelova je však větší než zloba a nedokonalost lidská. Pán dává rozkaz, aby chlapec byl k němu přiveden.

V.20. Jakmile je přiveden, propadne novému záchvatu.x/ Démon reaguje na blízkost Pána /1,23n.; 3,11; 5,7 / a bojuje o svou oběť. Pouze Mr zaznamenává dialog /21-24/ mezi Ježíšem a otcem.

V.21. Na otázku J.jak dlouho trpí posedlostí, xx/

V.22. otec odpovídá : " O d d ě t s t v í .. " a nevidí průvodní zjevy choroby v nemoci samé, nýbrž ve vyšší, zevní, cizí vůli, t.j. v démonovi, který chtěl přivodit i smrt dítěte. Otec opakuje prosbu, prosí o smilování a protože případ je tak těžký /vždyť učedníci si nevěděli rady/,prosí pouze podmí-

- - - - -
x/ Sysparássein, totum distorquere, discerpere. D čte etárxen a proto Vulg. conturbavit.

xx/ Otázka Kristova není z nevědomosti, nýbrž chce vzbudit důvěru a ukázat všemohoucnost.

něně : " Z m ů ž e š - l i n ě c o . . . " . Snad i nezdar učedníků a zloba zákoníků porušili jeho důvěru /Srv.naopak důvěru malomocného na počátku galil. činnosti J. Mr.1,40 /.

V.23. Pro ne dost silnou víru otcovu praví Spasitel :
" M ů ž e š - l i v ě ř i t i , v š e c h n o j e m o ž n o v ě ř í c í m u " .

V.24. Načerpal J.slovem novou nadějí, vědom si, že uzdravení chlapcovo je v jeho moci, volá :
" V ě ř í m , p o m o z m é n e d ů v ě ř e ! "x/

V.25. Dialog, prosba otcova, nemocný chlapec, to vše přivábilo nové zvědavce. Když Ježíš viděl, že se lid sbíhá / a byly splněny předpoklady uzdravení/, nařizuje, aby zlý duch vyšel z chlapce.

V.26. Zlý duch , na něhož exorcismus učedníků neměl vlivu, po slovech J. zalomcoval chlapcem a za křiku vyšel z něho. Ukázala se pravdivost slov Spasitelových, " ďábel byl vrahem lidí od počátku" /Jan 8,44/, vtělené zlo. Chlapec zůstal ležet jako mrtvý, takže mnozí pravili : " Z e m ř e l " .

V.27. Stačilo však, aby ho J.vzal za ruku, pozdvihl ho, a on vstal.

V.28. Po tomto zázraku se vrátil J.s učedníky do domu, kde přenocovali. Zde,v soukromí, se otázali učedníci na důvod své bezmocnosti vůči démonu.

V.29. Myšlenka Ježíšovy odpovědi je : Jsou různé druhy démonů /srv.Mt 12,45 / a stupně posedlosti. Tento případ mohl být zdolán vedle víry jen velkou

x/ apistia- výraz "nevěra" ze souvislosti jako častěji v Písmě sv.znamená zde slabou víru.

Cum lacrymis není v SABCL /rovněž kýrie domine/.

modlitbou / a postem x/. Apoštolové příliš spoléhali na sebe, na moc, kterou přijali, zapoměli, že jsou pouze nástrojem, který musí být dobře disponován /víra, pokora, modlitba /.

DRUHÁ PŘEDPOVĚĎ UTRPENÍ A VZKŘÍŠENÍ / 9, 30-32 /.

V krátké době je to již druhá předpověď utrpení; první byla po Petrově vyznání, druhá bezprostředně po oslavení. Podle Mt a Mr předpověděl Pán své utrpení na cestě z Galileje do Jerusalema.

V.30. J.přecházel tenkrát rychleji Galilejí, nevěnoval se zástupům, nýbrž výlučně výuce učedníků. Předmětem výuky je událost, která se stane záhy, až budou k cíli své cesty /Jerusalem / : Utrpení, smrt, vzkříšení.

V.31. Tak jako při první předpovědi, dává si Spasitel titul : Syn člověka, vyjadřující skutečnost lidské přirozenosti a možnost trpět. Tato nová předpověď označuje v y d á n í v r u c e l i d í . Praesentní forma paradidotai xx/ naznačuje blízkost " vydání v ruce lidí". /Již se stalo skrze úradek Boží.Řím.8,32/. "Padnout v ruce lidí" je v biblické řeči očekávání něčeho zlého / cf.2 Sam 24,14; Ecol 2,18/. Avšak t ř e t í h o ^x d n e n a s t a n e s l a v n é z m r t v ý c h v s t á n í .

- - - - -
x/ Kai nesteia není v S B , proto někteří vynechávají /Nestle, Swetw, Lagrange, Škrabal/, nebo dávají do závorky /Merk, Col/. Von Soden, Prat, Vogels ponechávají.

xx/ V.ř.textu je praesens paradidotai Vulg.má fut.tradetur.

^x/ meta treis ... - tertia die cf 8,31 .

V.32. Důvod opakované předpovědi je naznačen v závě -
rečném Mr verši. Učedníci neučinili ještě valného po-
kroku v poznání a chápání utrpení, avšak neodvážili
se více se tázati. Stále nedovedli pochopit, že Mesi-
áš musí projít cestou utrpení, než založí mesiánské
království. S tímto porozuměním byla spojena i bázeň
před hlubším odhalením utrpení a vzpomínka na přísnou
výtku Petrovi : "Jdi mi s očí ... " /8,33 /.

JEŽÍŠ POUČUJE UČEDNÍKY PŘED ODCHODEM DO JUDSKA /9,33-50/.
O PRAVÉ VELIKOSTI /33-37/.

V.33. J.se vrací naposled do Kafarnaum, kde začal své
veřejné působení v Galileji. Je to poslední návštěva v
" Jeho městě ", o níž mluví evangelista.

Následuje několik rozhovorů mezi J. a učedníky bez už-
šího logického spojení, o pokoře, o nerozumné horli -
vosti a o pohoršení.

Když se ubírali do Kafarnaum, šel asi Pán před učední-
ky a zaslechl jejich rozhovor o tom, kdo z nich v bu-
doucím mesiánském království bude mít první místo
/Mt 18, 1 /. x/ Když přišli do domu používá J.této
příležitosti k rozhovoru, kterým chce připomenout
apoštolům nutnost a cenu pokory.Otázka o předních mís-
tech v Božím království bývala často přetřásána záko-
níky a byly uváděny znalost zákona, učitelský úřad a
hlavně mučednictví, jako hlavní předpoklady předních
míst. Rozpačité mlčení na otázku Ježíšovu bylo výmluv-
ným důkazem, že si učedníci byli vědomi, že svou pý -
chou projevili smýšlení, které neodpovídá duchu Kris-
tově.

x/ tís meizon doplnit ára estín /Mt/ nebo án eie /Lk/
Kompar.zastupuje superl.

V.34. Jak přišli na tuto myšlenku ? Události posledních dnů, dvojí předpověď Kristova, to vše v nich vzbudilo představu blízkého se mesiánského království, v němž očekávali vysoká místa. I v říši Kristově je možno dosíci různého stupně velikosti. Dignitas meriti, podle zásluh a spolupůsobení s Boží milostí. Ve své odpovědi ukazuje Spasitel cestu, která vede k velikosti v Jeho království /Mt 18, 2-4 / a jak velcí v mesiánském království mají osvědčovat svou velikost / to jest zdůrazněno v evg.Mr /.

V.35. Dvě okolnosti Mr líčení dávají tušit důležitost a důraznost Kristova poučení : J e ž í š s e p o s a d i l / jako ke slavnostnímu rozsudku/ a p o v o l a l k s o b ě d v a n á o t. Vždyť šlo o pokoru, základ křesťanského života, o základní podmínku pozhnaného působení velkých v království Božím. V Božím království je vpravdě veliký ten, kdo je pokorný a služebníkem ostatních.

Slovy : " C h o e - l i k d o ... " nepopírá Kristus nutnost autority a hierarchie / vždyť sám u Caesaree Fil. ustanovil Petra hlavou Církve /; učí pouze, jakým duchem musí býti prochnutí jeho učeňi. Je to duch Kristův o němž později tak krásně píše sv.Pavel Filipským : " " Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis " /2,8/. Ne vždy ten, kdo je velký před lidmi, je velký před Bohem.

V.36. Aby napomenutí k pokoře a služebné lásce bylo co nejučinnější a názorné, vzal dítko x/, které

- - - - -
x/ Zbožná tradice chtěla identifikovat toto děcko s některou známou osobností. Někteří je považovali za dítě sv.Petra /Podle Klem.Alex.,sv.Jeronyma měl sv. Petr děti /. Tradice až z 9.st.ztotožňovala děcko se sv.Ign. z Antiochie.

s orientální přítulností se vkradlo do místností,
p o s a d i l j e m e z i u č e d n í k y a řekl:

V.37. " K d o p ř i j m e j e d n o z t a k o -
v ý c h d ě t í .. " . Jsou míněny nejenom děti,
ale všichni lidé, zvl. ti, kteří jsou jako děti, chudí,
ponížení, potřební. " v e j m é n u m é m .. "
může znamenati buď " pro mé jméno", t.j., že božský
učitel si tak přeje a žádá, nebo, že Kristus zde apoš -
tolům ukazuje, jak mají přijímat děti /prosté věřící/,
s vlídností a láskou, jakoby v jejich osobě přijímali
samotného Krista. x/

Slova : " k d o m n e p ř i j í m á .. " nesmí být
vykládána exklusivně, nýbrž ve smyslu doplňujícím :
" K d o m n e p ř i j í m á, n e p ř i j í m á
t o l i k o m n e, n ý b r ž i T o h o, k t e r ý
m ě p o s l a l ", t.j. samotného Boha Otce.

O NEROZUMNÉ HORLIVOSTI / 9,38-41 /.

V.38. Ježíšova slova " ve jménu mém" ,... vyvolala v Ja-
nově myslí vzpomínku na událost, která se stala pravdě-
podobně za misijní cesty apoštolů /6,7-13 /.

Byla to vzpomínka na neznámého exorcistu, který ač
" s n i m i n e c h o d i l " t.j. nebyl stálým uče-
d-níkem Kristovým, ve jménu Ježíšově vymítal zlé duchy.
Jan - syn hromu - pokorně přiznává, že mu bránili, aby
v jeho jménu vymítal zlé duchy. Domníval se asi, že
tím chrání důstojnost svého Mistra i privilegia
Dvanácti. Podobný incident, z pozdního věku Miláčka
Páně, nám zaznamenal sv.Irenej /Cotra Haereses III,3,
4 P.G.7,853 / . Příběh v lázních Efesu s Cerinthem .

x/ Srv. Strack. - Bill, I, 590. " Vyslanec králův je
jako král sám " .

Snad Ježíšova chvála těch, kteří v jeho jménu přijí -
mají děti, vzbudila v duši Janově výčitku a chce vě-
dět, zda jednali správně, či nikoliv. Jan zde mluví
i jménem ostatních apoštolů, kteří jednali v tomto
případě Amore et zelo ducti minus prudenti /Ambros/.
Zelo bono sed indiscreto /Jansen sen./. S podobnou
scénou se setkáváme ve Sk ap.19,13-17./x

V.39. Ježíš odmítá úzkoprsé jednání učedníků. Vyhá -
nění démonů s použitím jména J. je také projevem ví-
ry v Ježíšovu moc a jeho poslání./Sk ap.19,13n./ a
není možné, aby ten, který tak osvědčuje úctu k J.,
i když nepatří mezi jeho učedníky, ho formálně za-
vrhoval. xx/

V.40. Druhý důvod, aby učedníci pro příště takovým
exorcistům nebránili, je skutečnost, že tito nejsou
proti J.a apoštolům, nýbrž pro ně a že i oni přispí-
vají k rozšíření jména Kristova a evangelia :

" N e b o ť , k d o n e n í p r o t i v á m ,
j e p r o v á s " .

Ježíšova slova nejsou nijak v rozporu s Mt 12,30
/ -Lk 11,23 / : " Kdo není se mnou, je proti mně".

Jest třeba přihlédnout k souvislosti. V naší sou -
vislosti cizí exorcista, i když není učedníkem
Ježíšovým, není jeho nepřítelem, protože v jeho

x/ Podobné exorcismy byly v této době běžné jak u
židů, tak u pohanů. V Egyptě se nalezlo mnoho
magických papyrů a mezi jmény jichž se užívalo
při zaklínání zlých duchů, vyskytují se i jména
židovská jako : Jahve, Sabaoth, Abraham, Izák,
Jakob, jména andělů, ba dokonce se nalezla pohan-
ská magická formule : "Zapřisahám tě skrze Ježíše,
Boha Hebreů ".

xx/ V.38. je zachován v ř.textu ve trojí formě.
Cf. Krit. aparát.

jmému uzdravuje. Je tedy pro Ježíše. Naproti tomu v rozhodném boji mezi Ježíšem a satanem /o němž Mt 12-Lk 11/ není možná indiferentnost. Kdo není s J. je jeho nepřítelem.

V v.38-40. vyvolané dotezem Janovým byly parenthesí. Ve v.37 je řeč o lásce k dětem a malým tohoto světa. Ve v.41 ji požaduje pro své učedníky. I nejmenší služba prokázaná apoštolům proto, že jsou učedníky J. Krista bude Pánem odměněna.

VÝSTRAHA PŘED POHORŠENÍM / 9, 42-50 /.

V.42 se pojí opět k v.37 a je jeho negativním protějškem. Je to varování před pohoršením, jež se vyskytuje u Mt 18,6n. v téže souvislosti /ne tak u Lk 17, 1-2/. x/

" A k d o b y p o h o r š i l j e d n o h o z t ě c h t o m a l i č k ý c h , k t e ř í v ě ř í " "Maličkými", jako u Mt 11,25, jsou míněni věřící vůbec, zvl. prostí a ochotní přijímat slovo Páně. Neštěstí zaviněné pohoršením a vina pohoršení je tak veliká, že ten, který pohoršení způsobuje by měl být utopen v moři. Pro žida bylo utopení nejhroznějším trestem, protože byl tak zbaven pochování do země, proto židé tohoto trestu nepoužívali. Římané trestu utopení používali xx/ a byl pravděpodobně v Palestině zaveden s křižováním. Slova Kristova jsou velmi názorná, jakoby se trest přímo odehrával před očima posluchačů :

x/Skándalon / u klasiků skandáلهatron /

hebr.mikšol, t.j.překážka o níž někdo zavadí a padne. V přeneseném smyslu vše, co je příležitostí k mravnímu pádu.

xx/ Suetonius: Oneratos gravi pondere cervicibus praecipitavit in flumen /August.67/.Bývali tak trestáni chrámoví lupiči.

K d o p o h o r š í t o m u j e l é p e
/kalón estin, presens, výraznější než knđic. bylo
by ... /, a b y b y l u v á z á n m l ý n s k ý
k á m e n n a j e h o h r d l o. Tento mlýnský ká-
men je označen jako onikós, t.j.žernov osličí / na
rozdíl od mlýnku ručního/. Židé užívali jednak mlýn-
ků ručních /cheiromýle/, jednak otáčených oslíky
/vrchní mlýnský kámen byl otáčen od oslů a proto na-
zýván žernovem osličím/. Tento druhý má pravděpodob-
ně Spasitel na mysli, protože tento kámen je těžší,
než ručního mlýnku. x/

Pro toho, kdo dává pohoršení je utopení v moři ješ -
tě malým trestem při srovnání s tím, co ho očekává
při poledním soudu.

Následující verše rozvádějí thema : Pohoršení.

V.43-47. U sv.Mt jsou tyto verše v Horském kázání.
Je možné, jak poznamenal již Maldonat, že je Mr za-
řadil do této souvislosti redakčně, že byly prone -
seny při různých příležitostech v této souvislosti
byly zapsány pro společné thema : Pohoršení.

Verše nejednají již o pohoršení člověka k bližnímu,
nýbrž o pohoršení z vlastního nitra, z vlastních
úďů. Když jde o spásu duše, musí být člověk připra-
ven k obětem největším, i k obětem, které by byly
tak těžké, jako zbavení se důležitých úďů vlastního
těla.

Ve třech konkrétních obrazech je vyjádřena idea he -
roického zřeknutí se i nejdražších věcí, jež by mo -
hly vésti k věčné záhubě :

x/ Mlýnský kámen na krku bylo rčení pro tíseň a nou-
zi /Strack-Bill.I.778./.

Termin onikós se vyskytuje v papyrech. Oslí mlýn-
ky byly nalezeny na Sionu / P.Germer-Durand/ a
v Bittir / Bílí Otcové /.

P o h o r š u j e - l i t ě r u k a , u t n i
 j i / V.43 /
 P o h o r š u j e - l i t ě n o h a , u t n i
 j i / v.45 /
 P o h o r š u j e - l i t ě o k o , v y l o u p -
 n i j e / v.47 /.

Jde o život. Život, o němž je zde řeč, je život věčný, jde o život, který ve v.47 je ztotožňován s královstvím Božím. Pro záchranu věčného života, pro vyhnutí se neuhasitelnému ohni pekla /gehenna/, x/ nesmí být žádná oběť těžkou. Jmenuje-li Ježíš ruku, nohu, oko jako původce pohoršení je to pro co největší názornost, ale vlastní vina tkví hlouběji, v lidském srdci /7,20,23/. Lépe je vejít do života /věčného/ bez ruky, chromému, s jedním okem, než být v r ž e n d o p e k e l n ě h o o h n ě , k d e j e j i c h č e r v n e u m í r á a o h e ň n e u h a s í n á /v.48 /.

V v.43 a 45 Vulg. a 44 a 46 řeckého textu jsou opakováním 47 Vulg. a 48 řeckého textu. Nejsou v kodexech S B C L 1 28 118 251 a vynechávány proto v kritických vydáních NZ /Nestle, Soden, Vogels, Merk, Swetw, Lagrange, Škrabal /.

Slova v.48 jsou vzata z Isaiáše 66,24. Prorok zde líčí konec lidstva : Zbožní jsou shromážděni v nebeském Jerusalemě, aby se klaněli před tváří Hospodinovou. Po vyjití z města spatří mrtvá těla mužů, kteří přestoupili zákon Boží. Červ jejich neumře a oheň jejich neuhasne, t.j. trestu a trápení jejich nebude konce. Spasitel sám, autenticky, vykládá toto prorocké slovo o věčných trestech.

Zbývající dva verše deváté kapitoly jsou z nejtežších z celého evangelia. Již rukopisné varianty, zvl.

x/ Gegenna - původně údolí Hinnom jižně od Jerusalema, kde za Achaba byly přinášeny oběti Molochovi.

v.49., prozrazují váhání kopistů a jejich snahy prostou exegesí ujasnit text.

Souvislost jak s předcházejícím, tak s následujícím je spíše verbální než logická / "ohně" /.

V.49. od nejstarších dob je exegety různě vykládán a je třeba jej spojit nejenom s v.48, nýbrž s celým úsekem od v.42. Ježíš požaduje od svých následovníků sebezápor a umrtvování, aby přemáhali pokušení a sami nebyli příčinou pohoršení. Ve v.49 pak je udán důvod, proč učedník Jan musí vésti život odříkavý.

Zájmeno "každý" se tedy nezvztahuje na odsouzené, nýbrž na následovníky Kristovy. Výraz " o h e ň " zde není ve smyslu ohně věčného, nýbrž ve smyslu metaforickém /ohně utrpení a přemáhání /. V tomto smyslu je často řeč o ohni ve St.i N.Zákoně. Konečně pro biblický výraz " b ý t i o s o l e n o h n ě m ", přicházejí v úvahu vlastnosti soli /sól zabraňuje zkáze, čistí, konzervuje/. Jestliže tedy Spasitel, místo aby řekl : Každý bude čištěn, zkoušen ohněm, praví : Každý bude osolen ohněm . Pán tím chce říci :

a/ ohněm zkoušek a utrpení se stává život věřících životem obětí;

b/ přemáháním sebe ochrání se následovník Kristův náказы hříchu, stává se milým Bohu a tak se uchrání před věčnou záhubou. Pravda, že učedník Kristův ohněm zkoušek a utrpení je očištěn a stává se milým Bohu, jest v některých rukopisech doložena citátem z Lev 2,13 " a k a ž d á o b ě ť b u d e o s o l e n a s o l í ". Podle tohoto starozákonního předpisu byla ke všem obětem přidávána sól, jako symbol čistoty obětního daru i obětujícího. x/ Avšak v nejlepších

x/ Více viz Starož.StZ. Též Strack.-Bill.II,21n.I u Řeků a Římanů se používalo soli při oběti :
Maxime in sacris intelligitur auctoritas salis,
quando nulla conficitur sine mola salsa /Plinius.Hist.nat.31, 7 /.

rk.se tento dodatek nevyskytuje/ S B L W 700 788 /
a je proto vynecháván v krit.vydáních N.Z. /Swetw,
Lagrange, Merk /. Někteří exegeté spojují v.49 s
v.48 a vykládají text o utrpení odsouzených v pekle
/Lukas z Brug/. Výše uvedený první výklad je však
pravděpodobnější a přijímaný většinou moderních
exegetů. xx/

V.50. Obrazná řeč o soli je Spasiteli vhodnou příle-
žitostí dát učedníkům napomenutí, aby nepřestali být
svým životem a naukou duchovní solí lidstva. Srv.Mt
5,13. V Horském kázání označil Pán učedníky solí ze-
mě pro jejich úřad hlasatelů pravdy evangelia a roz-
davačů Božích milostí. Zde je nazývá nositeli soli :
M ě j t e v s o b ě s ů l !, t.j. všechno to, co
způsobuje, abyste jiné činily Bohu milými.

Ztratí-li sůl svou podstatnou vlastnost, slanost,
pozbyvá zcela své ceny a užitku. Kdyby apoštolé a
ostatní hlasatelé evangelia Kristova ztratili pra-
vou víru, lásku a nadšení pro Krista, stali by se
neužitečnými nástroji Boží prozřetelnosti /Col/.

Znamením a podmínkou čistého křesťanského ducha je
lásky, proto závěrečná výzva Spasitelova :

" Z a c h o v á v e j t e p o k o j m e z i
s e b o u ! "

Touto skupinou řečí a napomínání učedníkům /33-50/
uzavírá Mr líčení galilejské činnosti Ježíšovy.
Kapitolou 10 počíná druhý oddíl evangelia, cesta
do Jerusalema a události před Utrpením /10,1-13-
37 /.

- - - - -

xx/ O jiných výkladech viz BZtschr III,212
/osličí žernov místo soli /.

PŮSOBNÍ PÁNĚ V JUDSKU / 10 - 13 /.

V.1. Odchod do Judska.

Poučování, zaznamenané v 9.kap.Mr evg. bylo řečeno učedníkům a galilejskému lidu. Nyní opouští Spasitel i půdu Galileje a přechodným dějištěm Ježíšova působení na cestě do Judska je Perea a Jericho.

Řeči a děje 10.kap. jsou pokračováním poučování apoštolů a přípravou k jejich apoštolskému úřadu. Apoštolové jsou zde poučováni o nerozlučitelnosti stavu manželského, o péči o děti, o nebezpečnosti bohatství a kráse dobrovolné chudoby, o pokoře. Je zde též třetí předpověď utrpení a vzkříšení Páně. Uzdravení slepce v Jerichu je apoštolům připomínkou, že Ježíš je světlem světa.

J. se vyhnul Samařsku, sestoupil do Judeje, překročil Jordan a vstoupil do Peree a konečně se odebral do Jerusalema, aby podstoupil utrpení a smrt. Do této doby je třeba vložit všechny události od konce galilejské činnosti do posledního týdne veřejného působení. Do této periody je třeba vložit události zaznamenané v evangeliu sv.Jana ve 12 kap. /slavnost stánků, slavnost posvěcení chrámu, vzkříšení Lazara, odchod do města Efrem, vjezd J.do Jerusalema /.

Také na cestě Pereou přicházely k němu zástupy a On je učil.

NEROZLUČITELNOST MANŽELSTVÍ /10, 2-12 /.

Protože otázka nerozlučitelnosti manželství je otázkou zásadní a hlavní potíží exegese tohoto textu netkví v textu Mr, nýbrž původním textu Mt, podávám exegesi tohoto místa, hl. se zřetelem k textu Mt v exkursi.

V.2. Farizeové, v úmyslu lapit Ježíše, kladou J.otázku, m á - l i m u ž . p r á v o p r o p u s t i t

m a n ž e l k u . Nemají na mysli však jen rozvod, nýbrž to, co nazýváme rozlukou. Protože mojžíšský zákonem byla rozluka dovolena, farizeové očekávali odpověď negativní a té chtěli využít proti J. Vytknou mu, že je v rozporu s Mojžíšem a J.poštve proti sobě laxní židy i Herodesa. Nebo též očekávali, že J. prozradí, zda je stoupencem přísného Šammaje, nebo laxního Hillela /viz exkurs /.

V.3. J.počíná rozhovor protiotázkou /srv.2,8; 3,4; 11,29/: " C o v á m p ř i k á z a l M o j - ž í š ? " J.se netáže na to, co jim Mojžíš dovolil, nýbrž na to, co jim přikázal. Mojžíš nepřikázal rozluku, pouze dovolil. Tedy ideál manželství ne - spočívá v tomto dovolení, uvolnění manželského svazku.

V. 4. Oni mu řekli: " M o j ž í š d o v o l i l n a p s a t i p r o p u s t n ý l í s t e k a p r o p u s t i t ". O lístku propust.vide exegese sv.Mt /Infantia/ a exkurs. O důvodu ospravedlňujícím vydání propustného lístku bylo v této době mezi jednotlivými školami mnoho disputováno /Šammaj, Hillel, rabbi Akkiba/. Židé považovali lístek propustný za privilej, ale ve skutečnosti by se měli sty - dět. Bylo to vlastně ponižující uvolnění manželského svazku. Manželské zákony vyvoleného národa měly být nejdokonalejší. V tomto duchu odpovídá J. ve

v.5.když praví: "P r o t v r d o s t v a š e - h o s r d c e n a p s a l v á m t e n t o p ř í k a z ". Tvrdost srdce /sklerokardia/ -- nedostatek smyslu pro mravní požadavky Boží.

V.6. Toto dovolení rozluky bylo pouze dispensí od původní a vlastní vůle Boží. Když s t v o ř i i B ů h l i d i , j a k o m u ž e a ž e n u , bylo jejich manželské spojení v plánu Božím /Gen.1, 27/. Proto Ježíš,který přišel zákon zdokonalit,nemů - že, než zrušit mužovo právo k propuštění manželky.

Jedině tak bude obnovena prvotní důstojnost manželství, chtěná Bohem.

V.7. Spojení mezi mužem a ženou podle ^{vůle}Boží je tak silné, že tomuto spojení ustupují i dřívější tak pevné svazky, jako jsou mezi rodiči a dětmi. " P r o t o muž opustí svého otce a svou matku a přilne ke své manželce " /Gen.2,24 / . x/

V.8. Oba se stávají v manželském společenství j e d n o t ě l o . Podobně jako někdy lebr.basar /Gen 29,14; 37,27; Jud 9,2 / řecká sárx se zde rovná pokrevnímu svazku. Také manželství tvoří příbuzenství, stejně nerozlučitelné jako pouto krve. Pravdu o jednotě a nerozlučitelnosti manželství vyjadřuje J. slovy : " P r o t o j i ž n e j s o u d v a , n ý b r ž j e d n o t ě l o " . Tato J.slova rozvádí sv.Pavel v 1 Kor 6, 16. Není zde jenom pouto těla, ale i pouto vůle.

V.9. Tato jednota mezi mužem a ženou, chtěná Bohem, není pouze přechodná, jako pouhé spojení tělesné, musí být trvalá, řádu mravního : " C o B ů h s p o - j i l , ō l o v ě k n e r o z l u č u j ! " Tento původní řád musí být obnoven. Teprve Ježíš postavil ženu na roveň muži. Mojžíš ve jménu Božím načas pro tvrdost srdce židovského lidu učinil ústupek nerozlučitelnosti manželského svazku. Ježíš, nejvyšší vykladač téže vůle Boží, prohlašuje tento ústupek za zrušený a obnovuje manželství v původní čistotě.

V.10. Když se J. s učedníky uchýlil do domu, kde jim bylo poskytováno pohostinství, žádali si učedníci ještě bližší vysvětlení věci. J.odpověď je katogorio-

x/ kai proscolethésetai prós tén gyvaíka autú omitt.

S B Lagrange, Nestle. Vniklo sem z Mt 19,5 nebo Gen 2,24.

ká.

V.11. K d o s v é m a n ž e l c e v y s t a v í
p r o p u s t n ý l i s t a u z a v ř e n o v é
m a n ž e l s t v í , d o p o u š t í s e c i z o -
l o ž s t v í . Stejná slova uvádějí Mt /5,32/ a Lk
/16,18/ v jiné souvislosti.

V.12. Co platí pro muže, platí stejně i pro ženu.
O p u s t í - l i s v é h o m u ž e a v d á s e
z a j i n é h o , c i z o l o ž í . Tento verš, zazna-
menaný pouze u Mr je však problematický, protože ži-
dovské manželské právo/na rozdíl od římského práva
platného v době J./ znalo rozlukou pouze pro muže. Jen
ve výjimečných případech mohla manželka opustit muže
/malomocenství /. Propustný lístek ve smyslu mosaic-
kého práva žena svému manželovi vystavit nemohla. Jak
tedy vysvětlit tento verš ? Je dvojí výklad.

1/ Jsou to skutečná slova J. Je známo, jaké bylo na
konci republiky uvolnění manželství v řecko-říms-
kém světě a to i se strany žen. Římské matrony
velmi volně užívaly svého práva rozlukového. J.a
jeho učedníci však nemuseli chodit mimo Palestinu
pro podobné případy. Na dvoře Her.Vel.r.25 př.Kr.
jeho sestra Salome zapudila svého manžela Kosto-
bara /"v rozporu s židov.zákony" jak píše Jos.Fl.
Ant.Jud.XV,17,10/. A nebylo třeba chodit do minu-
losti, učedníci se setkávali s podobnými případy
uvolněných manželských svazků z viny žen zvláště v
Galileji, kde se mísilo pohanské obyvatelstvo s
Israelity. /Knabenbauer, Lagrange, Huby, Pirot /.

2/ Slova jsou evangelisty sv.Mr, který sám aplikuje
Kristovu zásadu o nerozluč.manželství na řecko -
římská manželství. Tento výklad jednak by potvr-
zoval zprávy tradice o římském původu druhého
evangelia /Innitzer/, jednak by byl dokladem s
jakou volností užívali evangelisté Ježíšovy vý-
roky ke svým katechetickým cílům /Bisping /.

První výklad se však zdá pravděpodobnější.

Že tato obtíž byla známa již v nejstarších dobách, toho dokladem jsou i odchýlná čtení v mss. x/

JEŽÍŠ - PŘÍTEL DÍTEK / 10, 13-16 /.

V rámci líčení cesty J. k posledním velikonočním svátkům zaznamenávají všichni synoptikové něžnou scénu o Ježíši žehnajícím děti. Mr sice neuvádí místo a čas této události, ale bylo to pravděpodobně záhy po řeči Kristově o nerozlučitelnosti manželství a to v domě, kam se uchýlil J. s učedníky.

V.13. Když se lidé dověděli o přítomnosti J., přinesli děti, aby jim požehnal. V této prosbě nebylo nic mimořádného, odpovídalo to židovským zvykům. V sobotu žehnávali rodiče své děti. O velkém dnu smíření je žehnávali zákoníci. Lidé, kteří děti přinesli, snad viděli J., kterak žehnal nemocné a pak je uzdravoval a proto chtěli J. požehnáním vyprosit svým dětem ochranu před budoucím utrpením.

Avšak učedníci, kteří byli asi vyrušeni ze svého rozhovoru s Pánem, považovali toto žehnání za zbytečné obtěžování Mistra a proto chtěli rodičům zabránit přístup k J. xx/.

x/ V.12.Rk A N X W Vulg., Huby, Lagrange, Jouon čtou
kai ean gyné apolýse tón ánadra autés kai gamése
állon moichátai.

Tomuto čtení se blíží D 13 28 ari exelthé apó tou
andrós

Rk S B C L Swetw, Nestle, Soden, Vogels, Merk čtou
kai eán auté apolýsasa tón ándra aútes gamése
állon moichátai.

xx/ S B C L Merk, Nestle autoís.

V.14. V Petrových vzpomínkách utkvělo J. rozhořčení nad počínáním jeho i ostatních apoštolů. A jediný Marek, tlumočník Petrův, poznamenává, že se Ježíš nad počínáním učedníků z a m r z e l. Všichni synoptikové zaznamenávají krásná slova Kristova: "n e c h t e d í t k y p ř i j í t i k e m n ě a n e b r a ň - t e j i m, n e b o ť t a k o v ý m p a t ř í k r á l o v s t v í B o ž í!" Nebyla to zlá vůle učedníků, ale nepochopení, myšlenka, že J. má na starosti věci důležitější, že je to třeba i Mistra nedůstojné. Tato nesprávná horlivost je pro J. příležitostí vytýčit důstojnost dítěte a dát apoštolům směrnicí, jak mají v Církvi o dítě pečovat.

V.15. Slavnostním tonem, kterého užíval, když chtěl, aby některá myšlenka se zvláště vryla v mysl posluchačů, znovu opakuje a rozvádí předchozí myšlenku: "V p r a v d ě p r a v í m v á m : K d o n e p ř i j m e k r á l o v s t v í B o ž í j a k o d í t k o, n e v e j d e d o n ě h o". Přijmout království Boží je přijmutí Krista a hlasatelů jeho království. Je přijmutím evangelia, ve které je nutno věřit, aby bylo dosaženo spásy. Je to dílo Boží milosti, jíž se dostane těm, kteří jsou k tomu disponováni. Smysl J. slov tedy je: Člověk, který s pokorným srdcem a dětsky úpřímným smýšlením radostně přijímá blahou zvěst, nauku mesiánského království, bude pravým údem této říše a stane se účastným duchovních dober království Božího.

V.16. Marek, evangelista dětí, nám ještě jediný zachoval krásný rys Božského Spasitele, který nejenom dětem žehnal, ale b r a l j e i n a l o k t y. Jak naznačuje imperfektum kateulógei, opakoval Spasitel nad každým dítětem své požehnání. Vkládání rukou bylo běžné při žehnání /Gen 48,14/.

Jak potřebná byla tato láska božského přítele dítek

a Jeho slovo o ceně dítěte pro antický svět, ukazuje papyrus z téměř téže doby /1 př.Kr./ Na tomto papyru se zachoval dopis egyptského nádeníka Hilariona své ženě Alidě : " Jestliže jsi rodila, bylo-li to mužské, ponech /žít /, jestliže to bylo ženské, odlož /Grenfell-Hunt, Oxyr.Pap.4,774. Deissmann, Licht vom Osten /1909/ str.109.

NEBEZPEČÍ BOHATSTVÍ /10, 17-31 /.

Perikopa 17-31 na několika faktech ukazuje nebezpečí bohatství a poučuje o stanovisku Ježíšově a křesťanství k pozemským dobrům a tehdejšímu státnímu a společenskému životu. J.slova jsou důkazem, jakou překážkou k dojití do království Božího je právě bohatství. V perikopě jsou zřetelné tři části.:

- a/ událost s bohatým mladíkem /17-22 / ;
- b/ J.slova o nebezpečí bohatství /23-27 /;
- c/ poučení o odměně za dobrovolnou chudobu /28-31/.

BOHATÝ JINOC.

V.17. Když J.opustil dům, kam se uchýlil po disputě s farizei o nerozlučitelnosti manželství a kde pokračoval v poučování učedníků a požehnal dětem a dával se na cestu, přiběhl k němu jeden člověk. Podle Mt 19,20 byl to mladík a podle Lk 18,18 představený synagogy. x/

Na znamení úcty, jak bývalo zvykem před význačnými rabbi, poklekl před Ježíšem .

Pokorně prosí Ježíše : " D o b r ý m i s t ř e ,
c o m á m č i n i t , a b y c h d o s t a l

x/ Podle některých to byl Barnabáš /Clayton/ nebo dokonce sám sv.Marek /Wohlenberg/. Pouhé méně pravděpodobné dohady .

ú d ě l e m v ě č n ý ž i v o t ?" Ctázka souvisí s židovskými představami, že je možno si zajistit některými dobrými skutky /rabíni nebyli zajedno/ mesiánské království. Oslovení " d o b r ý m i s t ř e" není tak projevem mladíkova přesvědčení o mravní dokonalosti Ježíšově, jako spíše captatio benevolentiae ve smyslu "dobrotivý, milosrdný".

Tento boháč, zároveň duchovní žebrák přišel s nejlepším úmyslem, ne snad pokoušet J., jak se domníval na př.sv.Jeronym, který v něm viděl zákoníka z Lk 10,25. " V ě č n ý ž i v o t ", na němž chce mít mladík účast, je míněn v širším smyslu, nejenom život po smrti, život spravedlivých u Boha /Daniel 12,12/, nýbrž i příprava na tento život, Boží království zde na zemi, o kterém mluvil Spasitel při žehnání dítek.

V.18. Odpověď J.,v níž odmítá predikát "dobrý" poněkud udivuje. Je jí třeba chápat ze stanoviska prosícího a ne Ježíšova. Mladík viděl ve Spasiteli pouhého člověka, rabbiho, proto J.predikát "dobrý" odmítá, jako patřící v plném slova smyslu jen Bohu /Ž 145,9/. Tento v.není nijak v rozporu s božstvím Kristovým a již jeden z nejstarších komentátorů evg.sv. Marka, Viktor Antiošský, poznamenává, že Ježíš častěji odpovídá v duchu myšlení těch, s kterými mluví. Užívá vlastních výrazů těch, s kterými hovoří, aby je přivedl k vyšším pojmům. J.chce říci : Proč ty,který mě máš za pouhého člověka, nazýváš mě "dobrý", ježto přece /naprosto/ dobrý je jediný Bůh /Sýkora/ ?. Tento "dobrý" a žádný lidský rabbi může jediné stanovit prostředky k dosažení věčného života.

V.19. Proto J.jako cestu k dosažení věčného života označuje zachovávání příkazů daných samotným Bohem. J.vypočítává pouze druhou desku přikázání, týkající se bližního : N e z a b i j e š . . . se čtvrtým přikázáním na posledním místě. N e b u d e š

p o d v á d ě t je z Deut 24, 14.

Jsou uvedena přikázání pouze druhé desky zákona, protože přikázání první desky, určující poměr člověka k Bohu, jsou jejich nutným předpokladem.

V.20. Odpověď mladíkova je úpřímná a nijak sebevědomá. Svědčí o tom i láskyplný pohled Spasitelův, o němž se zmiňuje Mr v následujícím verši. Podle svého nejlepšího vědomí a svědomí se snažil zachovávat Boží zákon, aby byl "spravedlivý" ve smyslu židovských představ /srv.2,17/, avšak necítí se přece vnitřně uspokojený.

V.21. Jeho odpověď, svědčící o dobré vůli mu získala Ježíšovo srdce a proto mu ukazuje cestu vyvolených. Velká láska vyžaduje velké oběti. Chce-li se cele oddat J., musí se všeho zřeknout. Toto zřeknutí se nebude cílem. Neumrtvujeme se, abychom se umrtvovali, nýbrž, abychom osvědčili svou lásku a obětavost k Bohu, aby se pro nás vším stal jen Bůh.

"J e d n o t i c h y b í : j d i , p r o d e j ..."
Zřeknutím se majetku pro chudé, může si získat nehybnou poklad v nebi /Mt 6,19-21 -Lk 12,33n./ a připojit se k J. jako jeho učedník, nejse ničím poután k světu. Je to speciální podmínka pro tohoto mladého muže, který toužil po vyšší dokonalosti a která může být prohlašována bezvýhradně za všeobecný příkaz Ježíšův.

Ježíšova slova : J e d n o t i c h y b í tedy znamenají: Jedno ti chybí ještě k dosažení oné dokonalosti, která je větší než ta, které je třeba ke vstupu do mesiášského království, kam možno dospět zachováváním Božích přikázání.... x/

x/ Některé mss. po deuro /1 13 28 62 syrosin / nebo po moi přidávají vsuvku áras tón staurón / A N X /.

Přijímají do svých krit, vyd. NZ Soden, Vogels, Merk. Odmítají Nestle, Swetw, Lagrange, kteří se přidržují rk S B C D 565 Vulg. Rovněž Sýkora, Škrabal, Col.

V.22. J.požadavek byl pro bohatce příliš vysoký. Toužil po dokonalosti, ale neměl síly se jí zmocnit. Bez slova a s m u t e n o d e š e l. A důvod ? M ě l t o t i ž v e l k é j m ě n í. Jeho srdce příliš viselo na pozemských statcích, na jmění, jež i podle rabínského nazírání bylo Božím požehnáním a odměnou za zbožnost, pokud neodvádělo od studia zákona a nezatvrzovalo srdce.

NEBEZPEČÍ BOHATSTVÍ .

V.23. Po tomto rozhovoru následuje /srv.10,10/ opět poučení učedníků, tentokrát o nebezpečí bohatství. Jak poznamenává jediný sv.Mr., r o z h l é d l s e J e ž í š k o l e m, aby viděl, jaký dojem na učedníky učinil rozhovor s bohatým mladíkem a jeho náhlý odchod a zároveň jim dal najevo, že thema, o kterém bude mluvit, je velmi významné. " J a k n e s n a d n o v e j d o u d o B o ž í h o k r á l o v s t v í t i , k d o m a j í m a j e t e k ! " x/

V.24. Učedníci byli udiveni J.slovem a proto Pán s nežností a důrazem opakuje : " D ě t i , j a k j e n e s n a d n é v e j í t d o B o ž í h o k r á l o v s t v í ! " Vynecháme-li dodatek " t ě m , k t e ř í d o u f a j í v e s t a t k y " xx/, je ve slovech J. gradace a lépe si vysvětlíme nový úžas učedníků ve v.26. Je velmi těžké, nejenom pro boháče, přijít do

x/ chrémata - všeobecný pojem, zahrnující v sobě všechny druhy bohatství, movité i nemovité. Myšlenka je vyjádřena futurem, protože jde o království nebeské.

xx/ Dodatek : těm, kteří doufají ve statky je pravděpodobně dodatek. Nevyskytuje se v kod. S B W /Swete, Lagrange, Nestle /. Vyskytuje se v A C N X min.Pschitz, Vet.Lat.,Vulg./Vogels, Merk /.

království Božího. Jednou z největších překážek je ovšem bohatství.

V.25. Skutečnost nebezpečí bohatství znázorňuje Spasitel příslovím o v e l b l o u d u a u c h u j e h l y. Přísloví se nám zdá na první pohled paradoxní. Uvědomíme-li si však orientální obrazotvornost a oblibu pro paradoxa, nebude třeba hledat různé, pravdě nepodobné výklady jako:

a/Nahrazovat kámelos - kámielos /lodní lano/.

Aby lodní lano prošlo uchem jehly, muselo by se rozdělit na tenoučké pramínky. /Tak Cyril Alex. Contra Julianum VI./.

b/ Uchem jehly se nazýval otvor pod ráhnem, jímž se zavírala velbloudí ohrada. /Asi jako závora na železničním přejezdu/. Aby velbloud takovým otvorem prolezl, musel by si kleknout a přikrčit se.

c/ Byla to jedna z jerus. bran.

Všechny tyto výklady zmenšují paradoxní charakter Ježíšových slov a právě tento paradox je J. úmyslně volený a pro posluchače drasticky názorný. Orientální posluchač právě v podobných paradoxech si libuje. Předměty, srovnání, resp. protiklady: "největší zvíře" /podle lidových představ/ a "nejmenší brána" názorně vyjadřují nebezpečí bohatství pro duchovní život. J. užíval úmyslně podobných paradox častěji, na př. Cedit komáry - polykat velbloudy /Mt 23,24/; tříška v oku bratra - trám v oku vlastním /Mt 7,3-5/. Podobné příslovečné rčení se vyskytuje v Talmudu. Bab., kde je řeč o slonu procházejícím uchem jehly.

V.26. Výrokem Spasitelovým byli učedníci zmateni a říkali si vespolek: "K d o t e d y m ů Ź e b ý t s p a s e n ? "

V.27. Pán se zahleděl na učedníky, jakoby chtěl proniknout do nejtajnějších záhybů jejich srdce a hluboko do duše vrýt nauku o nutnosti Boží milosti k dosa-

žení spásy. U lidí je to nemožné, ale u Boha ne; vždyť u Boha je všechno možné. Bez Boží, pomoci jen svými vlastními přirozenými silami, spásy nedojdeme; s milostí Boží je možné vše. S Boží milostí je schopen člověk vyprostit se i z okovů bohatství nebo bohatci /spolupracuje-li s touto milostí/ dojítí spásy. Scena se Zacheem, kterou sv.Lk /19,1n./ uvádí po výše řečených slovech Ježíšových, je dokladem, že J. nevyklučuje ze svého království ani boháče, i když se nestali chudši. Vyžaduje však ducha odříkání a ochotu zřici se třeba i majetku, kdyby měl býti překážkou spásy. Stát se chudým pro Krista není absolutní nutnost křesťana, nýbrž jen předností vyvolených. x/

ODMĚNA ZA DOBROVOLNOU CHUDOBU.

V.28. Je to opět Petr, který jménem ostatních se ujímá slova. Byli svědkem jednání bohatého mladíka i přísných slov J. k bohatým, kteří chtějí zůstat bohatými. Srovnávají-li jednání své, s jednáním bohatého mládence, vidí, že splnili obě podmínky, opustili vše a šli za Ježíšem. Mimoděk se dere otázka : Jakou odměnu my obdržíme ? Mr ji sice nezaznamenává, ale ze sv.Mt víme, že ji skutečně učedníci Spasiteli položili /Mt 19, 27 /.

V.29-30. Odpověď J. je všeobecná a zásadní, rovněž tak i příslib odměny.. " V p r a v d ě v á m p r a v í m Zbavit se dober hmotných i pout pokrevních, pro Krista a pro evangelium, je zbavení se jich pro Boha a odměna bude :

a/ steronásobná na tomto světě a

b/ v budoucím věku život věčný.

x/ Exkurse : Ježíš a majetek .

Id a/ Spasitel má na mysli dobra duchovní, duchovní příbuzenstvo našeho vzájemného spojení v mystickém těle Kristově /jsme bratry, "zrozeni s Boha" Jan 1,13; "jsme účastni božské přirozenosti" 2 Petr 1,4/. Kdo z lásky ke Kristu / aby mu tím horlivěji mohl sloužit/ opustí nějakou věc nebo osobu milou, řádem ovšem dovoleným /vyhovět totiž ustanoveným podmínkám/, obdrží za to již tu na zemi s t o k r á t v í c e, t.j. odměnu mnohonásobnou, jako jest pokoj svědomí, útěcha duševní, naděje života věčného a jiné milosti, jichž lze v Církvi dojít a jež, pomáhající k dosažení života věčného, mají větší cenu než statky pozemské; mimo to bude-li mu skutečně sloužiti s takovou oddaností až do smrti, o b d r ž í ž i v o t v ě č n ě b l a ž e n ý /Sýkora /.

NB. Pro první křesťany, kteří měli vše společné, když přijímali křest, tato slova Kristova se plnila i do - slovně.

I s p r o n á s l e d o v á n í m . Jediný Mr za - znamená tuto vznešenou skutečnost. "Není služebník větší nad svého pána" /Jan 13,16 / a Pán si vyvolil kříž! "Blažení jste, když vám budou zlořečiti a pro - následovati vás a mluvití proti vám vylhaně všecko zlé k vůli mně; radujte se a plesejte, neboť hojná jest vaše odměna v nebesích " Mt 5,11-12.

V.31. Výrok Spasitelův: " P r v n í b u d o u p o - s l e d n í ... " / u Lk 13,30 v jiné souvislosti. U Mt v parabole o dělnících na vinici 20,16 / pro svůj příslovečný charakter může mít různý smysl. Jestliže částice " d é " má smysl protikladu, pak jsou apoštolům výstrahou před pýchou. Jsou první svým povoláním, nechť se mají na pozoru, aby své pr - venství neztratili. Mezi dvanácti byl Jidáš, na jeho místo nastoupil Matěj : "Vide enim Judam de apostolo in apostatam versum et dicito, quod multi erunt pri - mi novissimi; vide latronem in cruce factum confes - sorem eodemque die quo pro suis crucifixus est pecca -

tis, gratia fidei cum Christo in paradiso gaudentem et dicito, quod et novissimi erunt primi". Tak s Bedou Ctihod. /PL 92,234 / vykládají Swete, Knabenbauer a j.

Má-li částice " d é " smysl explikativní - což se zdá pravděpodobnější -, pak 31 v. je doplněním myšlenky předcházející. Zákoníci a farizeové byli přední v židovském národě. Apoštolové lidmi neznámými a opomíjenými. Ve věčném životě se úlohy vymění. Tito budou prvními, oni posledními/Viktor z Antioch., Euthalius, Theophylactus, Lagrange /. Tak i nyní, mnozí bohatí a vážení, kteří se nedovedou odpoutat od svých majetků, budou jednou posledními a naopak mnozí chudí a opovrhovaní na tomto světě, budou jednou před Bohem prvními.

TŘETÍ PŘEDPOVĚĎ UTRPENÍ A VZKŘÍŠENÍ PÁNĚ / 10,32-34 /.

Čím víc se blíží Utrpení, Páně, do něhož se nedovedou stále ještě učedníci vmyslet, znovu je třeba přípravy. Pán tak činí na cestě do Jerusalema. x/

V.32. Když byli na cestě vzhůru do J. Zda se tato předpověď utrpení stala ještě v Pereji, neb již v Galileji, nelze s jistotou říci. J. k r á č e l p ř e d n i m i a oni byli vzrušení. Znali smutnou předpověď i nepřátelství farizeů a to vše je naplňovalo bolestnými pocity. Nebyli sami, doprovázeli je ještě asi někteří učedníci a snad i zbožné ženy /Mk 15,41/. Tato nová a poslední předpověď Utrpení je však řečena opět pouze apoštolům a je vystupňováním obou předchozích předpovědí. Je z nich nejpodrobnější.

- - - - -
x/ Vystupovat do Jerus. Biblic. výraz /2Král 16,5;
Mt 20,17 / odpovídající poloze Jerusalema.

V.33-34. Šest událostí je naznačeno v předpovědi :

- 1/ Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům.
- 2/ Odsoudí ho na smrt.
- 3/ Vydají ho pohanům.
- 4/ Budou se mu posmívat, plivat na něj, budou jej bičovat i.
- 5/ Zabijí ho.
- 6/ Třetího dne vstane z mrtvých.

Podrobnost této třetí předpovědi, že bude vydán v ruce pohanů, kteří ho zneuctí, je zvláště potupná pro syna Israele, ale také přitěžující vinou synedria. Avšak útěchuplné ujištění zmrtvýchvstání je preludiem velebného a radostného : Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.

SYNOVÉ ZABEDEOVI /10, 35-45/.

V.35-36. Učedníci J.stále žijí v představách, že Pán již brzy založí svou říši. Jejich mesiánské představy jsou stále ještě zabarveny pozemsky a tak si vysvětlíme prosbu Zebedeových synů Jakuba a Jana, v níž se zračí egoismus a touha po cti. Nemají na mysli tak jeho utrpení, jako spíše předpověděný triumf a Mt /19,28 / zaznamenaný příslib : "Vy, kteří jste mě následovali, budete při znovuzrození, až Syn člověka zasedne na svém slavném trůně, seděti na dvanácti trůnech a souditi dvanáct pokolení izraelských ".

Podle sv.Mt /20,20/ je to jejich matka Salome, která přednáší prosbu Spasiteli. Volili tuto cestu, aby snad nevzbudili závist u ostatních apoštolů, anebo se domnívali, že pro příbuzenské vztahy bude žádost matčina účinnější. Vlastními prosebníky však byli oba učedníci, protože odpověď J. nejenom u Mr, ale i u Mt je řečena přímo oběma apoštolům.

Prosba je vyslovena značně kategoricky - t h é l o -
m e n -, p ř e j e m e s i - chtí dosíci závazného
příslibu.

V.37. Rádi by panovali spolu s Kristem v jeho králov-
ství. Touží po prvních místech v mes. království na-
něž se domnívají mít určité právo, když byli sami s
Petrem při vzkříšení dcery Jajrový /5,37/ a Proměnění
/9,1n./ a mohou se odvolávat i na svazky příbuzenské
/Salome příbuzná P.Marie ?/.

V.38. Prosba, která je výrazem naprostého nepochopení
mesiánského království J.odmítá. I Ježíše před trium-
fem očekává utrpení a kdo chce s ním s J. kralovat,
musí s J.nejdříve trpět. Znovu, s božskou trpělivostí,
Pán připravuje pod dvojí metaforou učedníky na blížící
se utrpení. Metaforou kalicha a křtu. Již ve StZ byl
kalich symbolem bolesti a utrpení /Ž 75/ 74 / 9;
Is 51, 17; Jer. 25,15; Ez 23,33/. Obraz býti pokřtěn
křtem Kristovým, je vlastní Mr. vyjadřuje stejnou my-
šlenku, jako obraz o pití kalicha, ale také velikost,
hloubku utrpení. "Křest" tedy znamená, že bude zapla-
ven utrpením, /Ž 42 / 41/, 8; Lk 12,50 / x/

V.39. Odvážně slibují oba bratři podstoupit utrpení,
jen aby si zasloužili pocty po které touží. Odpověď
ukazuje, že pochopili J.předpověď. Nato Pán obom
bratřím předpověděl, že budou pít z kalicha utrpení.
Tak skutečně sv. Jakub Vel. zemřel mučednickou smrtí
c.44 za Herod. Antippy I /Sk ap 12,2 / a sv.Jan sice
nezemřel mučednickou smrtí, ale mučednictví podstou-
pil /v. život sv.Jana; Tertul., De praescript., 36,
PL 26, 143 /.

- - - - -

x/ Křest se dál ponořením do vody.

Baptízesthai báptisma metafor. calamitatibus sub-
mergi; Zorell valetisne tot tantaque subire mala,
quot quantisque ego obruendus sum ?

V.40. A přece jim ani tím nejsou zajištěna čestná místa v Božím království. Apoštolové se k němu obra-
cejí jako k Mesiáši x/ a J. jako Mesiáš je vykona-
vatelem vůle Boží. To, co oni požadují, je věci věč-
ného úradku Boha Otce /appropriatio / xx/

V.41. Požadavek obou bratří vzbudil u ostatních apoš-
tolů pocit nevole.

V.42. Této situace používá Pán, aby poučil učedníky
o pravé velikosti v Božím království a o cestě k ní
vedoucí. Aby obnovil mezi nimi jednotu, shromažďuje
kolem sebe dvanáct apoštolů a poučuje o duchu pokory
a oběti. Poučuje je o duchu opravdových učedníků.
Svou vznešenou nauku Spasitel činí názornou obrazem
z běžného života. Světští panovníci /jejich úředníci/
užívají velmi často své moci, aby tyranisovali své
poddané, aby v nich ničili lidskou důstojnost. V
pohanské společnosti /v Palestině / to byl běžný
zjev. Podstata jejich "pokládání se za vládce" /hoi
dokountes árchein / nebyla službou lidu, ale ukáje-
ním svých osobních choutek a uplatňováním moci
/Herodes Vel., Archelaus, Antipas /.

V.43-44. Křesťanský ideál je pravým opakem těchto
pohanských způsobů. Pravá velikost není v panování,
ale ve službě. V království Kristově musí být měřít-
kem dobro bližního. Pravá velikost je ve službě bliž-
nímu. Křesťanská "ctižádost" se musí projevovat na tom-

x/ ne jako k Synu Božímu soupodstatnému s Otcem.

xx/ Knabenbauer : neque Messias in terra versans
primas in coelo sedes nunc potentibus quibus-
que assignare potest ac si vellet Patris
aeterni decretum mutare vel abrogare.

to polí /srv.1 Kor 9,19-23; 2 Kor 4,5/. Takový pojem "velikosti" se bude zdát světu paradoxem, ale to je pravý duch Kristův, "který maje božskou přirozenost, nic nedbal na svou vznešenost, že je rovný Bohu, nýbrž zřekl se sám sebe, když vzal na sebe služebnou přirozenost a stal se jako jeden z lidí" /Fil.2, 6-7 /. Tak velikost v království Kristově bude měřena podle toho, jak kdo se dovede státí služebníkem bližního.

V,45. Vzorem pro pravé učedníky J.Krista je příklad Božského Mistra, který nepřišel, a b y m u b y l o s l o u ž e n o , n ý b r ž a b y s l o u ž i l . Vyvrcholením této služby lidu byla Spasitelova smrt na vykoupení za mnohé. Je to krátká, ale obdivuhodná formule, kterou Mr zaznamenal ve svém evangeliu z Petrových katechesí, v níž je shrnuto veliké tajemství vykoupení.

V jané narážce na Isaiášovo proroctví o trpícím Muži bolesti /53 / mluví zde J.jasně o vykupitelské ceně své smrti /14,24/ za všechno lidstvo. " Z a m n o - h é " nepraví, že J.zemřel jen za něketré /srv.2 Kor 5, 15; 1 Tim 2,6 /, nýbrž v souvislosti s Is 53, 12 /srv.Mr 14,24/ /-protiklad mezi jedním, t.j.Kristus a velkým počtem ostatních / znamená ostatní celek lidstva. x/

x/ Pollón odpovídá hebr. rabbim/Is 53, 11-12 /. V Pavlově par. 1el mezi Adamem a Kristem /Řím 5,12 až 19/ hoi polloí odpovídá term. pántes a neoznačuje mnohé, nýbrž všechny, v protikladu mezi Kristem obětujícím svůj život a ostatním lidstvem; proto by bylo přeložit anti pollón "Ostatní" / Lagrange, Pirot, "Les autres" /.

SLEPEC U JERICHA /10, 46-52 /.

V.46. Při své poslední cestě z Perea do Jerusalema přichází Ježíš s učedníky do Jericha, jednoho z nejstarších měst Palestiny /Jos.2,2 /, které Herodes Vel. a jeho syn Archelaus vyzdobili nádhernými stavbami. Leželo v provincii Judei, na cestě od Jordanu k Jerusalemu. /cca 30 km sev.vých.od Jerusalema.x/ Zde učinil J.poslední, synoptiky zaznamenaný zázrak. Markova zpráva se opět vyznačuje životnou názorností.

O J.pobytu a činnosti ve městě evangelista mlčí /srv.Lk 19,1-10/ a zaznamenává pouze J.odchod z města. J. doprovázeli apoštolové a k nim se přidal velký zástup, pravděpodobně poutníků, kteří se ubírali rovněž do Jerusalema na svátky. U cesty, kudy se ubírali, seděl slepý žebrák, B a r t i m e u s , s y n T i m e ů v . Jediný Mr nám zachoval jeho jméno, snad proto, že se stal později křesťanem a byl znám věřícím.

V.47. Blížící se větší zástup lidí vzbudil zvědavost ubožákovu a když uslyšel, že je to Ježíš Nazaretský - /jméno mu nebylo jistě neznámo/, počal volati :

" J e ž í š i S y n u D a v i d ů v , s m i l u j s e n a d e m n o u ! " Titul : S y n D a v i d ů v " byl lidovým titulem Mesiáše a vyznáním víry slepcovy v mesiášský charakter Kristův a projevem důvěry, že může být od něho uzdraven od své slepoty. Od Mesiáše se očekávalo, že slepé bude uzdravovat /Is 35,5; Mt 11,5 - Lk 7,22/.

V.48. Své vyznání a prosbu opakuje ještě výrazněji, když někteří ze zástupu ho chtějí umlčet, protože jeho křik je jim obtížný.

x/ Po několik století bylo J.biskupským sídlem. Dnes je to bezvýznamná vesnice Eriha.

V.49. Ježíš však neodmítá tentokráte mesiánské vyznání slepcovo, zastavuje se a poroučí, aby zavolali slepce. /Detailní líčení očitého svědka sv.Petra /. Pro svou víru a důvěru je slepec hoden pomoci a také lid již má účast na slepcově osudu, jak osvědčují slova, kterými ho vyzývají, aby přišel k J. " B u d d o b r é m y s l i ; v s t a ň , v o l á t ě ! "

V.50. Tato slova mu dodávají ještě větší odvahy, odhodí plášť, vyskočí, aby co nejdříve byl u J.

V.51. Aby ještě více utvrdil jeho víru a dal mu příležitost veřejně projevit svou prosbu, táže se slepce : " C o c h c e š , a b y c h t i u č i - n i l ? "

Modlitba slepcova je prostá, krátká, ale vroucí : " R a b b u n i , a ť v i d í m ! " V aramejském oslovení Rabbuni /Mistře, místo obvyklého Rabbi; podobně Jan 20,16/ jež ponechal Mr v původním znění je vyjádřena slepcova úcta a důvěra k Mesiáši.

V.52. Jenom stručně líčí pak evangelista vlastní uzdravení. Z Mt se domníváme, že se J.dotkl očí slepcových a že ho tento následoval do Jerusalema. Pro svou víru byl slepec uzdraven a jeho uzdravení bylo jen znamením milostí větších. Se zrakem tělesným přijal i osvětlení srdce, aby poznal, k jaké naději je povolán /Efes 1,18 /. x/

x/ Exkurse: Jak vysvětlit dvojí diferenci v podání synoptiků ?

a/ Mt mluví o dvou slepcích, Mr a Lk pouze o jednom.

b/ Podle Mt a Mr nastalo uzdravení po odchodu z Jericha, podle Lk při příchodu do města.

JEŽÍŠOVO MESIÁNSKÉ PUSOBENÍ V JERUSALEMĚ /11-13 /.

Několik dnů, dělících Ježíše od bolestného utrpení, je věnováno novému poučení učedníků a řečem ke stoupencům J. protivníků. Eschatologickou řečí je zakončen učitelský úřad Kristův. Dějištěm je Jerusalema, kde svým vjezdem se J. projevil jako očekávaný Mesiáš. Jednotlivé události těchto tří kapitol vyplňují neděli až středu týdne Utrpení. Pomazání v Bethanii, které se událo již dříve /Jan 12,1/, podobně jako sv. Mt zařazuje Mr /14, 3n./ až po úradku velerady o záhubě Kristově. Žádná z perikop není vlastní jen Mr a všechny se vyskytují u druhých synoptiků.

SLAVNÝ VJEZD JEŽÍŠUV DO JERUSALEMA /11, 1-11/.

V.1. Při četbě synoptiků by se mohlo zdát, že Pán se ubíral přímo z Jericha do Jerusalema. Ve skutečnosti opustil Jericho v pátek ráno a k večeru, před počátkem sobotního klidu přišel do Bethanie. Tam v sobotu, v domě Šimona, který býval malomocný, Spasitel večeřel s Lazarem a jeho sestrami a v neděli před velikonoce-mi 10 Nisanu vyšel k Jerusalemu. Spasitele doprovázeli jeho apoštolové a učedníci, zbožné ženy, poutníci a také četní židé, kteří se dověděli o pobytu Ježíšově v Bethanii. Přišli tam ráno z Jerusalema pro Ježíše a také aby viděli Lazara, kterého Pán nedávno vzkřísil z mrtvých. Byli to asi většinou poutníci, kteří zavítali do Jerusalema k velikonočním svátkům. Asi po dvaceti minutách přišli k Bethfage x/, která byla poněkud stranou od jerusalemské cesty. Svaté město bylo zakryto Oliveřskou horou.

x/ Text.kr. Bethfage omit. Origenes, D 700 staré lat.
překl. Vulg. Col.

Exkurse: Otázka geograf.

V.2-3. Ježíš sám dává příkazy pro slavný mesiánský vjezd do Jerusalema. Posílá dva ze svých učedníků do protější osady -do Bethanie - aby odtud přivedli oslátka, na němž dosud nikdo neseděl. Evangelista nejmenuje, kteří to byli učedníci; ale podrobnost líčení dává tušit, že jedním z nich byl sv.Petr. Ježíšova slova předpokládají jeho nadpřirozenou znalost věcí a lidí. Oslátka, které naleznou, bude neporušené, na němž žádný člověk dosud neseděl. Jak u židů /Num 19,2; Deut 21,3;/, tak u Římanů /Ovid Metam III,11; Virgilius, Georg.IV,540; Horacius, Epod. IX,22/, takové zvíře bylo považováno za vhodné pro náboženské obřady. Jenom takové oslátka, dosud nepoužitá, odpovídá důstojnosti Mesiáše. Na oslu jezdily v Palestině vznešené osoby již od časů Balaamových /Num 22,21 n./ a Ježíš zvoliv takovou jízdu naznačil, že chce vyhovět oslavné snaze lidu, který se z toho nesmírně radoval. Ale úmysl Ježíšův byl jistě jiný; Matouš se zvláštní pečlivostí, s jakou zdůrazňuje splnění mesiánských proroctví, poznamenává, že se tehdy naplnilo co předpověděl prorok Zachariáš 9,9/dle něhož král sionský přijde tichý, sedě na oslici a oslátku: proto také jediný Matouš připomíná, že v Bethfage, na místě označeném od Ježíše, stálo přivázané oslátka s oslicí a že obě zvířata byla přivedena k Ježíšovi, kdežto druzí evangelisté se zmiňují jen o oslátku, na němž Ježíš skutečně jel /Ricciotti/. Mr evg. zaznamenává několik podrobností, nevyskytujících se u ostatních evangelistů. Učedníci dostávají od Pána rozkaz, kdyby se jich někdo tázal, proč oslátka odvádějí, aby řekli: " P á n j e p o t ř e b u j e a h n e d j e s e m p r o p u s t í ". Mr také udává jediný přesné místo, kde učedníci najdou oslátka, ne ve stáji, nýbrž u d v e ř í u c e s t y . x / - - - - - x/ Vulg.: in bovio, na rozcestí /Huby, Pírot, Škrabal/.

V.4-6. Vše se stalo tak, jak Ježíš předpověděl. Učedníci vykonali rozkaz; když odvazovali obě zvířata, jejich majitelé se tázali, proč to činí a slyšíce, že zvířata mají sloužiti Ježíšovi, nic nenamítali. Pravděpodobně to byli lidé spřátelení s Lazarovou rodinou a proto nakloněni i Ježíšovi /Ricc./. Možno důvodně předpokládat, že Ježíš zde byl znám, vždyť to nebyla jeho první cesta touto krajinou, jak dosvědčuje jasné čtvrté evangelium. Snad byli i hrdi na to, že jejich oslátka má sloužit velkému proroku z Nazareta.

V.7. Učedníci přivedli tedy oslátka k Ježíšovi a protože nemělo sedla/ještě nikoho nenosilo/, nahradili sedlo svými rouchy. Příklad učedníků vyvolal v zástupch nadšení.

V.8. Mnozí následovali jejich příkladu a běžíce napřed, r o z p r o s t í r a l i n a c e s t u r o u c h a, aby Ježíš jel po nich jako po koberci. Byl to projev úcty k Mesiáši /4 Král 9,13/, který nesmí přijíti do Jerusalema v prachu ulice. Jiní házeli na cestu větve a mávali radostně palmovými ratolestmi.

Tvoří se průvod, v němž je i mnoho poutníků z Galileje, kteří jsou hrdi, že mohou doprovázet spolurodáka.

V.9-10. Poutníci, kteří šli napřed, i ti, kteří šli v zadu, volali: " H o s a n a " ... Mr ze všech evangelistů zachycuje nejpodrobněji provolávání slávy zástupy. "Hosana" znamenalo původně "Zachraň nás!" /Ž 118, 25 / Vulg. 117/ později však zvolání ztratilo svůj původní etymologický smysl a stalo se slavnostním voláním, asi jako dnešní "vivat", "sláva".

Horoucí očekávání mesiánského království, dlouho tajené a potlačované, propuklo ve volání:

"P o ž e h n a n ý, k t e r ý p ř i c h á z í š
v e j m é n u P á ň ě !

B u ě p o ž e h n á n o p ř i c h á z e j í c í
k r á l o v s t v í n a š e h o o t c e D a v i d a !

H o s a n a n a v ý s o s t e c h ! " x/

Lid je přesvědčen, že nadchází doba založení mesiánského království /stále ale v duchu pozemské moci a slávy/ a proto takové nadšení. Jejich nadšení patřilo jinému Mesiáši, než tomu, který jel na oslátku, bez pozemské moci.

Království přicházelo se znaky jistě velmi skromnými - oslátka a několik palmových ratolestí. Nad tím se nadšenci nepozastavili, neboť byli pevně přesvědčeni, že jednoho dne přijdou místo oslátka čtyři pyšných jezdce a místo palem se budou ježít vyleštěná kopí. Otec David z hrobu a Bůh s nebe učiní tento zázrak pro svého Mesiáše.

Právě to je chvíle, v níž se na okamžik a skoro náhodou shodl mesianismus lidu a mesianismus Ježíšův. Pro lid byl onen slavnostní vjezd do Jerusalema první jiskrou obrovského budoucího požáru. Pro Ježíše to byla první a jediná veřejná pocta jeho vladařské mesiánské hodnoti. Královská moc, kterou dosud úzkostlivě skrýval a s níž se světoval s takovou opatrností a tolika opravami jen svým nejbližším, měla se aspoň jednou veřejně ukázat nyní, když čas kvapil a klamný politický výklad měl nepatrnou vyhlídku na zdar. To bylo tedy oním veřejným a slavnostním projevem podle dávného Zachariášova proroctví, ale vše mělo skončit při onom oslátku obklopeném několika sty lidí, volajícími Hosana. /Ricciotti/.

V.11. Nebylo ani možno, aby triumfální průvod skončil jinde, než v chrámě. Snad mnozí očekávali, že skončí v Herodesově paláci podle jejich mesiánských představ. V chrámě se Ježíš r o z h l é d l p o

x/ Slova jsou vsata opět ze 118,26 /podle LXX/, který znali a často zpívali v Hallelu. Žalmem vysílali prosbu k Bohu, aby požehnal Vykupiteli a dal zdar jeho dílu.

v š e m , jak praví evangelista, ne snad proto, že byl poprvé ve chrámu, nýbrž máje druhého dne v úmyslu vyčistit chrám. Zatím uhasínala poslední zář vítězného dne a Ježíš s apoštoly opouští poutníky přeplněný Jerusalelem, aby přenocoval v Bethanii u svých přátel /14,3/. Podle Mt a Lk by se zdálo, že vyčištění chrámu následovalo ihned po příchodu do Jerusalema, ale časové rozdělení posledních dní a událostí Ježíšových je lepší v evg. Markově než u ostatních evangelistů.

KLETBA NAD FÍKOVNÍKEM /11, 12-14 /.

V.12. Druhého dne po vjezdu do Jerusalema - v pondělí ráno opouští Ježíš s učedníky Bethanii a vrací se do Jerusalema. Mt a Mr zaznamenávají v této souvislosti perikopu o kletbě nad fíkovníkem. Podle Mr pronesl J.kletbu v pondělí ráno a teprve druhého dne, když šel opět s učedníky kolem fíkového stromu, který byl uschlý, dal učedníkům napomenutí, jež Mt /21,18n / spojuje v jeden celek s kletbou. U Lk perikopa schází, zaznamenává však 13,6-9 podobenství o neplodném fíkovém stromu a v 17,6 výrok, příbuzný s Mr 12,23. Podle Mr tedy chronologický sled událostí je :
Pondělí: Kletba nad fíkovníkem a vyčištění chrámu.
Úterý : Slova Kristova nad uschlým fíkovníkem. x/
Bylo nebezpečné zdržovat se v noci v Jerusalemě.
Pod dojmem nadšení lidu se neodvážili židovští předáci lapit Ježíše. V noci by to bylo snazší.
Proto odchází Spasitel do B e t h a n i e , ane -
bo na Olivetskou horu, kde je bezpečnější.

V.13. Spasitel probděl asi noc na modlitbách a opustil Bethanii aniž pojedl. Na cestě spatřil fíkovník. Měl mnoho krásného listí, ale žádné plody.

x/ Exkurse: Otázka chronolog. Mr chronologie skutečnost, či slohová úprava?

Dodnes na hoře Olivetské jsou tyto stromy. A nebylo ani možno, aby v této roční době /počátek dubna/, strom měl ovoce. Mr to výslovně podotýká: n e b y l t o - t i ž j e š t ě č a s f í k ů . x/

V.14. Proto na první pohled zaráží kletba, kterou Spasitel nad stromem pronesl: " A ť z t e b e u ž n i k d y n i k d o n e j í ! " Vždyť strom nemohl míti plodů a proto nezasloužil kletby J., který hledal na stromě to, co nemohl nalézt.

Je to podobenství podané ne slovy, ale skutkem. /Parabole en action/. Ježíš chtěl vykonat čin symbolického významu, který nepřekvapil tak apoštoly jako snad dnešního čtenáře evangelia, protože tito znali podobný druh výuky ze StZ. proroků /Znali událost a smysl rozbití džbánu Jeremiášem /19 kap./, čin Ezechiela /kap. 5/, jenž si oholil vousy i vlasy naostřeným mečem a mnohé jiné /Is 20.1-6; Jer 13,1n; 3 Král 11,29; 4 Král 13,14 ../. xx/

Smysl tohoto podobenství skutkem tedy je:

Israel /Jerusalem/ je fíkovníkem Božím /srv.Lk 13, 6-9/, který nepřináší žádoucích plodů a proto bude zavržený. Podobenství o fíkovém stromu již dříve

x/ Listí v této době strom mohl míti, zvláště na východním svahu Olivetské hory, kde je vegetace často i o 14 dní napřed než v Jerusalemě /Lagrange h.1./. Plodů však nemohl mít. Fíkovník má dvojí plody. Plody jarní /bikkurim/, jež nasazují v únoru, než se objeví listí a dozrávají počátkem června. Plody pozdní, letní, jež začínají dozrávat v srpnu a vydrží na stromě až do prosince.

xx/ Srv.Buzy, Les symboles de l'Ancien Testament; Regnier, Le réalisme dans les symboles des Prophetes. Rev.bibl.1923, 383-408.

pronesené bylo výzvou k obrácení, nyní v podobenství skutkem naznačuje Spasitel, že osud Israele je zpečetěn.

Tak jako v parabolách i v tomto podobenství skutkem, je zbytečné se ptáti, proč hledal Pán fíky na stromě, když ještě v té době nebyly zralé a k jídlu a proč za to proklel fíkovník. To jsou věci podřadné, netvořící jádro, podstatu podobenství. Smysl jednání Ježíšova je čistě symbolický /Lagrange/.

Podle některých archeologů Ježíšovo hledání plodů mohlo být i oprávněné, protože i když nebyla ještě doba sklizně, strom mohl mít alespoň plody zelené, nezralé a i takových plodů někdy lidé /zvl.děti/ požívají a dokonce přicházejí již o velikonocích na trh. Když v této roční době měl strom pouze listí a žádné plody, bylo to důkazem jeho degenerace a oprávnění kletby.x/

U fíkového stromu záležel symbol v rozporu mezi hojností neužitečného listí a nedostatkem užitečných plodů. Tento rozpor také ospravedlňuje kletbu stromu za jeho "vimu". Kdo znal - jako přítomní apoštolové - povahu Ježíšova poslání a slyšel jeho spory s farizeji i jeho výtky jejich pokrytectví, snadno chápal, komu patřilo symbolické poučení. Pravým vinníkem byl vyvolený národ, Izrael, tehdy velmi bohatý na fari-zejské listí, ale po dlouhou dobu naprosto neplodný na plody mravní; proto zasluhoval kletbu věčné neplodnosti /Ricciotti /.

x/ Srv. Benzinger, Hebr, Archäologie, 144n.;
L.Fonck, Streifzüge durch die biblische Flora,
114 n.Strack-Bill.I,856 n.

vyčištění chrámu /11, 15-19 /.

Parikopa o vyčištění chrámu je jedna z málo perikop /s výjimkou Utrpení/, kterou zaznamenávají všichni evangelisté. Mr ji klade na druhý den /pondělí/ Svatého týdne, Mt a Lk ji spojují se slavným vjezdem J. do Jerusalema, kdežto sv. Jan ji klade na počátek veřejného působení Páně /2,13-17/. Otázka, kolikrát a kdy vyhnal Ježíš prodavače z chrámu patří k nejtěžším v novoz. exegesi a bude probrána ve zvl. exkursi.

V.15. Když J. s učedníky vstoupil do chrámu, nejdříve do nádvoří pohanů, jež mělo izolovat dům Boží od hluku světa a bylo již posvátnou půdou, spatřil zde obvyklý výjev, který se tu opakoval zvláště o velikých svátcích. Chrám se stal orientálním bazarem. Pro denní oběti bylo třeba obětních zvířat, oleje, vína. Penězoměnci zde měnili palestinské peníze poutníkům z ciziny za jejich měnu. Každý totiž žid, který dovršil 20 rok svého věku, musel platit chrámovou daň, půl šiklu "svaté" hebrejské měny. Z praktických důvodů dovozovala chrámová správa obchodníkům a penězoměncům, aby rozbili své stánky a provozovali svou živnost v nádvoří pohanů, které se proměnilo ve chlév, kde bučení volů a mekot ovcí se mísil s vrkáním holubů a křikem prodavačů a penězoměnců. Tento dobře organizovaný "provoz zbožnosti" nedodával místu posvátnosti a důstojnosti, J. v něm vidí znesvěcení chrámu a proto počal vyhánět prodavače a kupce z chrámu a převraceti stoly penězoměnců a stolice prodavačů hubu bít.

V.16. Jediný Mr také poznamenává, že nedovoli J., aby někdo pronášel nádobu chrámem. Posvátná místa se

stávala průchodící ulicí, zvláště asi pro ženy, které nosíce na př.vodu z jižní části města do části severní, zkracovaly si cestu tím, že procházely chrámovým nádvořím jako průchodem. x/

V.17. Své jednání odůvodňuje J. autoritou, proti které nemohl žádný Israelita ničeho namítat, slovy Písma: " Z d a n e n í p s á n o : M ů j d ů m b u d e d o m e m m o d l i t b y p r o v š e c h n y n á r o d y ? " V y v š a k j s t e z n ě h o u ě i n i l i l u p i č s k ý p e l e c h ". Slova jsou vzata z proroka Isaiáše /56,7/ a Jeremiáše /7,11/. Na rozdíl od Mt 21,13 o slově "Můj dům bude domem modlitby" přidává Mr podle Is také slova " p r o v š e c h n y n á r o d y ". Marek uvádí i tato Isaiášova slova, protože chce svým pohanokřesťanským čtenářům ukázat, že již starozákonní proroci ohlašovali rovnoprávnost mezi pohany a židy v Církvi Kristo - vě. xx/

V.18. Ježíšovo počínání zanechalo u lidu hluboký dojem. Avšak velekněží, k nimž se donesla o tom zvěst, museli viděti v počínání J. hrubý zásah do své pravomoci. Svědky byli i zákoníci, kteří byli většinou farizei, neměli vždy v lásce příslušníky kněžské třídy, theoreticky třeba i s J. souhlasili, ale ve své nenávisti k J. a žárlivosti na něho, raději se spojili s kněžími. /Farizeové-Saduceové/.

- - - - -

x/ I rabíni považovali za hřích používání nábož. shromáždění jako průchodu ke zkrácení cesty, Berkh 9,5: Nechoď na chrámové hoře se svou ^{holí}... nečiň ji svým cílem k ukrácení cesty ... Srv. Strack-Billerbeck.

xx/ Ruturum: klethésetai svědčí, že prorok poukazo - val typicky na novoz.dům Boží.

Obě třídy byly naplněny nenávistí proti J., ale přitom se ho báli pro sympatie lidu, které se při slavném vjezdu do Jerusalema projevíly tak jasně a proto přemýšlejí, jak by ho zahubili.

V.19. Ježíš si je vědom úkladů a proto i tohoto večera opouští Jerusalema a odchází pravděpodobně opět do Bethanie.

POUČENÍ UČEDNÍKU U USCHLÉHO FÍKOVNÍKU /o pevné víře /
/11, 20-25 /.

V.20. V ranních hodinách v úterý po slavnostním vjezdu do Jerusalema přišli učedníci s Pánem opět k neplodnému fíku. Byl uschlý a to nejenom jeho listí, nýbrž odkořeně, t.j. i jeho kmen.

V.21. Je to opět Petr /poznámka pouze Mr/, který se ujímá slova, aby dal výraz svému údivu nad mocí J. slova, kterým zlořečil neplodnému stromu.

V.22. Na slova Petrova odpovídá J. poučením o nutnosti víry: "Mějte víru v Boha!" Víra v Boha a jeho moc způsobí větší zázraky než byl tento s fíkem. Budou-li mít učedníci víru v Boha, jeho všemohoucnost a prozřetelnost, budou triumfovat nad největšími překážkami. Víře, která nezná pochyb je "všechno možné" /9,23/, i to, co by se mohlo zdát nemožné.

V.23. Rabíni často srovnávali nemožné, velké překážky s horou. Tak i J. přirovnání: "Kdo řekne toto hoře /měl na mysli asi horu Olivetskou/: Zdvihni se a vrhni se do moře /Mrtvé moře bylo vidět s Olivetské hory / a nebude pochybovati v mém srdci, nýbrž uvěří, že se mu stane, co praví, stane se mu"

bylo učedníkům srozumitelné.

V.24. Avšak víra, která by spoléhala jen na vlastní síly, by neměla oné síly, o které mluví Ježíš. Je třeba p r o s i t v m o d l i t b ě . Dvě podmínky, aby byly modlitby účinné, uvádí Spasitel : Modlitba musí být důvěrná: "V š e , z a č k o l i v m o d l i t b ě b u d e t e p r o s i t i , v ě ř t e , ž e o b d r ž í t e a s t a n e s e v á m " . x/

V.25. Druhou podmínkou je láska odpouštějící bližním. " A k d y ž s e p o s t a v í t e k m o d l i t b ě x/

Tato myšlenka vyslovená v modlitbě Páně /Mt 6,12/ a v podobenství o nemilosrdném služebníkovi /Mt 18, 23-35/ není nová a vyskytuje se i ve StZ /Sir 28,2/. Negativní vyjádření téže myšlenky ve 26 v. Vulg.není v nejlepších řeckých kodexech /SBL syrsin vetus lat/ a dostala se do Mr evg. z Mt 6,15.

x/ Ř.text SBCL elébetev

Min.časem vyjádřena myšlenka, že v okamžiku modlitby je/již prosba vyslyšena. Kai éstai . . . skutečné udělení žádaného bude v čase, podle úradku Božího, tak, jak je k dobru prosícího.

xx/ V době Kristově a v prvotní církvi se modlilo zpravidla ve stoje.

Srv. Archeol. N.Z.

OTÁZKA PO KRISTOVĚ PRAVOMOCI /11, 27-33/.

V.27. Když v úterý ráno přišel Ježíš s učedníky znovu do Jerusalema, vešel opět do chrámu. Sloupoví / Královské, Šalamounovo/, kde stále proudily v těchto předsvátečních dnech zástupy, poskytovalo možnost výuky. Zde Ježíš právě mluvil k zástupům /Lk 20,1/, když se k němu přiblížila skupina oficiálních zástupců synedria s otázkou:

V.28. " J a k o u m o c í t o ō i n í š ? A k d o t i d a l t u t o m o c , a b y s t o ō i n í l ? " Otázka se netýkala učení, které právě J.v chrámě konal /Mk se o vyučování ani nezmiňuje/, protože k vyučování byl každý dospělý Israelita oprávněný, nýbrž všech mimořádných událostí, jež se zběhly v posledních dnech kolem Ježíše a jež měly charakter mesiánský. Slavnostní vjezd J. do Jerusalema, mesiánský hold a vyčištění chrámu. Otázka je zámyslně věcná, vyhýbá se kritice Ježíšova jednání a je rafinovanou pastí. Učiní-li Ježíš veřejné prohlášení, že tak činí ze své moci mesiánské, bude zde vhodná příležitost, aby Římané zakročili. Bude-li Ježíš mluvit pohrdlivě o Mojžíšovi, o jeho zákonu, urazí cit lidu a veláradě se podaří připravit Ježíše o důvěru lidu.

V.29-30. Ježíš zná úmysly a smýšlení tazatelů. Užívá způsobu, jehož používali rabíni ve svých diskusích, klade jim protiotázku x/ /srv.2,8/, na níž je závislé zodpovědění otázky, která byla jemu předložena: " Z e p t á m s e v á s n a j e d n u v ě c . O d p o v ě z t ě m i a p o v í m v á m , j a k o u m o c í t o ō i n í m . B y l k ř e s t J a n ů v z n e b e n e b o z l l i d í ? O d p o v ě z t e m i ! " xx/

x/ Viz Strack-Billerbeck I,86ln.

xx/ "Nebe" je opsáním jména Božího, srv.XX 8,11.

Jako nejvyšší duchovní autorita museli jeho odpůrci vědět, zda Jan křtil z posláni Božího, že tedy byl skutečným prorokem, či zda jeho autorita byla pouze lidská, samovolná a Jan Kř. byl tedy lžiprorokem.

V.31. Otázka přivedla tazatele do rozpaků. Řeknou-li, že Jan byl prorokem skutečně poslaným od Boha, pak odsoudí sami sebe /Srv.Mt 21,32; Mt 11,18; Lk 7,33/. Mohou očekávat druhou otázku:

"P r o č j s t e m u t e d y n e u v ě ř i-
l i ? " A pak Jan ukázal na Ježíše jako na Mesiáše.

V.32. Popřít vyšší posláni Janovo také nemohli, protože by se dostali do rozporu s lidem, který měl Jana Kř.ve vážnosti a jejich vlastní autorita by tímto popřením u lidu značně utrpěla.

V.33. Nezbyvá jim tedy nic jiného, než vyhýbavá odpověď: " N e v í m e ". Pak ani Ježíš není povinen, aby odpověděl na úskočnou otázku, položenou mu zástupci velerady. Proto jim může říci :

" A n i j á v á m n e p o v í m , j a k o u
m o o í t o ō i n í m " - nestarali jste se o posláni Jana Křtitele, nemáte proto práva ani mne se tázat po mém posláni. Boj skončil, nikoliv však vítězstvím těch, kteří si zvolili bojiště.

PODOBENSTVÍ O ZLÝCH VINAŘÍCH /12, 1-12/..

Role se obrátily. Synedristé přišli pokoušet a obžalovat Ježíše. Jejich pokus se nezdařil. Z obžalovaného se stává žalobce. Jeho slova v rouše alegorisující výstražné paraboly odhalují nevěru duchovních vůdců Israele. Podle^{sv} Lk bylo podobenství určeno i lidu.

V.1. První slova paraboly připomínají proslulou Isaiášovu /5,2/ alegorii o vinici :

je zde týž popis založení vinice s věží i lisem. Byl to běžný x/ a sugestivní obraz pro posluchače. A ještě dnes se setkáme s podobným zakládáním vinic v Palestině.

" J e d e n č l o v ě k v y s á z e l v i n i -
c i " Založení vinice se stalo podle všech pravidel. O b e h n a l j i p l o t e m .

Byla to nutná ochrana před škůdci /zvěř/ /Num 22,24; Is 5,2; Velep 2,15; Ž 80,13/ i zloději /Sir 36,30/.

V y h l o u b i l l i s . Zpravidla se skládal ze dvou nádrží vytesaných ve skále. Do vyšší nádrže se kladly hrozny a nohama šlapaly; odtud tekla šťáva do nádrže dolní. A v y s t a v ě l v ě ž , jež byla nutná hlavně v době zrání révy a odkud mohl hlídač střežit vinici jak proti zlodějům, tak proti jiným škůdcům, mezi něž patřily na př. lišky a šakali. Když takto byla připravena vzorná vinice, pán ji p r o n a j a l v i n a ř ů m a o d c e s -
t o v a l , podle sv.Lk na dlouhou dobu. Podle podobnosti pronajal majitel vinici vinařům za část užitků z vinice. Nově zasázené révy se musí nejdříve vyvinouti; teprve po třech až čtyřech letech začínají nésti plody.

V.2-3. Když přišel čas sklizně, poslal majitel vinice k vinařům posla, aby přijal od vinařů z plodů vinice. Zatím nájemci jakoby zapoměli, že nejsou vlastníky vinice, služebníka zbili a odeslali s prázdnou.xx/
V4.

Když pán poslal druhého služebníka nevedlo se mu o nic lépe. Zranili ho na hlavě a potupili.

- - - - -
x/ Ž 80, 8n.; Jer 2,21.

xx/ déro původně stáhnouti kůži. Během doby ztratilo sloveso původní smysl a užívalo se tohoto slovesa k vyjádření zlého zacházení.

V.5. Ještě hůře se vedlo třetímu z poslů. Toho dokonce zabili. Trpělivost pánova nezná mezí, posílá ještě nové služebníky, kterým se však nevede o nic lépe, než předcházejícím.

V.6-8. Vrcholem trpělivosti je rozhodnutí majitele vinice, poslat k vinařům vlastního a k tomu j e d i n é - h o, m i l o v a n é h o, s y n a . Toho znají, není pochybnosti o jeho právech, vědí, že smí vymáhat na nich nároky, nejen jako posel, nýbrž i jako spolúmajitel a dědic. Ale stal se pravý opak, než pán doufal. Nejenom, že se vinaři nezastyděli před majitelovým synem, ale vinaři si řekli: " T o j e d ě d i c . N u ž e z a b i j e m e h o a d ě d i c t v í b u d e n a š e . " Dobrotu pánovu si vykládali jako hloupost a slabost. A svůj černý skutek také provedli. Zabili pánova syna a vyhodili z vinice.

V.9. Zde parabola vrcholí. Ježíš končí podobenství otázkou: "C o t e d y u č i n í p á n v i - n i c e ? A sám s vážnou tváří odpovídá:

"P ř i j d e a z a h u b í v i n a ř e a v i n i c i s v ě ř í j i n ý m ".

Smysl podobenství je jasný. Posluchači pochopili, i ti, na jejichž adresu byla parabola řečena /v.12/.

V odsuzujícím podobenství jsou shrnuty celé dějiny Israele s úradky Božími o spáse lidstva. Obrazu vinice, kterého užil Spasitel, užil již před staletími prorok Isaiáš, takže Ježíšova řeč byla řečí srozumitelnou. Proslulé Isaiášovo proroctví o vinici, které pán věnoval nejněžnější péči a které přece nesla jen trpké plody místo sladkých hroznů, Spasitel ještě doplnil tím, co se stalo od doby proroka Isaiáše.

Pánem, který založil vinici, je Bůh. Vinice, toť Boží království ve svém historickém vývoji. Bylo uskutečněno v židovském národě. Vinaři, to jsou duchovní vůdcové národa a všichni ti, kterým Bůh svěřil svůj lid. Poslové, jež pán poslal k vinařům, to

byli proroci, jež Hospodin v dlouhé době historie vyvoleného národa posílal, aby připomínali lidu a jeho vůdcům povinnost zachovávání Božího zákona a jeho spravedlnosti.

Trpělivost Hospodinova s národem a jeho vůdci je nezměrná, nemalá je však i vina těchto vůdců.

Hospodinova trpělivost dosáhla vrcholu, když se rozhodl poslat svého jednorozeného Syna: "Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil před časy Bůh k našim otcům skrze proroky. Naposledy však a to v této době, promluvil k nám skrze /svého/ Syna" /Hebr 1,1/.

"Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul" /Jan 3,16/.

V.10-11. Spasitel uzavírá svou řeč citátem z Písma /Ž 118/ a novým podobenstvím o k a m e n i ú h e l n é m . Souvislost této řeči s předcházející je nejjasnější u Lk 20,7. Běh událostí nelze již zadržet. Tak jako vinaři, právě v těchto dnech se rozhodli farizeové odstranit Ježíše. K části z týkající se minulosti, připojuje Spasitel část týkající se budoucnosti, avšak:

"K á m e n , k t e r ý z a v r h l i s t a -
v i t e l é , t e n s e s t a l k a m e -
n e m ú h e l n ý m"

Syn, kterého zabili vinaři, je Ježíš Kristus sám a on je také oním kamenem úhelným, který zavrhlí stavitelé.

Tato slova Písma obsahují podobenství, a to podobenství judské". Na rovině Filištinské a v údolí Jordánském se domy stavějí z hlíny, ale v Judsku je všude po ruce kamení; lidé nabyli během dob podobného smyslu pro kameny, jaký mají obyvatelé severnějších zemí pro různé drahé dřeva. Podobenství z kamenného lomu bylo zvláště případné, neboť byl před očima chrám s nádherným kvádrovým zdivem o jemných

spárách; snad právě ležely na blízku na hromadě nepoužité kameny, neboť se tou dobou stále ještě na chrámu stavělo. Stane se, že se dodavatel kamení i stavitel pohádají o upotřebitelnosti a hodnotě kamenů: jeden kámen nemá rovných hran, ani pěkných úhlů, druhý má trhlinu nebo zpráchnivělá místa ve svém nitru. Do kamenů se tluče kladivem, aby zněly. Hádají se sem a tam, ale nikdo nikdy neodhodí velkých dobrých kamenů, které jsou v zemích s častými země-třeseními obzvláště důležité. Ale tato neuvěřitelná věc se stala v Israeli! - Sám Ježíš se v tomto smyslu táže: "Kámen, který zavrhlí stavitelé, ten se stal kamenem úhelním?" Ježíš se jim dívá přiměřeně otázce do očí; byl to asi zdrcující pohled, který pronikal ochranné stěny jejich duší. Pravili: "Chraň Bůh!" Tento pohled odpovídal: Ale stane se to přece! Já jsem kámen úhelní, který jste zavrhlí! Ježíš obrací obraz o kamenném lomu tak, že se stává podkladem nové myšlenky. On jest jako kámen, on, jenž má božskou moc: Je šílenství, vzpírají-li se proti němu tvorové se svým omezeným životem: "Kdo se vrhne na tento kámen, rozrazí se oň; na koho však on padne, toho rozdrtí!" /William/

Je to nová předpověď Ježíšovy smrti a to tento - krátě řečená k těm, kteří úklady připravovali. x/

V.12. Obžalovaní viníci z budoucího zločinu pochopili. Všichni synoptikové zaznamenávají, jaký účinek měla parabolická řeč na posluchače. Farizeové poznali, že na ně řekl toto podobenství, nejraději by se zmocnili Ježíše ihned, ale - jak poznamenávají svorně všichni synoptikové - b á l i s e d a v u. N e c h a l i h o t e d y a o d e š l i . Místo, aby zpytovali svědomí, zda snad přece jejich odpůrce nemá pravdu, přemýšleli, jak by ho lapili.

x/ Význam tohoto žalmu v kázání apoštolů v. Sk ap. 4,11; Efes 2,20; 1Petr 2,7.

V.13. Když se J. protivníkům nepodařilo umlčet Ježíše násilím /12,12/ a když otázka o pravomoci zůstala nezodpověděna, hledají novou past, do které by ho lapili a připravili o důvěru lidu. Tentokráte má být pastí otázka rázu politického, kterýmžto věcem se J. vyhýbal. Farizeové posílají k J. své emisary, k nimž se připojují i herodiáni. x/ Ti byli v té době v Jerusalemě, kam přišli zároveň s Her.Ant. na velikonoční svátky /Lk 23,7/.

V.14. Lichotivá slova mají zakrýt pravý cíl otázky a J. vyprovokovat k neprozřetelné odpovědi: " M i s t ě , v í m e ž e j s i p r a v d i v ý a ž e n e d b á š n a n i k o h o ; n e b o ť n i k o m u n e s t r a n í š , n ý b r ž u č í š c e s t ě B o ž í p o d l e p r a v d y ". Po tomto pokrytekém úvodu přichází rázem úskočná otázka: " J e d o v o l e n o d á v a t i c í s a ř i d a ň , č i n e ? " na níž, jak se zdá, není možno odpovědět jinak, než ano nebo ne. A protože otázka zní trochu všeobecně a není dost důrazná, formulují ji ještě konkrétněji a osobněji: " M á m e d á v a t , č i n e m á m e d á v a t ? ".

Daň z hlavy, kterou vymáhali Římané, připomínala neustále Židům ztrátu jejich samostatnosti a politickou závislost na pohanském císaři v Římě. Ochotni byli ji platit pouze saduceové, kteří se smířili se stavem věcí. Farizeové platili daň jen s vnitřním protestem, zeloti viděli v placení daně popření nadvlády Boží nad vyvoleným národem a proto odmítali daň platit. Tak se placení daně stávalo i otázkou náboženskou.

x/ Skupina podporující dynastii Herodovu. V době J.hlavně Her. Ant.

Řekne-li proto Ježíš Ano, stane se zrádcem na svaté náboženské i národní věci Židů. A nejenom ztratí sympatie lidu, ale upadne u lidu v nenávisť. Řekne-li Ne, bude udán římskému prokurátorovi jako buřič a herodiáni, kteří mu s farizeji tuto otázku kladli, byli každým okamžikem k této denunciaci připraveni. Tentokrát Ježíš musí spadnout do lišácky připravené pasti. Buď ztratí svou popularitu nebo svobodu, anebo obojí.

V.15. On však poznal jejich lest. Věděl dobře, že většina z tazatelů si nedělala svědomí z placení daně a že ji také platili ať již z nutnosti, ať již jako přátelé Říma. Když dal najevo tazatelům, že zná pravý cíl otázky: " P r o č m ě p o k o u š í t e ? ", poroučí, aby mu přinesli denár. Daň z hlavy byla zavedena v Judeji po sesazení Archelaa /6 př. Kr./, obnášela denár x/ a byla neoblíbená nejenom pro svůj charakter poddanosti Římanům, ale též proto, že na minci byl obraz císařův.

Denár podaný Ježíšovi byl pravděpodobně denárem raženým za Tiberia, s obrazem tohoto císaře a s nápisem TI.CAESAR.DIVI.AUG.F.AUG. /Tiberius Caesar Divi Augusti filius Augustus/ a na druhé straně Pontif /ex/ Maxim /us/.

V.16-17. Jako častěji v odpovědích Ježíšových, i tato odpověď přesahuje okolnosti, jimiž byla vyvolána. Rozlišuje mezi říší Boží, duchovní a světskou a stanoví morální princip, řešící vzájemný poměr obou. Věrnost k Bohu je nadřaděna všemu jednání a je slučitelná s povinnostmi ke společnostem světské. Moc světská, jejímž cílem je péše o dobro poddaných,

- - - - -
x/ Byl to stříbrný peníz, který se v Palestině nerazil, protože byl ze vzácnějšího kovu a byl na něm obraz člověka, kdežto peníze ražené na židovském území byly jen bronzové a bez lidského obrazu.

pokud neporušuje zákon Boží, má právo na poslušnost a věrnost. Když apoštol Pavel později rozvádí a konkretisuje nauku Kristovu /Řím 13,1-7/, prohlašuje, že podrobení se moci světské, je i podrobením se Bohu, který je pramenem vší autority.

Trochu podivná se jim zdála žádost Ježíšova, vidět peníz daně, jako by jej nebyl nikdy viděl; ale ještě podivnější se jim zdála otázka, když na peníz pohlédl: "Č í j e t e n t o o b r a z i n á - p i s ?" Cožpak to neví? Každý chlapec v Palestině věděl, že obraz i nápis patří císaři, který sídlil v Římě a vládl nad celým světem - bohužel i nad Jerusalemem. Udivení takovou nevědomostí odpověděli: "C í s a ř ů v ." Leč Ježíšova nevědomost se podobala sokratovské otázce, jež chtěla přivést k odpovědi přímo tazatele. Odpovědí, že obraz i nápis jsou císařovy, Ježíš dosáhl, čeho chtěl; zakončil proto rozmluvu slovy: "D á v e j t e t e d y , c o j e s t c í s a ř o v o c í s a ř i a c o j e s t B o ž í h o B o h u !" Tento závěr vyplynul přísně logicky z odpovědi farizeů. Byl to peníz císařův? Nuže ať jej vrací císaři, poněvadž již proto, že přijímali onen peníz a běžně ho užívali, uznávali svrchovanost toho, jenž peníz razil. A tak byla politická otázka rozřešena, aniž se Ježíš dostal na politické pole, jemuž se vyhýbal; řešení vyplynulo z přiznání, že peníz je císařův.

Než podle Ježíše nebyla otázka úplně vyřešena jen prohlášením o povinnosti k císaři. Jeho poslání směřovalo ke království Božímu, nikoliv k vládě jednoho nebo druhého císaře; když lidé dají císaři, co je císařovo, splní jen část své povinnosti, a to ještě část méně důležitou. Proto k povinnosti dávat císaři připojil Ježíš závazek další, dávat Bohu, a přidal ji nejen jako prvek odpovědi doplňující, nýbrž zdůvodňující povinnost první /Ricciotti/.

Po této odpovědi nemohli odpůrci J. prohlásit Krista za přítele Římanů a zrádce národa, ani prohlásit za buřiče proti Římu. Takovou odpověď neočekávali.
I u ž a s l i n a d n í m .

OTÁZKA O ZMRTVÝCHVSTÁNÍ /12, 18-27 /.

V.18. Na scenu vystupují protivníci z druhého tábora, s a d u c e ů . x/ J.obhajobu vzkříšení zaznamenávají všichni synoptikové a to ve stejné souvislosti. Nejsou J. odpůrci z náboženského fanatismu, jako farizeové, jsou to náboženští "liberálové", kteří myslí jen na svou moc, vliv, vypočítaví realističtí politikové. Otázka, kterou kladou J. není vážnou otázkou jejich širokého svědomí, protože ve vzkříšení, jak sám Mr svým římským čtenářům vysvětluje, vůbec nevěřili, jde jim spíše o to, aby Ježíše i víru ve zmrtvýchvstání zesměšnili. Zdá se, že také po porážce farizeů; svých odpůrců, chtěli nad nimi triumfovat učinivše Ježíše směšným.

Jako odpůrci "podání starších" /7,3/ neuznávali vzkříšení z mrtvých, o němž není řeč v Mojžíšových knihách a popírali i nesmrtelnost duše. xx/ V přítomném střetnutí se saduceů s Ježíšem je to vzkříšení z mrtvých, jež je předmětem debaty a jež chtějí zesměšnit.

V.19. Případ, pravděpodobně vybájený, který má být hlavním důkazem proti nauce o zmrtvýchvstání, vychází z levirátního zákona /Deut 25, 5-10/. Tento zákon

- - - - -

x/ O saduceích, s nimiž se zde setkáváme v Mr evangeliu poprvé, viz Archeol. N.Ž.

xx/ Jos. Flav. Ant. Jud. XVIII, 1.4; Bell. Jud. II, 8, 14.

zavazoval muže, aby pojal za ženu manželku svého zemřelého bratra, když tento nezanechal žádného potomstva. Zákon byl dán proto, aby rod zemřelého bratra nevymizel z národa a aby měl dědice.

V.20-23. Otázka saduceů vychází sice z levirátního zákona, ale hlavním předmětem je žena, která se postupně provdala za sedm bratrů. Uvedený příklad dokazoval podle jejich mínění, nemožnost a nesmyslnost vzkříšení, protože ona žena by musela být manželkou všech sedmi mužů najednou. Otázka : " Č í z nich bude tedy ta žena, a ž při vzkříšení vstanou, neboť sedm ji mělo za manželku ?" měla podrýt u lidu Ježíšovu autoritu, kdyby se Ježíš pokusil hájit vzkříšení. x/

V.24. Odpověď Ježíšova je plna dobroty. Nevytýká saduceům pokrytectví, jako to činí u farizeů, nýbrž ve formě protiotázky je ohce přivést k poznání bludu. Z příkladu, kterým chtěli ukázat nesmyslnost vzkříšení, tato neplyne, naopak příklad, který mu přednesli je dokladem toho, že oni se mýlí a to z dvojího důvodu: Neznají Písma a jejich představy o Boží moci, která dovede stvořit nový život, odlišný od života na této zemi, jsou naprosto nedokonalé.

V.25. Ve své odpovědi přivádí J.saducee k vyššímu pojetí idee Boží a Boží moci. "Ježíše nezmátl zákeřný vtip saducejské lehkomyšlnosti ve vážné věci. Zůstává povýšen nad hmotařské chápání života; sadduceové

x/ Otázka položená J. nebyla ničím ojedinělým. V Talmudu jsou zaznamenány podobné historky, na př. o 13 bratrech z nichž 12 zemřelo bez synů / Jebannoth IV, 6 ,35; Strack - Billerbeck t.III p.650./

se snažili uzavřít ho do pozemské časovosti; on ve své odpovědi ukazuje na vznešenost člověka, když dává duchu vítězit nad vším tělesným, a že i tělesnost člověka je povýšena k duchovnímu způsobu života" /Škrabal/. Vzkříšení po smrti bude odlišné od přítomného, pozemského řádu, je třeba se oprostít od tělesných představ. Vzkříšení nebude návratem do života pozemského, nýbrž přeložením do stavu andělů u Boha. Proto nebudou se ani ženit, ani vdávat, nýbrž budou jako andělé v nebi. Proto otázka saduceů je zbytečná. Ježíš tím však netvrdí, že vzkříšení budou ve všem podobni andělům, že jejich přirozenost přestane být přirozeností lidskou. Srovnání není popřením růzností .x/

V.26-27. Když J. opravil mínění saduceů o tom JAKÉ bude vzkříšení, dokazuje SKUTEČNOST vzkříšení a to z Písma sv. Saduceové uznávali jen knihy Mojžíšovy jako slovo Boží a J. se proto dovolává svědectví Penta-teuchu; ač mohl použít výraznějších textů, na příklad z proroků /Is 26,19; Daniel 12,2/. Spasitel vychází z Exodu 3,2-6, kde Bůh prohlásil Mojžíšovi :

" J á j s e m B ů h A b r a h a m ů v a B ů h I z á k ů v a B ů h J a k u b ů v ". V Exodu Mojžíš mohl rozumět slovům Hospodinovým sice jako o Bohu, který se mu zjevil v hořícím keři tak, jak se mu klaněli Abraham, Izák a Jakub. Avšak Mojžíš, i když

- - - - -

x/ Že v této době se mnoho diskutovalo o podobných otázkách a představy jak lidu, tak rabínů byly velmi hmotné, dokazuje Talmud. Diskutovalo se o tom, jak budou oblečení, budou-li vzkříšení ve věku jak zemřeli a pod. Podle rabiho Jeremiáše budou oděni nádherným šatem /Talm. Jerusal. překl. Schwab II, 315/. Podle rabiho Gamaliela II / v době Titově/ bude žena v budoucím životě denně rodit. /Talm. Bab. Sabbath 30 b./.

byl nadpřirozeně osvícený, neznal plného smyslu posvátných slov. Teprve Ježíš, soupodstatný s Duchem, který inspiroval svatopisce, odhaluje jejich plnou hloubku: Bůh praoctů není Bůh mrtvých, nýbrž živých. Důkaz vede v tomto smyslu: B ů h n e n í B o h e m m r t v ý c h, n ý b r ž B o h e m ž i v ý c h ; ale on se nazývá Bohem Abrahamovým a Izákovým a Jakubovým ještě tehdy, když patriarchové ti byli již dávno přes 500 roků mrtvi; patrně tedy žijí nějakým způsobem i po své tělesné smrti /Sýkora/. Tímto způsobem se dokazuje sice přímo jen nesmrtelnost duše a ne vzkříšení, ale pro židy v době Kristově tyto dvě pravdy byly nerozlučně spojeny. Kdo připustil jednu, připustil i druhou. Saduceové popírali vzkříšení těla tím způsobem, že tvrdili, že s tělem zahyne i duše. Proto důkaz nesmrtelnosti duše byl pro ně postačitelým důkazem pro vzkříšení těla.

Saduceové se tedy velmi klamou v tom, že životní vztah člověka k Bohu omezují jen na pozemský život. Jak malý je to Bůh a jak slabé náboženství, u kterého se končí život pro Boha smrtí /Škrabal/. Podle představy života budoucího se upravuje život přítomný. Nemůže být proto smutnějšího omylu, než omyl o konečném určení člověka. Proto může Spasitel říci saduceům: V e l m i s e m ý l í t e ! Přísná slova, jež však nejsou osobním triumfem nad protivníkem, nýbrž pobídkou k vážné úvaze.

NEJVĚTŠÍ PŘIKÁZÁNÍ /12, 28-34 /.

Po debatě se saduceji zaznamenávají Mr a Mt /22,34-40/ otázku zákoníka o největším přikázání. Podobnou otázku zaznamenává i Lk, avšak v jiné lokální i časové souvislosti /10,25 /.

V.28. Podle Mr zprávy se zdá, že tento zákoník přistoupil k J. bez zlého úmyslu.x/ Byl svědkem jak J. dobře odpověděl farizeům i saduceům a proto klade otázku: " K t e r é j e p r v n í z e v š e c h p ř i k á z á n í ? " Zákoníkova otázka nebyla ničím neobvyklým. Také rabíni rozlišovali mezi těžkými a lehkými příkázáními /rozlišovali 365 zákazů a 248 příkazů /.

V.29-30. Na otázku zákoníkovu odpověděl J. slovy Deuteronomia /6, 4-6/ " P r v n í p ř i k á z á n í j e s t : S l y š I z r a e l i " Slova byla velmi dobře známa všem židům, protože každý dospělý Israelita, mužského pohlaví byl povinnen modlit se je dvakrát denně, ráno a večer v modlitbě nazývané podle prvního slova "Šema" /Slyš/. xx/ Bůh, Stvořitel požaduje člověka celého. Bůh má právo na lidskou lásku a láskou hodnou Boha Nejvyššího, je láska se všemi schopnostmi a silami, bezvýhradná láska z celého srdce, duše i mysli. x0/

x/ Podle Mt se zdá, že zákoník byl vyslancem farizeů, kteří po umlčení saduceů se sešli vespolek. Zákoník položil J. otázku, pokoušeje ho. Jak vysvětlit tento rozdíl mezi Mt a Mr?

- a/ peirázo nemá vždy smysl pejorativní.
- b/ Zákoník mohl přijít k J. s jiným úmyslem, než s jakým ho posílali farizeové. Mt zaznamenává co chtěli farizeové, Mr vlastní vnitřní smýšlení zákoníkovo.
- c/ Podle některých exegetů přišel sice se špatným úmyslem, ale odešel změněn. Tentans accessit, Domini tamen responsione correctus est /sv. Augustin, De cons. Evang. 2, 141/.

xx/ Viz bibl. archeol.

x0/ Srdce, podle semitské psychologie sídlo rozumu.

V.31. Zákoník se tázal jen na jedno přikázání, největší ze všech, avšak Ježíš spojuje s tímto přikázáním ihned přikázání druhé: " M i l u j b l i ž -
n í h o s v é h o j a k o s e b e s a m é h o".
Pro J.příkaz lásky k Bohu je nerozlučně spojen s
příkazem lásky k bližnímu. To je dvojí stránka jedné a
téže ctnosti: N e n í j i n é h o v ě t š í h o
p ř i k á z á n í n a d t a t o .

Zde si možno položit otázku, zda tato vznešená nauka,
je novou, Kristovou naukou, či zda byla u židů již před
Kristem, jak by tomu nasvědčovala slova zákoníkova u
Lk 10,27: "Miluj Pána Boha svého a bliž-
ního svého jako sebe samého "? Ježíš pronesl myšlenku
o lásce k Bohu a bližnímu již dříve a častěji /Kázání
na hoře/ a proto slova zákoníka u Lk mohou býti ohla-
sem slov Kristových. Také u Filona /De Septenario / a
v "Testam. duodecim patriarch." jsou podobná krásná
slova, ale to byly výjimky ušlechtilých jedinců.

Teprve Ježíš dal slovu "bližní" pravý smysl. Pro židy
byl bližním přítel, příbuzný, rodák, pro J.každý člo-
věk, stejně Samaritán a poňan, jako žid: publikán,
hříšník, stejně jako spravedlivý farizej; nepřítel
stejně jako přítel.

Tento příkaz dvojí, od sebe nerozlučitelné lásky se
stal základním zákonem křesťanství. Sv.Jan je spojuje
v jedno přikázání, když píše: "Řekne-li někdo : Milu-
ji Boha, ale nenávidí svého bratra, je lhář. Neboť
kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, jak může mi-
lovati Boha, kterého nevidí. Ano toto přikázání máme
od Boha: Kdo miluje Boha, ať miluje také svého bratra"
/1 list 4, 20-21/.

Tak Ježíš překonal židovství, jež spatřovalo "sprave-
dlnost" ve splnění někdy tíživých předpisů, hlavně rá-
zu rituelního a dal tím pravou náplň starozákonním
příkazům. Všechny příkazy jsou zahrnuty v příkazu
lásky.

V.32-33. Se zadostiučiněním přijal zákoník odpověď J. x/ a přiznává, že J. mravní náboženství je důležitější než kult. Myšlenka nadřadění vnitřního náboženství nad kultem byla nejednou ve St.Z. vyjádřena proroky /Os 6,6; Am 4,4; 5,4; Is 1,10; Mich 6,6; Jer 6,20; Přisl 21,3/, avšak ani tato slova proroků, ani slova Ježíšova nejsou odmítnutím kultu, který je výrazem zbožnosti a pramení ze samotné lidské přirozenosti.

V.34. J.odpověď je výrazem nad tím, že zákoník pochopil podstatu zákona. " N e j s i d a l e k o o d B o ž í h o k r á l o v s t v í ", t.j. k přijetí J.zvěsti /euangelion/.

Touto perikopou je uzavřena řada otázek, jež byly kladeny J.veřejně. J i ž n i k d o s e n e - o d v á Ź i l t á z a t i s e h o a J.mohl pokračovati ve vyučování v chrámě, aniž byl přerušován svými protivníky.

MESIÁŠ SYN DAVIDŮV /12, 35-37 /.

V.35. Když se nepodařilo zákoníkům uvést Ježíše do rozpaků, přechází sám J. do útoku a klade zákoníkům otázku o původu Mesiáše, kterou chce jednak ukázat, jak nedokonalá je jejich znalost a jednak je přivést k poznání vyššího, nadpřirozeného původu Ježíše Krista.

Ukazuje, že nauka zákoníků o čistě lidském původu J.Krista je v rozporu s Písmem. Také lid byl sveden svými duchovními vůdci a viděl v Mesiáši, v potomku Davidovu, pouhého člověka. Dal to najevo při J.vjezdu do Jerusalema, když volal: "Hosana synu Davidovu"

x/ V řec.textu se čte pouze heis,bez theos. Snaha zákoníkova vyvarovat se vyslovení jména Božího.

"Požehnáno budiž přicházející království našeho otce Davida!" Ze všech mesiánských pojmenování bylo pojmenování "Syn Davidův" nejlidovější /10,48/, ale také nejnebezpečnější, protože živilo představu pozemského, nacionálního mesianismu, který svrhne římské jho a učiní Israel nejenom náboženským, ale i politickým centrem světa. Písmo sice mluvilo jasně o Mesiáši jako synu Davidovu /Is 11,1; Amos 9,11; Os 3,5; Jer 23,5 .../ zvláště Is /kap.11/ popisuje sytými barvami království Mesiášovo, které vzbudí obdiv celého světa, ale Písmo naznačovalo také Mesiášův původ nadpřirozený /Is 7,14; 8,8.10; 9,5; Mich 5,1/. Avšak národ, po dlouhou dobu pokořený, ulpěl více na pozemském očekávání Mesiáše osvoboditele politického a duchovní charakter Mesiáše, i když byl jasně v Písmě předpověděn, ustoupil do pozadí.

V.36. Tyto nízké, pozemsko-politické představy Mesiáše vyvrací Spasitel, dovolávaje se samotného Davida, který jako Duchem svatým inspirovaný skladatel 110 žalmu naznačil o Mesiáši něco daleko více, když ho nazval P á n e m, který sedí po pravici Hospodinově. Argumentace Ježíšova předpokládá dvojí:

- 1/ Žalm je složen Davidem; a že
- 2/ žalm byl všeobecně uznáván za žalm mesiánský. O obojím není pochybností, jak v hebrejském textu, tak v LXX je žalm připisován Davidovi /Srv Sk ap 2,34/ a rovněž o mesiánském charakteru žalmu nebylo pochybováno, až teprve v pol. III.stol. začali rabíni popírat mesiánský význam žalmu a snažili se dokázat, že se týká Abrahama, anebo dokonce krále Davida. Popřáním mesiánského charakteru 110 žalmu chtěli pozdější rabínové zbavit křesťany jednoho z nejprůkaznějších míst Písma o mesiášské důstojnosti Ježíšově.

x Cf R.B.1905, str.40-50. Strack - Billerbeck IV, 452 násl.

V.37. Když tedy skladatelem žalmu je David a žalm je mesiášský a Kristus je nazýván v žalmu Pánem, plyne z této skutečnosti závěr, že Mesiáš je víc, než obyčejný "syn Davidův". V řecké bibli odpovídá Kýrios téměř vždy Jahve. Proto Pán Davidův nemůže znamenat, než Bůh Davidův. Tentokráte sice ještě Pán neřekl, že mluví o sobě, učinil tak však v odpovědi na otázku velekněze /14,62/, když obrátil totéž místo žalmu přímo na sebe. V tomto smyslu chápali žalm i apoštolové ve svém kázání a listech /Sk ap 2,33n.; Řím 8,34; 1Kor 15,25; EF 1,20; 1 Petr 3,22 a j./.

^{37b}
Závěrečná poznámka je rázu všeobecného a může se týkat i perikopy následující.

JEŽÍŠ VARUJE PŘED ZÁKONÍKY /12, 38-40 /.

Podle Mt uzavřel Ježíš svou veřejnou učitelskou činnost dlouhou řečí proti zákoníkům a farizeům.

V.38-39. Ze slov evangelistových " I p r a v i l j i m t a k é v e s v é m u č e n í . . . " je zřejmo, že Mr zaznamenává jen jádro J.řeči. Také Lk podává jen stručně J.řeč, ale již dříve zaznamenal Ježíšovo "Běda" proti farizeům /11,37 n./. Místo, kde tuto řeč Spasitel pronesl, neoznačuje blíže žádný ze synoptiků, ale ze souvislosti, hlavně u sv. Marka, možno usuzovati na chrám. Posluchači byli učedníci i lid. Chyby, které podle Mr pranýřuje Pán jsou zvláště pýcha, lakota a pokrytectví. Jejich pýcha se projevuje tím, že chodí v dlouhých rízách, libují si, když je na náměstí pozdravují, a rádi sedí v prvních lavicích v synagogách a na prvních místech při hostinách. Týmiž slovy je vylíčena jejich pýcha v evg.Lukášově /14, 7-8/. x/

x/ Více viz Archeol. N.T.

V.40. Zvláště hnusným projevem jejich lakotnosti je využívání opuštěnosti vdov, zbavených opory mužů.
 K a t e s t h í o n t e s . . . stravují domy vdov.
 Náznorným slovesem Katesthíontes, je vyjádřena jejich lakota, která se nezastaví, dokud nepřipravili vdovy o celý jejich majetek. x/ Výraz o i k í a má zde širší význam jako v hebrejštině /1 Král 13,8 / a znamená vŕŕechen majetek. I jejich dlouhé modlitby jsou jenom pokrytectvím /srv.Mt 6,5/. xx/
 Soud, který stihne tyto duchovní vůdce Israele, bude velmi přísný /srv.Jak 3,1 /.

VDOVIN HALÉŘ /12, 41-44 /.

Po přísném odsouzení zákoníků zaznamenává Mr a Lk ušlechtilý výjev, který je pravým opakem jednání zákoníků a farizeů.

V.41. Když Ježíš skončil vyučování v nádvoří pohanů, vstoupil do nádvoří žen. Byl to čtverec, strana měla 135 loktů /60.75m/. Bylo tam několi podíí, na nich stávaly při bohoslužbě ženy, kdežto mužové bývali pod galeriemi /middot 2,5/. Na východní straně nádvoří bylo 15 polokruhovitých schodů, kterými se vystupovalo do vnitřního nádvoří. Na některém z těchto schodů se pravděpodobně posadil Ježíš. Po jeho

x/ Viz Strack - Billerbeck II, 33.

xx/ Vulgáta /D, Syrsin, Peš./ spojuje okrádání vdov s modlitbami farizeů /devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis/ "Na mizinu přivádějí domy vdov pod záminkou dlouhého modlení"
 Col. /Přijímání almužen za modlitby ? /

levici bylo dobře vidět do pokladnice chrámové. U vchodu do pokladnice stálo 13 dřevěných pokladen /Šekalim 6,5 /, jež měly kuželovitou podobu trub a byly proto nazývány "trouby" /sofaroth/. Zvláště o velikonočních svátcích, kdy sem přicházelo mnoho poutníků zaplatit chrámovou daň, byl kolem pokladnic ruch. Ježíš pozoroval přicházející boháče, kteří házeli do pokladnic celé hrsti peněz, mnohdy okázale, aby na sebe upozornili.

V.42. K pokladnici přistoupila také chudička vdova a vhodila do pokladny d v ě l e p t y . Marek vykládá svým římským čtenářům h o e s t i n k o d r á n t e s . x/ Byl to nejmenší řecký peníz, platící asi polovinu římského kvadrantu. Chudá vdova mohla dát ještě méně, jednu leptu, ale dala vše co měla. Peněžní hodnota daru byla nepatrná, ale tím větší byla etická hodnota oběti chudé vdovy.

V.43. Ježíš věděl, že to byl celý její majetek a proto přivolal k sobě své učedníky a použil vdoviny oběti k poučení učedníků. Aby její příklad jim nevymizel z paměti, užívá slavnostní formule: " V p r a v d ě p r a v í m v á m . . . " Dva nejmenší penízky vložené do pokladny, mají před Bohem větší cenu, než hrsti mincí bohatců. Vhodila více, než oni všichni.

V.44. " N e b o ť v š i c h n i h á z e l i z e s v ě h o n a d b y t k u , a l e t a t o h o d i l a z e s v ě h o n e d o s t a t k u v š e , c o m ě l a , c e l é s v ě ž i v o - b y t í " . Její " více " je v morální hodnotě

x/ Lepton, řecký měděný penízek v hodnotě cca 4.4 hal. předmnichovské měny. Quadrans, čtvrtina římského peníze zvaného As / cca 9 hal. /.

ESCHATOLOGICKÁ ŘEČ JEŽÍŠOVA /13, 1-37 /.

Dříve, než začne Mr líčit utrpení našeho Spasitele, podobně jako ostatní synoptikové, zaznamenává velkou Ježíšovu řeč o budoucích osudech učedníků, o zkáze Jerusalema a o posledním soudu. Tato kapitola Mr evangelia /podobně jako Mt kap.24 a Lk 21/ je nazývána Synoptickou apokalypsí pro podobnost s obrazy ve Zjevení sv.Jana, anebo apokryfních apokalypsích /Henochova, Žalmy Šalamounovy, Kniha jubilejí/.

Exegese J.řeči učedníkům o konci Jerusalema a Kristově druhém příchodu je ztížena, protože události blízké i vzdálené budoucnosti /konec světa/ jsou kladeny vedle sebe a v prorockém zření viděny, jakoby následovaly za sebou. Nelze též s přesností stanovit, jak v evangeliích zaznamenaná eschatologická řeč Kristova, je komposicí evangelistů, z podání, z něhož čerpali a ze slov Kristových, jež byla pravděpodobně částečně pronesena v jiné souvislosti.Stopy toho jsou u Mt, který zaznamenává úryvky, jež se u Lk nalézají v jiné souvislosti /17, 22-37 /. Ke správnému porozumění řeči je nutno si uvědomit, že J.líčí svůj příchod /parusie/ částečně barvami starozákonní a pozdněžidovské apokalyptiky, takže není nutno se držet slovního výkladu v jednotlivostech.

x/ Myšlenka, že výše almužny se má řídit zámožností nebyla novou, shledáváme se s ní u řeckých předkřest. spisovatelů, v literat.rabinistické. "Dvě holoubátka obětovaná chudásem, mají větší cenu než tisíce obětí krále Agrippy". Rab.text /Leviticus Rabba III, citovaný u I.Abrahams, Studies in Pharisaism and the Gospels I, Cambridge str.81 . Budhistickou paralelu viz Bergh van Eysinga, Indische Einflüsse str.43 n.

PODNĚT K JEŽÍŠOVĚ ESCHATOLOGICKÉ ŘEČI /13, 1-4 /.

V.1. V úterý večer opustil J.nádvoří žen, kde pochválil vdovu obětující svůj halěr, prošel nádvořím po hanů, sestoupil do údolí Cedronu a pak se svými učedníky vystupoval na horu Olivetskou. Snad již, když šli podél spodních staveb chrámu, anebo když se zastavili na hoře Olivetské a popatřili na chrám, který byl pýchou každého Israelity, jeden z apoštolů, snad sám Petr, začal velebit monumentální stavbu chrámovou: " M i s t ě , p o h l e ě , j a k é t o k a m e n y a j a k é s t a v - b y ! " Chvála nebyla přehnaná, protože podle očí - tého svědka, Josefa Flavie /Válka žid.V,188-191/, právě spodní stavby a části chrámu, obrácené k poto - ku Cedron, vypadaly takto : Spodní chrám v nejnižší části musel býti podchycen zdí 300 loket /asi 150m/ vysokou a na některých místech ještě vyšší; ale celou hloubku základů nebylo možno vidět, protože stavitelé zasypali značnou část rokle, aby vyrovnali nerovné cesty města. Při stavbě základů bylo po - užito kamenů čtyřicet loket /20 m/ velikých ... Horní stavba byla také hodna těchto základů. Neboť všechny vchody byly dvojité a tvořily je sloupy 25 loket /12.50m/ vysoké, které byly z jednoho ku - su bělostného mramoru a nesly strop z cedrového dřeva; skvělost hmoty samé, její leštění a zpra - cování budilo podiv ... /Ricciotti/. Nádhera chrámu byla příslovečná a židé věřili, že takový svatostánek přetrvá věky. x/

V.2. Proto tím větší byl úžas učedníků, když Ježíš ještě důrazněji opakoval proroctví, které pronesl při svém vjezdu do Jerusalema /Lk 19,41n./:

"V i d í š v š e c h n y t y t o v e l i k é s t a v b y ? N e b u d e p o n e c h á n

- - - - -

x/ Srv. Strack- Bill. I, 944.

k á m e n n a k a m e n i, k t e r ý b y
n e b y l r o z b o ř e n ". J e ž

Je známo, jak se toto proroctví splnilo. Ze slavných chrámů starověku, jak z egyptských a sýrských /Baalbek, Palmyra/, tak řeckých a římských, zbyly alespoň mohutné zříceniny, jen z jerusalemského chrámu, ačkoliv právě Titus chtěl za každou cenu chrám zachránit, nezbyly ani zříceniny. Zdi, jež zůstaly až do dnešní doby, jsou vnější podezdívky, nikoliv však vlastní svatyně, které se týkalo proroctví Kristovo, a z níž nežůstal kámen na kameni.

V.3-4. Proroctví, které ohlašovalo události nesmírného dosahu pro každého Israelitu, zhroutilo nacionální a náboženské představy i učedníků, kteří stále měli nesprávné představy o Mesiáši a vyvolalo chvílku ticha. Teprve když vystoupili na horu Olivetskou a Ježíš se posadil proti chrámu, odvážili se polekaní učedníci žádati Pána, aby jim podal vysvětlení temného a hrozivého proroctví. Byl to opět Šimon Petr, se syny Zebedeovými Jakubem a Janem a se svým bratrem Ondřejem, který soukromě položil Spasiteli otázku: " Ř e k n i
n á m, k d y s e t o s t a n e a j a -
k é b u d e z n a m e n í, a ž s e t o
v š e c h n o p o č n e p l n í t ? "

Ke správné exegesi eschatologické řeči Kristovy je nutno si ujasnit zásadní věc a to, zda otázka apoštolů se týkala jen rozboření chrámu, či také konce světa. Není pochyby o tom, že učedníci, jako zbožní Židé, spojovali zkázu jerusalemského chrámu s koncem světa a když tedy položili tuto otázku Spasiteli, měli na mysli události obě. Jejich otázka, kdy se to stane, se týká jerusalemského chrámu, ale z dalších slov, až se to všechno počne plnit, vyznívá zároveň perspektiva širší: zkáza chrámu bude částí velkého světového dramatu. V evangeliu sv. Matouše je otázka přímo v

tomto dvojím smyslu formulována: "Řekni nám, kdy to bude a jaké bude znamení tvého příchodu a konce věků?" /24,3/.

Výstižně píše Ricciotti /499-500 /:

Třeba pamatovati ještě na důležitý fakt. Všechny tři úpravy této rozmluvy u synoptiků závisí - jako obvykle - na katechesích, které představují a proto se v ní zračí duch Církve. Zde však tento duch upadá do postavení nesmírně choulostivého, protože byl zasažen rozpaky a úzkostnými pochybami, které vzbudily často mnoho řečí u prvních křesťanů, evangelisty nevyjímaje. Srovnáme-li dojem, který budí řeč v dnešním čtenáři s dojemem, kterým působila na věřící první křesťanské generace, připustíme bez váhání, že dnes je správný výklad mnohem snazší než tehdy.

Čas je nejlepším pomocníkem správného vysvětlení; dnešní čtenář, který má před sebou dějiny dvaceti století, porozumí alespoň některým bodům; prvotní křesťané této cenné pomoci neměli.

Řeč totiž jedná o dvou velkých událostech; obě nastanou v budoucnosti více nebo méně vzdálené, ale obě jsou myšlenkově jaksí navzájem spjaty. Obě události - protože se týkaly budoucnosti - byly tajemstvím pro toho, kdo onu řeč slyšel z úst Ježíšových nebo z úst apoštolů; poněkud později, leč ještě za první křesťanské generace, se blížíší z obou událostí skutečně stala a tehdy byla první část tajemství odhalena, kdežto druhá část se zahalila v temnotu ještě úzkostlivější a napjatější. Splnila-li se tak přesně předpověď první, která se zdála ideově spojená s druhou, nesplní se také brzo předpověď druhá? Či nebyla první událost přímou přípravou k druhé? První křesťané mysleli s úzkostí na tyto otázky po mnoho let.

Dnes se jednomyslně uznává, že první z obou událostí se splnila za první křesťanské generace, ale nevzniká

již úzkost oné generace, že by se v zápětí měla uskutečnit předpověď druhá. Dva tisíce let dějin dalo slovům Ježíšovým jejich pravý význam, že je mezi oběma událostmi neurčitá časová mezera. Když tedy byla objasněna první událost, o níž nemá dnešní čtenář více jistoty než první křesťanská generace, i když není v takových úzkostech.

VLASTNÍ ESCHATOLOGICKÁ ŘEČ JEŽÍŠOVA /13, 5-37 /.

V.5. Ježíšova řeč počíná varováním, které se sice netýká přímo otázky položené učedníky, ale je nutné pro psychologické rozpoložení apoštolů, kteří již touží netrpělivě po slavných okamžicích mesiášského království a mohou snadno býti překvapeni překážkami s nimiž se ještě setkají. Je třeba, aby i na tyto překážky byli připraveni a proto v první části své řeči /5-23/ je varuje před svůdci a popisuje znamení, která budou předcházet zboření chrámu. J. slova jsou velmi důrazná: " D e j t e p o z o r , a b y v á s n ě k d o n e s v e d l " .

V.6. Svůdci skutečně vyvstanou, přijdou ve jménu Ježíšově, budou se vydávat za Mesiáše, řeknou : " J á j s e m t o " , a m n o h é s v e d o u .

Již před pádem Jerusalema povstali takoví pseudomesiáši a svůdcové: Šimon Magus /Sk 8, 9-11/,

Theudas za prokurátora Fada /Ant.jud.XX,5.1/.

Podle Jos.Flavia za prokurátorů Felixe a Festa vyvstali pseudomesiášové, když ne podle jména, ale podle skutků, kteří slibovali zázraky a předpovídali politické osamostatnění /Bel.jud.II,13,5; Ant.XX,8,6.10 /: x/

- - - - -

x/ srv. Lagrange, Le messianisme p.21 n./

V.7-8. Další výstraha připravuje učedníky na války, na přírodní katastrofy a hlad. Slova Ježíšova připomínají slova starozákonních proroků /Is 8,21; 13,13; 19,2; Ez 5,12 / a SPLNILA se právě v době před pádem Jerusalema. Stačí otevřít Josefa Flavie, který užívá podobných slov: "Ve skutečnosti pohromy všech století - jak se mi zdá - nejsou ani zdaleka takové, jako neštěstí Židů" /Bel.jud.I,12/ a pro - hlašuje boj mezi Římem a Judskem za " největší nejen z válek naší doby, nýbrž i ze všech válek mezi městy nebo mezi národy, o nichž jsme se doslechli" /tamže I,1/.

A podle Tacita /Histor.I,2 ...3/ toto údobí " bylo bohaté na události, ukrutné válkami, nesvorné pro vzbouření, zuřivé i za míru. Čtyři vládcové zahynuli mečem /Nero, Galba, Otho a Vitellius/. Tři války domácí, mnoho válek zahraničních a obvykle obojí najednou Kromě mnoha lidských neštěstí i divy na nebi, zásah blesků a předpovědi budoucích věcí". Závěr vyznívá beznadějným pesimismem, " že nejde bohům o naši bezpečnost, nýbrž o pomstu ... " V samotné Palestině vzpoury za Kumana /48-52 / a Gessia Flora /64-66/ a krveprolití mezi Židy a Řeky v Caesareji, Askalonu, Ptolemaidě, Tyru, Hipposu, Gadaře, Damašku a jinde.

I přírodní katastrofy, jako zemětřesení, zuřily v letech 30-70 v Malé Asii, v Achaji, Macedonii, na Krétě a v Itálii, v letech 61-62 v Laodiceji, Kolossách, Hierapoli, v r.63 katastrofa v Neapoli, Pompejích a Herkulaneu. V r.64 polovina Říma byla zničena požárem /Taci Anal. 14,16; Seneca, Quaest. natural.6,1/. I hlad je zaznamenán historiky prvního křesťanského století v r.44 za císaře Klau - dia a to jak v Římě, tak v Palestině /jos.Flav. Ant.jud.XX, 5,2; Sk ap 11,28 /.

To vše se muselo stát podle Božího úradku, avšak všechna tato znamení a katastrofy ještě nejsou

znamením konce, nýbrž počátkem bolesti.
t í . x/

V.9. Od líčení všeobecného utrpení, jež postihne zvláště židovský národ, přechází J. k líčení zkoušek, jež dolehnou na učedníky. Pouze ten strom, který vzdoruje bouřím, vyrostе v mohutný strom. Pro svou apoštolskou činnost budou učedníci pronásledováni jak od Židů, tak od pohanů. Budou vydáni soudům, veleradě v Jerusalemě /Sk ap 4,5n.; 5,21n.; 6,12n.; 22,30n.; 23,1n./ nebo soudům místním, kde se trestalo bičováním /Sanhedrin 1,1/ jak v soudní síni, tak v synagogách /2Kor 11,24/. Po synagogách, tomto "koření pronásledování", jak je nazývá Tertullian, i pohanské úřady a králové budou pronásledovat učedníky Páně. Pavel stál před prokurátory Felixem, Festem, před králem Herodesem Agrippou I /Sk ap 12,1n./, i se jménem císaře Klaudia /Sk 18, 2/ a Nerona /Sk ap 25,10; 26-32/ se setkáváme v Písmě sv. I toto pronásledování je v úradku Božím, protože přispívá k rozšíření zvěsti o Ježíši Kristu. Stojíce před vladaři a králi, jsou jim na svědectví pro jeho jméno. K osobě Kristově není možno se chovat indiferentně, je možno Ho buď přijímat, nebo odmítat.

V.10. Tato pronásledování nezabrání apoštolům, aby pokračovali ve své činnosti: Nejdříve musíme být hlášáni zvěst všem národům. Tento verš je třeba vykládat v souvislosti, ve které se nachází. Je-li v celé souvislosti Mr evangelia řeč o událostech apoštolské doby před pádem Jerusalema, pak je třeba i o této

x/ Termin Odínon je termin užívaný pro bolesti

porodní / Ž 48, 7; 1 Thas 5, 3 /.

době vykládat verš 10. a ne o konci světa. x/
Ještě před pádem Jerusalema bylo hlásáno evangelium
po celém tehdy takřka známém světě, takže sv.Pavel
mohl psát v epištole k Římanům: "Po veškeré zemi
rozešel se jejich hlas a na konec světa jejich slo-
va" /10,18/. A v téže době v triumfálním hymnu v
1 Tim křesťané zpívali :

" Ten, který se zjevil v těle,
byl hlásán mezi národy,
došel víry ve světě " /3,16 /.

V.11. A když budou stát před soudci, nechť se nebo-
jí, neuvažují mnoho co budou mluvit, čím větší bude
nebezpečí pro učedníky Páně, tím účinnější bude po-
moc Boží: N e b u d e t e m l u v i t v y ,
a l e D u c h s v a t ý . Historie světců a
mučedníků je krásným dokladem tohoto slova Spasite-
lova.

V.12. Rozhodnutí pro anebo proti Kristu způsobí roz-
tržky mezi nejbližšími, jak již dříve předpověděl
Kristus když mluvil o třídění duchů řka :

"Nedomnívejte se, že jsem přišel uvést na zem mír;
Nepřinesl jsem mír, nýbrž měč" /Mt 10,34/. Při těch-
to slovech měl Spasitel na mysli, jednoho ze Dvanác-
ti, který ho zradí políbením. Učedník není nad uči-
tele, ani služebník nad svého pána /Mt 10,24/.

Ježíš byl zrazen jedním ze svých, i učedníci musí
být připraveni na podobné bolestné chvíle. Činí na
ně narážky Tacit ve svých Annalech /15, 44 / :

Igitur primo correpti /chrestiani/ qui fatebantur:
deinde indicio eorum,multitudo ingens.

- - - - -
x/ Jako činí na př. Knabenbauer, překládaje próton:
a n t e q u a m v e n i a t f i n i s .

Mr souvislost zde více odpovídá Mt 10,17 - 22
než Mt 24, 14.

V.13. Odmítání evangelia bude všeobecné, že hlasatele evangelia bude provázet "nenávist celého pokolení lidského" dosvědčuje opět Tacitus /Ann.15,44/; Sk ap /18,22/. Ale pouze ten, kdo vytrvá až do konce, t.j. až do smrti, bude spasen. Nejvýmluvnějším historickým komentářem k vv 9-13 jsou Skutky apoštolské. Zde vidíme apoštoly vsazené do žaláře /4,3; 5,18n./, předvedené k veleradě /4,7; 5,26n./, křesťany pronásledované a rozptýlené /8,1n. 9,1n.; 26,10; 28,22/, sv.Štěpána /7,58/ a Jakuba Většího /12,2/ umučené, sv.Petra zajmutého, ale vysobozeného /12,3n./, Pavla kamenovaného v Lystře /14, 18/ mrskaného metlami a vězněného ve Filipách /16, 22n./, v žaláři v Jerusalemě /21,33/, Caesareji /24, 27/ a v Římě /28,23n./, před soudními tribunály Gallia /18,14/, synedria /23/, před Felixem /24,25/, Festem /25,9/, Agrippou II /26/, Neronem /2 Tim 4, 17/. Všechny tyto události a mnohé jiné, jichž ani neznáme, jsou uskutečněním Ježíšových slov již v době apoštolské. Je to první akt dramatického boje proti království Božímu, který skončí parusí Kristovou.

V.14. Po tomto barvitěm vyličení zkoušek, jež očekávají věrně Ježíše Krista, přichází Ježíš k odpovědi na otázku, kterou mu předložili učedníci /v.4/ a udává znamení podle kterých poznají národní katastrofu a prostředky, kterak se mohou zachránit jeho věrní: "Až pak uzříte, že ohavná spoušť je tam, kde být nemá" První znamení blížícího se konce, jehož se někteří dožijí, je vyličení slovy Daniela proroka /9,27/. Ohavností zpuštěním na místě svatém miní Pán Ježíš zpuštění, které způsobili židovští horlivci krátce před zkázou Jerusalema různými zločiny, zejména též velikým krveprolitím v místnostech chrámových. Jedné noci bylo tam podle Jos. Flavie /Bel.jud.4,5,1/ pobito 8500 lidí. Plně se pro-

roctví Danielovo splnilo když za Tita byl chrám zničen.

Parenthese x/- k d o t o č t e , totiž ono pro - roctví v knize Danielově, r o z u m ě j m u d o - bře, že totiž míněno jest v něm ono znesvěcení chrámu, po němž v krátkosti bude následovati zkáza chrámu i města /Sýkora/ - obrací pozornost k významu proroctví./Poznámka evangelistova?/Tyto události budou pro obyvatele Judee znamením k útěku na hory.Jerusalemští židokřesťané také skutečně při vypuknutí židovské války v r.66 uprchli do Pelly v Zajordánsku.

V.15 a následující líčí názorně spěch při útěku.Jako za doby Mathatiášovy /lMak 2,28/, ti kteří jsou v Judeji prchnou do hor,kde jeskyně jim poskytnou ochranu. Snad popatřil J. v tomto okamžiku s Olivetské hory směrem k Jordánu, na jeskyně v Moab a Ammon. Kdo bude v té chvíli na střeše, terase svého domu, ať se nevrací do domu, aby si něco vzal, ale použije vnějšího schodiště, které vedlo na terasu, k okamžitému útěku. Židé doby Kristovy, tak jako Orientálci ještě dnes, trávili dlouhé hodiny na terasách domů, kde spali, modlili se, přijímali návštěvy, takže právě zde se snadno mohli dovědět o blížícím se nebezpečí.

V.16.Podobně, kdo bude na poli, nevracej se zpět vzít si svůj plášť,který je tak nutnou ochranou v chladu noci.

V.17. Zvláště těžké budou tyto dny pro nastávající matky a matky s kojenci.

V.18. M o d l e t e s e , napomíná Spasitel učedníky, a b y s e t o n e s t a l o v z i m ě , v době dešťů, kdy vyschlá koryta potoků se mění v

- - - - -

x/Je též u Mt 24,15.Proto mnozí exegeté /Schanz,Kna-benbauer,Huby/ ji považují za slova Kristova.

Eusebius, Hist. eccl. III,5,3.

řeky, jež stíží útěk do hor.

V.19 udává důvod rychlého útěku: Nebezpečí krveprolití v Jerusalemě, jež podobnými slovy líčí i Josef Flavius v předmluvě k Židovské válce, kde píše, že "nebylo podobného utrpení" /4/. Slova Spasitelova: " N e b o ť o n y d n y b u d o u t a k o v ý m s o u ŷ e n í m , j a k é h o n e b y l o o d p o č á t - k u t v o r s t v a . . . " jsou citací proroka Daniele /12,1/. Slova Kristova jsou zároveň přechodem k novému tematizaci: konec světa. Katastrofa, o které bude záhy Kristus mluvit, bude ještě hroznější a všeobecnější, nebude omezena jenom na Israel, ale dotkne se všech lidí. Katastrofa židovského národa je výstrahou a přípravou na konec tohoto světa. O této katastrofě mluví Ježíš zřejmě od 24 v. Markova evangelia. Líčení vv.20-23 se mohou týkat jak katastrofy Jerusalema /Schmidt, Ricciotti/, která byla prvním aktem v serii katastrof, tak konce světa /Beda, Cajetanus, Knabenbauer, Lagrange/.

Výrazy jako " t y d n y ", " t a k o v é s o u ŷ e n í ", neznamenaají nutně ještě konec světa, nýbrž spíše konečnou, poslední periodu historie světa, údobí mesiánské, které začalo Ježíšovým příchodem na tento svět a je periodou dlouhou, jejíž konec je tajemství Boha Otce.

V.20-21. Soužení bude hrozné, že i vyvolení by zakolísali, kdyby Bůh pro své milosrdenství a starost o vyvolené t y d n y n e s k r á t i l .

V.22. Věrní budou vystaveni velikým nebezpečím, fyzické i morální síly zla proti nim budou útočit, vyvstanou falešní Mesiáši a proroci, takže bude nebezpečí svedení a proto Ježíšova výstraha: " A ř e k n e - l i v á m t e h d y k d o : H l e , z d e j e K r i s t u s , h l e , t a m j e s t , n e v ě ř - t e ! N e b o ť s e o b j e v í l ŷ i k r i s - t o v é a l ŷ i p r o r o c i , a b u d o u

č i n i t i z á z r a k y a d i v y , a b y
s v e d l i , m o ž n o - l i , i v y v o l e -
n é " .

Ve velkých rysech jsou zde předpověděny boje Církve během staletí, v nichž mnozí, kdyby se jim nedostalo posily od Boha, by klesli.

V.23. S pomocí Boží je však nutno spolupracovat a bdít: " V y s e t e d y m ě j t e n a p o -
z o r u ! H l e , p ř e d p o v ě ě l j s e m
v á m v š e c k o " .

V další části řeči odpovídá Ježíš na druhou otázku apoštolů, na otázku parusie a konec světa.

V.24-25. " O n o s o u ž e n í " bude uzavřeno příchodem Syna člověka. Konečná katastrofa bude doprovázena přírodními zjevy, z nichž některé jsou vyjmenovány v proroctví Spasitelově: Zatmění a pád nebeských těles, příchod Syna člověka a shromáždění vyvolených. Doba konečné katastrofy není blíže určena a proroctví připomíná Isaiáše 13,10 a 34,4. Posluchači J. znali i z jiných proroků a tyto apokalyptické literatury průvodní zjevy "dne Jahve" /Jer. 4,23n.; Ez 32,7n.; Joel 2,10 a j./. Byly to metafo-ry a jako metafo-ry je třeba je chápat i v předpovědi Ježíšově. x/

V.26. Tyto zjevy jsou přípravou na příchod Syna člověka, který se při parusii zjeví na zemi v majestátu líčeném slovy slavné vise Danielovy / 7,13 / :

- - - - -
x/ Pád nebeských těles, t.j. přestane nyníjší poměr nebeských těles k sobě a nastane jiný. Nespadnou tedy hvězdy na zem, nýbrž jakoby spadly, nebude jich viděti / Sýkora /. Je nejisté, zdali tyto změny ve vesmíru skutečně nastanou nebo zdali slouží jen jako obraz mocného zásahu Božího.
/Škrabal/.

A t e h d y u v i d í S y n a č l o v ě k a
p ř i c h á z e t i v o b l a c í c h s
v e l k o u m o c í a s l á v o u .

V.27. Skrze anděle, s h r o m á ž d í pak Pán v y-
v o l e n é, kteří jsou roptýleni po celém světě, na
místo spásy. Izrael vždycky snil o shromáždění dva-
nácti kmenů Israele a tento skutek bude příkládán
Mesiáši. Podle starožidovských představ budou na
konci světa Israelité, žijící v rozptýlení přivedeni
zpět do Svaté země/Is 27,12; Zach 2,10; Ž Šal 10/.
Nemýlili se. Bude to však nový Israel, vyvolení, kte-
ré shromáždí Ježíš kolem sebe. Tehdáž se uskuteční
spojení věřících s Kristem, po kterém s takovou ho-
roucností toužili prvotní křesťané a jak to na př.
vyjádřil sv. Pavel: " Až bude dán rozkaz ... potom
my, kteří žijeme a jsme ponecháváni, budeme zároveň
s nimi uchvázeni v oblacích do vzduchu vstříc Pánu.
A tak budeme navždy s Pánem" / 1 Thes 4,16-17 srv.
2 Thes 2,3 /. x/

PODOBENSTVÍ O FÍKOVNÍKU /13,28-31/ a VÝZVA K BDĚLOSTI / 32 - 37 /.

Od líčení konečné katastrofy světa přechází Ježíš k
jiné úvaze, jak naznačuje v řeckém textu částice d é:
K podobenství o fíkovníku.

V.28. Když větev fíkovníku se nalévá mizou a vyráží
listy, je to znamení blízkého léta.-x/ Podobně je

- - - - -

x/ Exkurse: Různé výklady a rozdělení eschatologic-
ké řeči Kristovy.

-x/ V Palestině je vlastně jen dvojí počasí roční,
léto a zima.

tomu i s událostmi o nichž hovořil Ježíš. Podobenství vzaté z fíkovníku bylo opravdu palestinské a srozumitelné posluchačům. Fíkovník ztrácí v Judeji v zimě své listy, i když na jiných stromech v zimě zůstanou a když v březnu se objeví nové listí, je to znamení, že se již více zima nevrátí a blíží se teplé počasí. Ježíš užívá této malé paraboly, aby naznačil apoštolům, že katastrofám o kterých mluvil, budou předcházet dříve vyličená znamení: V.29. T a k i v y , a ž u v i d í t e , ž e s e t o t o d ě j e , v ě z t e , ž e j e t o b l í z k o , p ř e d e d v e ř m i . O kterou událost v tomto podobenství Spasitelově jde ? O zkázu Jerusalema či o konec světa ? /srv.exkursi /. Výklad místa je závislý na pojetí slov u m é p a r é l t h ē h ē g e n e á h a ú t ē - n e p o m i n e t o t o p o k o l e n í , d o k u d s e t o v š e n e s t a n e /v.30/. "Toto pokolení" může znamenat buď současníky Ježíše Krista, buď může být synonymem pro lidstvo /nebo židovskou rasu/ vůbec. V prvním případě by se podobenství týkalo pádu Jerusalema / La - grange, Huby, Col, Škrabal/, ve druhém případě konce světa, příchodu Kristova k soudu a slova "Toto pokolení nepomine" israelského národa, který potrvá se svými rázovitými známkami až ke konci světa a jak učí sv.Pavel /Řím 11,31-32/ i oni jako národ /byť ne všichni jednotlivci/, uvěří v Krista /Sýkora, Knabenbauer, Prat /.

Domnívám se, že není nutno hledat přesné dělítko mezi oběma událostmi a že podobenství se týká události obou, zkázy Jerusalema, která je obrazem zkázy světa. Tak jako se vyplnila Ježíšova slova o zkáze Jerusalema, stejně se vyplní i Jeho slova o konci světa : V.31. N e b e a z e m ě p o m i n o u , a l e m á s l o v a n e p o m i n o u . x/

x/Nesmí se zapomínat na slohovou úpravu evangelistů a zvláštní okolnosti, v nichž se vyvíjela prvotní katechese Církve.

V.32 se již týká pouze parusie a to jejího časového určení: " O t o m d n i v š a k a h o d i n ě n e v í n i k d o , a n i a n d ě l é v n e b i , a n i S y n , j e d i n ě O t e c " . Ve starozákonní eschatologii výraz " t e n d e n " je běžný výraz pro "den Jahve" /Am 2, 16; 8,9; Is 2,20/ t.j. den soudu.

V Novém Zákoně odpovídá tomuto dni parusie, druhý příchod Kristův /Mt 7,22; Lk 10,12; 17,24.30/. Tento den, který přijde jako zloděj v noci, je skryt v úradcích Božích a není znám ani druhé božské osobě. Verš jasně dosvědčuje, že Ježíš nespojuje konec světa s pádem Jerusalema. Je to verš, kterého se používalo ve IV. a V. stol. za dob ariánských a kristologických bojů při popírání Kristova božství. x/

x/ Jako v jiných případech, tak i při tomto verši, se odráží váhání v kodexech a u ostatních evangelistů. Sv. Lk ve svém evangeliu tuto větu vynechává a zmínka o Synovi zmizela i v latinské Vulgátě a v některých řec. kodexech u Mt 24, 36.

Tak jako celá eschatol. řeč je pravděpodobně nejvěrněji zachována u sv. Mr, tak i tato věta je asi nejpresněji zachována ve druhém evangeliu. Více k otázce viz J. Lebreton, Les origines du dogme de la Trinité.Paris 1927 note C.

"Le Fils sait, mais il n'a pas mission de communiquer, et, dans ce sens, il ignore" / Lagrange /.

Tak jako Kristus nechtěl jen žít zvědavost učedníků ani nám"nepřísluší znáti doby nebo časy,které Otec ustanovil mocí sobě vlastní" /Sk ap.1,7/ Krásně praví Bossuet ve svých Méditations sur l' Évangile 76 journée: "Adorons l' impénétrable secret de Dieu et renfermons-nous dans les bornes où il a voulu terminer les lumières de son Église ".

Po překonání ariánských a kristologických sporů byla tato věta všeobecně a souhlasně vykládána jako "fin de non recevoir", kterou Ježíš nepřijímá a na kterou nechce býti dotazován, protože odpověď na ni nenáleží již k jeho poslání. Ježíš, který jednou odpověděl synům Zebedeovým, že není v jeho moci, nýbrž v moci Otce nebeského přidělovati křesla v slavném království mesiánském,⁽⁶⁾ při této příležitosti "dixit nescire illum diem quia in magistero eius non erat ut pereum sciretur a nobis" - "řekl, že mu není znám onen den, protože nebylo v jeho učitelském poslání, abychom se to od něho dověděli, a naopak k jeho poslání právě patřilo, aby onen den zatajil"; "tamquam enim magister scribat et docere quod proderat et non docere quod oberat." - "jako učitel uměl i učit prospěšnému i neučit škodlivému." /Sv. Augustin, Enarration.in Psalm.XXXVI, sermo 1,1/. Za našich dnů námitku znovu opakovala eschatologická škola, podle níž byl Ježíš přesvědčen, že parusie nastane ještě za současné generace, i když prohlásil, že nezná přesného dne ani přesné hodiny /Ricciotti /.

V.33. Protože tedy nikdo nezná dne ani hodiny posledních věcí světa, ba ani pád Jerusalema nebude ukazovatelem parusie, je třeba se mít na pozoru a bdít, abychom nebyli překvapeni jako služebníci, které při svém neočekávaném příchodu našel Pán spící. Výzva k bdělosti je ještě více rozvedena u Mt v komplexu parabol o hospodáři, věrném služebníkovi, desíti pannách a hřivnách /24,37-25,30/.

Lk zaznamenává pouhou výzvu k bdělosti.

V. 34-37. Parabola de servis vigilantibus. Je doložením J. výzvy k bdělosti.

Mr nám předvádí člověka, který odcestoval a opustil svůj dům. Před odchodem dal služebníkům plnou moc a rozdělil každému jeho práci. xx/

xx/ Překl. Vulg:/potestatem/ c u i u s q u e o p e -
r i s neodpovídá řeckému: h e k á s t ó t ó
é r g o n a u t ú = u n i c u i q u e o p u s
s u u m .

Povinností všech služebníků, ale zvláště vrátného, je bdělost.

Ježíš uzavírá parabolu ihned aplikací: " B d ě t e t e d y . . . " Krásně je spojen antytypus /příkaz: bděte tedy/ s typem /nevíte, kdy pán domu přijde/, příkaz očekávání parusie je zobrazen nejistotou služebníků očekávajících pána. Marek v parabole užívá místo nočních vigilií /v.Lk 12,38; Mt 14,25/ označení lidová: večer /ráno/ hod.18 a 6 /půlnoc/ druhá vigilie od 21-24 hod./, kuropění /třetí vigilie od půlnoci do 3 hod./.

V.37. A tak jako Ježíš započal eschatologickou řeč výzvou k bdělosti /v.5/ stejnou výzvou, a to ke všem, ji zakončil: " A c o v á m p r a v í m, v š e m p r a v í m : B d ě t e ! " I když v rámci Mr evangelia byla eschatologická řeč řečena apoštolům Petrovi, Jakubovi, Ondřejovi a Janovi je řečena učedníkům všem, věřícím a věrným všech dob.

Nejenom apoštolové, učedníci a jejich nástupci všichni lidé jsou vrátnými svých srdcí a je třeba bdělosti, abychom nebyli při příchodu Páně ve spánku. Účty bude skládat Pánu každý za sebe, proto výzva sv. Pavla: "Evigilate, iusti, et nolite peccare" /1 Kor 15,34/ a slova téhož apoštola národů jež čteme o první neděli adventní: "Hora est iam nos de somno surgere" /Řím 13,11/.

V třetí části svého evangelia podává sv. Marek

HISTORII UTRPENÍ PÁNĚ. / kap. 14-16/.

Protože tyto kapitoly jsou probrány v přednáškách o Utrpení Páně, jejich výklad jest v tomto komentáři vynechán.

Z Á V Ě R .

- - - - -

Symbolem evangelia sv. Marka je l e v a právě ve druhém evangeliu, které je při své stručnosti tak výrazné, "Lev z kmene Judova" /Apok 5,5/ je nezapomenutelně hlásán a vyličen, nejenom římským čtenářům evangelia, ale všem dobám a celému světu, s plnou silou a dynamikou, kterou naplnil hlas "Lva z Judee" okršek zemský. Pohled zpět na kapitoly evangelia od lapidárního prologu : "Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího" až k vítěznému zmrtvýchvstání potvrzuje věčnou pravdu :

C h r i s t u s v i v i t

C h r i s t u s v i n c i t

C h r i s t u s i m p e r a t !

D O D A T E K

k Mr 10, 2-12.

" V y j m a _ p r o _ c i z o l o ž s t v í "

/ Mt 5,32 a Mt 19,9 /.

Jeden z nejtěžších exegetických oříšků je výklad omezujícího dodatku "excepta fornicationis causa" /5,32/ a "nisi ob fornicationem" /19,9/ v evangeliu sv. Matouše v Kristových slovech o manželství a jeho nerozlučitelnosti. Netřeba podotýkati, že vyřešení dodatku se dotýká kořene manželství a na odpověď čeká jak církevní právo, tak věrouka. Jest známo, že církve protestantské a východní dovozují z tohoto omezujícího dodatku rozlučitelnost manželství pro cizoložství. Otázka se stala v posledních letech předmětem četných studií,^{1/} a pokusů o výklad, z nichž řešení ve smyslu inkluze v ní nabývá dnes mezi exegety převahy. Pokusím se v tomto článku vylíčit stav otázky, podat přehled výkladů a vyložit pravděpodobný smysl omezujícího dodatku Matoušova evangelia.

Souvislost a okolnosti Kristových slov.

Je uznanou hermeneutickou zásadou, že k nalezení správného smyslu některého biblického místa je třeba přihlédnouti k paralelním místům a to v první řadě k místům u téhož autora. Z toho, že Duch svatý je hlavním původcem Písma sv., vyplývá, že pravda na jednom místě Písma sv. nemůže odporovati pravdě jiného biblického místa.

Vedle dvou textů v evangeliu sv. Matouše /5,31-32; 19,3-9/ i u druhých synoptiků je výrok o nerozlučitelnosti manželství /Mr 10, 11-12; Lk 16-18/, avšak bez Matoušova omezujícího dodatku.

Kdy pronesl Kristus slova o manželství ? V kázání na hoře /Mt 5,31n./ či při poslední cestě do Jerusalema před utrpením /Mt 19,3n./? Připustíme-li velmi pravděpodobný dohad, že Horské kázání je umělou skladbou Matoušovou /jsou zde Logia Ježíšova, která byla pronesena při různých příležitostech/, pak ze srovnání s paralelním místem u sv. Marka byla Ježíšova slova o nerozlučitelnosti manželství pronesena spíše v souvislosti s devatenáctou kapitolou Matoušova evangelia, když totiž přišli k Ježíšovi farizeové, a chtějíce ho pokoušeti, pravili: "Je dovoleno člověku propustiti svou manželku z kterékoliv příčiny?" /Mt 19,3/. Ježíš jde ke kořenům věci. Jeho odpověď ve věci nerozlučitelnosti manželství je jasná. Potvrzuje ji a zároveň ukazuje, jak nerozlučitelnost odpovídá prvotní vůli Stvořitele, který stvořil dvě různá pohlaví, aby je spojil, a tak zajistil pokračování lid-

1/ - - - - -
A.Ott, Die Auslegung der neutl. Texte über Ehescheidung, Münster 1911.

A.Ott, Die Ehescheidung im Mt-Evangelium, Würzburg 1939.

F.Vogt, Das Ehegesetz Jesu, Freiburg 1936.

K.Staab, Die Unauflöslichkeit der Ehe u. die Ehebruchsklauseln /Festschrift Eichmann/, Paderborn 1940./str.435-52/.

K.Staab, Zur Frage der Ehescheidungstexte im Mt-Evangelium, Zeitschr.f.kath.Theol.67/1943 /36 - 44.

J.Sickenberger, Die Unzuchtsklausel im Mt-Ev., Theol.Quartalschr. Tübingen 1942 str. 189-206.

A.Allgeier, Die crux interpretum im nt.Ehescheidungsverbot, Angelicum 20 /1943/ str. 128 - 42.

U.Holzmeister, Die Streitfrage über die Ehescheidungstexte bei Matthäus 5,32; 19,9. Biblica 26/1945/ str.133-146.

ského pokolení na zemi. On jim odpověděl: "Což jste nečetli, že Stvořitel na počátku stvořil lidi jako muže a ženu a řekl: 'Proto opustí člověk otce svého a matku svou a přilne k své manželce a ti dva budou jedním tělem'? Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!" /Mt 19, 4-6/.

Tím však nebylo odpověděno na úskočnou otázku farizeů. Ti chtěli znát stanovisko Ježíšovo k lístku zápuďnému a důvody, pro které by bylo dovoleno propustit manželku. Proto jejich nová otázka: "Proč tedy přikázal Mojžíš dáti /ženě/ propustný lístek a propustit /ji/?" /Mt 19,7/.

Abychom porozuměli úskočnosti otázek, je nutno si uvědomiti židovské názory té doby na manželství a rozluku. Podle zákona Mojžíšova /Deut 24,1-4/ směl muž propustit manželku jen v tom případě, shledal-li na ní cervath-dábhár, t.j. ošklivou věc. V takovém případě měl muž právo dáti manželce lístek zápuďný a propustiti ji ze svého domu. Již dávno před Kristem byly spory mezi rabíny o tom, co je "ošklivou věcí" a co je tedy dostatečným důvodem pro manželskou rozluku. V době Kristově zaujímaly dvě školy protichůdné stanovisko. Stoupenci přísnější školy Šammajovy dovolovali rozluku pro cizoložství, stoupenci mírnějšího rabbiho Hillela dovolovali rozluku z kterékoliv, třeba i nepatrné příčiny. Proto otázka farizeů: "Je

1/- - - - -
A.Tafi, "Excepta fornicationis causa" Verbum Domini 26 /1948/ 18-26.

T.Schwegler, De clausulis divortii, Verbum Domini 26 /1948/ 214-217.

M.Brunec, Tertio de clausulis divortii, Verbum Domini 27 /1949/ 3-16.

Bonsirven J., Le divorce dans le N.Test. Tournai 1949.

dovoleno člověku propustiti svou manželku z kterékoliv příčiny?" Ať už tedy položili otázku Hillelovi nebo Šammajovi; byla to otázka úskočná. Připustí-li rozluky, bude si odporovati, nepřipustí-li bude v rozporu se zákonodárstvím Mojžíšovým. Když Ježíš přešel jak stoupence Hillelovy, tak Šammajovy a obíral se vlastní podstatou manželství a jeho nerozlučitelnosti, mohlo se zdáti, že je v rozporu s Mojžíšem, a proto nová otázka farizeů: "Proč tedy přikázal Mojžíš dáti /ženě/ propustný lístek a propustit /ji/?" Ježíš odpovídá: "Pro tvrdost vašeho srdce dovolil vám Mojžíš propouštěti vaše manželky; ale z počátku tak nebylo". /Mt 19,8/. V odpovědi je znovu zdůrazněna nerozlučitelnost manželství, které odpovídá nejenom prvotnímu plánu Stvořitelovu, ale i přání Mojžíšovu, který pouze proto, aby zabránil většímu zlu, dovolil lístek propustný.

Čím však je jasnější nauka Kristova o nerozlučitelnosti, tím temnější je verš devátý pro slova: "Pravím však vám: Kdokoli propustí svou manželku - vyjma pro smilstvo / *μή ἐπὶ πορνείᾳ* - a vezme si jinou, cizoloží; a kdo si vezme propuštěnou, cizoloží". Stejná jsou slova Kristova v Horském kázání: "Já však pravím vám, že každý, kdo by propustil svou manželku - vyjma pro smilstvo / *ἢ ἡ ἀρετὸς ἰσχύου πορνείας* / - uvádí ji v cizoložství; a kdo by propuštěnou pojal za manželku, cizoloží". /Mt 5,32/. Omezující dodatek Ježíšův nemůže naprosto znamenat dovolenost rozluky v případě smilství. Doktrinální argumentace Kristova předpokládá uvedení manželství k prvotní svatosti a nerozlučitelnosti chtěné Bohem. Nestalo by se tak, kdyby Kristus dovolil rozluky, a tak mosaický zákon nezdokonalil. Kdyby Matoušova klausule dovoľovala rozluky, prohlásil by Kristus nauku podobnou nauce Šammajově. Jasnou nauku o nerozlučitelnosti manželství dokazují paralelní místa ostatních synoptiků, hlavně sv. Marka.

Jak sv. Marek, tak sv. Lukáš píšící pohanokřesťanům, omezující dodatek "vyjma pro smilstvo", týkající se židů, vynechávají. Zaznamenávají jen to, co pro křesťany v Novém Zákoně je podstatné, t.j. Kristovo tvrzení o naprosté nerozlučitelnosti, manželství.

Otcové a spisovatelé prvních křesťanských století, kteří tyto verše vykládají, jsou přesvědčeni o nerozlučitelnosti manželství i v případě smilství a cizoložství.

Jak tedy vyložit Ježíšův "omezující dovětek"?
Než uvedeme jednotlivé výklady, je nutno si dobře všimnouti k r i t i c k é h o ř e c k é h o
z n ě n í M a t o u š o v ý c h s l o v .

U Matouše 5,32 čteme: Παῖς ὁ ἁποσύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ παρεκτὸς λόγον πορνείας

V 19,9 čteme: ὃς ἀν' ἁποσύει τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πορνείᾳ

- a/ V obojím textu je substantivum πορνεία
/Vulg.-fornicatio/, t.j. smilstvo a nikoliv
μοιχεία /adulterium/, t.j. cizoložství.
- b/ V obojím textu je sloveso ἁποσύειν
t.j. odloučiti, rozvázati, propustiti a nikoliv
jen χωρίζω /1 Kor 7,10-12 /,
oddělití, rozvésti /manente vinculo/.
- c/ παρεκτὸς = mimo, mimo to.
- d/ καὶ ἐπὶ μοιχείᾳ u Matouše 19,9 je pouhý zápor a niko-
liv ἐπὶ μοιχείᾳ

Výklady Matoušova omezujícího dodatku.

1/ Moderní nekatoličtí autoři /Weis, Loisy, Harnack/
se snaží dokázat, že slova jsou vsuvkou v Matoušově

evangelium. Kristus sice hlásal nerozlučitelnost manželství, ale Matouš ve svém evangelium, aby vyšel vstříc požadavkům židů, kteří přijali křesťanství, ale nechťeli se zřící rozluky při nevěrnosti manželky, na-uku Kristovu zde změnil. Toto řešení nejenom odporuje nauce o neomylnosti Písma sv., ale je kriticky i historicky neudržitelné, jak správně píše G. Ricciotti: "Metoda jistě velmi pohodlná, která by se zde nadto velmi hodila katolíkům; ale také neodůvodněná, není-li podepřena - jak je tomu právě zde- žádným dokla- dem. Mimoto odporuje zásadě, podle níž těžší znění má mít přednost jako lepší před zněním snadnějším. Zde právě Matouš se svou zvláštní obtíží budí prá- vem dojem, že lépe nám uchoval celek Ježíšových slov".2/

2/ Nejrozšířenější výklad mezi katolickými exegety je: Kristus těmito slovy dovolil rozvod, nikoli však rozluku /sv. Jeronym, Knabenbauer, Ricciotti, Sýkora, Col .../. Výklad zdomácněl u většiny dogmatiků i cír- kevních právníků a přece je exegeticky těžko udrží- telný.

Z celé souvislosti /jak bylo výše ukázáno/ je zřejmo, že farizeové pokoušejíce Krista chtěli od něho výklad onoho cervath-dábhár,čili vyjádření, je- li stoupencem Šammajovým nebo Hilleovým. Položivše Kristu otázku, neměli na mysli pouhý rozvod, nýbrž skutečné rozvázání manželského pouta za účelem uzavření nového manželství. Židé neznali právního zřízení dnešního rozvodu, a proto také v tomto smyslu odpověď Kristovu nemohli chápat. I filolo- gicky je výklad neudržitelný, protože sloveso $\alpha\upsilon\tau\omicron\delta\omicron\tau\epsilon\iota\nu$ /jak je uvedeno v bodě b/ v nejvlastnějším slova smyslu znamená rozloučení a ne rozvedení. Rovněž substantivum $\pi\omicron\rho\upsilon\epsilon\iota\omicron\nu$

2/ Život Ježíše Krista str.446 /Praha 1947/

/jak předpokládá výklad/, neznamená cizoložství, nýbrž smilstvo. Z těchto důvodů dnešní exegese opouští tento výklad, který byl po celá staletí takřka všeobecný a hledá nové cesty řešení.

3/ Ze starších výkladů stojí za zmínku výklad sv. Augustina, 3/ podle něhož slova *Παρεκτός ὁ.Πορνείας* mají smysl: "Nechme stranou případ cizoložství". Pak by však Kristus spor mezi Hillelovcí a Šammajovci nevyřešil a neodpověděl na otázku farizeů. Tento způsob v otázce tak zásadní neodpovídá důstojnosti nejvyššího učitele, který v Horském kázání s takovou autoritativností prohlašuje zdokonalený zákon.

4/ Nedostatkem výše uvedených řešení je, že neponechávají řeckým terminům jejich nejvlastnější smysl /smilstvo, rozloučení, zápor *μή* a nikoliv *ἐμή*/. Proto již v minulém století Schegg a Patrizi a po nich Cornely, Prat, Šanda, Bonsiroen a jiní vykládají Matoušovy verše: Kristus nejenom Hillelovcům a Šammajovcům, ale celému lidstvu slavnostně prohlásil nerozlučitelnost a jednotu manželství. Podle jejich výkladu dovoluje Ježíš propustit ženu /u sv. Matouše je substantivum *γυνή* t.j. žena a ne manželka/, která není pravoplatnou manželkou, nýbrž jen konkubinou. Tento výklad ponechává jednotlivým slovům je - jich nejvlastnější význam /smilstvo, rozloučení/. Podle 18 kapitoly knihy Leviticus bylo zakázáno manželství v blízkých příbuzenských stupních, bylo smilstvím, a tak omezující dovětek se může týkat těchto zakázaných manželství. Podle tohoto výkladu druhá část verše: "Kdo by propuštěnou pojal za manželku cizoloží" se již netýká propuštěné konkubiny, nýbrž manželky pravoplatné.

- - - - -

3/ Částečně též sv. Tomáš, sv. Robert Bellarmin, P.Lagrange, T.Zahn a jiní.

Ani tento výklad však nemůže plně uspokojiti, protože ze souvislosti je vidno, že jak Kristus, tak farizeové měli na mysli ty, kteří žili ve skutečném a platném manželství. 4/

5/ V posledních letech věnují exegeté znovu pozornost Matoušovu dodatku a pokoušejí se vyložití verše ve smyslu inklusivním. Ani toto řešení není úplně nové a bude tomu bezmála sto let, co J.N.Oischinger se pokusil o inklusivní překlad Matoušova dovětku: "Kdo propustí svou manželku ... i v případě cizoložství, a vezme si jinou, cizoloží". 5/ Jeho překlad a výklad v inklusivním smyslu zůstal celkem bez povšimnutí, až se k němu vrátil v r.1911 A.Ott a znovu v r.1939 studií o manželské rozluce u sv.Matouše. Ottovy studie, hlavně s hlediska filologického, ještě více prohloubili F.Vogt, K.Staab a A.Allgeier, 6/, takže se zdá, že tento výklad zvítězí.

Za základní text je nutno vzít Mt 19,8n. protože v této souvislosti byla pravděpodobně řečena Ježíšem slova o nerozlučitelnosti manželství. Kristově nauce o naprosté nerozlučitelnosti manželství by nejlépe odpovídalo, kdyby bylo možno přeložití dovětek: *ἢ ἔτι τορνεύει*
"ani ne v případě smilství", t.j. ve smyslu inklu-

4/ Tomuto výkladu je blízký výklad Döllingerův. Podle Döllingera Ježíš Kristus mluvil pouze o manželství židovském, vykládaje cervath-dábhár /Deut 24,1n./ o případu, kdy shledal muž po sňatku, že žena naní pannou a že se dopustila smilství. Tohoto výkladu se přidržuje též Sušil v komentáři k evangeliu sv. Matouše.

5/ Die christliche Ehe, Schaffhausen 1852.

6/ Viz literaturu v poznámce 1.

[illegible]

Jestliže tedy smysl základního textu u Matouše je inklusivní a ne exklusivní, pak nutně smyslem tomuto textu musí odpovídat i paralelní místo v Horském kázání /5,32/, kde evangelista používá částice $\Pi\alpha\rho\epsilon\rho\tau\omicron\varsigma$. Protože výklad dovětku závisí právě na této částici, bude nutno všimnouti si textů LXX, Nového Zákona, papyrů, profanní řečtiny, kde a v jakém smyslu se tato částice vyskytuje. Protože se částice v LXX ani v papyrech nevyskytuje a v řečtině profanní velmi zřídka, je s hlediska čistě filologického nesnadno rozhodnouti, zda u Mt 5,32 je částice ve smyslu inklusivním nebo exklusivním.

V Novém Zákoně se vyskytuje *Παρεκτός* dvakrát, a to ve Skutcích apoštolských 26,29 a ve 2 Kor 11,28. V této epištole Pavlově nepochybně ve smyslu inklusivním. Sv. Pavel vypočítává nejružnější druhy utrpení a ve v.28 praví:

χωρὶς τῶν παρεκτὸς

"Nehledě k jiným věcem /Škrabal/, t.j. včetně jiných

věcí, denní nával ke mně". Ve Skutcích je sice částice ve smyslu exklusivním, ale s hlediska mluvčího, t.j. sv.Pavla, rovná se negaci. Apoštol ve své obranné řeči před Festem praví: "Dej Bůh, abyste se stali takovými jakým i já jsem, kromě těchto okovů". Mylšenka Pavlova je jasná, přeje posluchačům obrácení, ale nikoliv, aby nosili pouta jako on. Smysl slov je: "okovy nechme stranou" - "okovy v úvahu nepřicházejí".

Jestliže v tomto smyslu přeložíme omezující dodatek v Horském kázání, bude překlad odpovídat základnímu textu Matoušově /19,9/ i Kristově nauce o naprosté nerozlučitelnosti manželství. Pak smysl Ježíšových slov v Horském kázání by byl: "Já však pravím vám, kdo by propustil svou manželku - nechme stranou případ smilstva /cervat-dábhár nemá již více platnosti / - uvádí ji v cizoložství; a kdo by propuštěnou pojal za manželku, cizoloží". 7/ Že učedníci po této odpovědi Kristově byli pře - svědčení o naprosté nerozlučitelnosti manželství, o tom svědčí jejich slova: "Je-li to takové mezi mužem a ženou, lépe je neženit se" /Mt 19,10/.

Exegeté i filologové se budou ještě častěji k tomuto omezujícímu dodatku Matoušovu vracet, a i když není naděje, že bude nalezena původní aramejská forma Matoušova evangelia, alespoň papyry, ve kterých by se vyskytovala částice $\pi\alpha\rho\epsilon\kappa\tau\omicron\upsilon$, by mohly vnést nové světlo k výkladu těchto veršů.

- - - - -
7/ Možnost tohoto překladu připouští dr.P.Škrabal v poznámce k Mt 5,32, kde píše: "Možno přeložiti také: "Nehledě k cizoložství", neb " ani ne v případě cizoložství".

